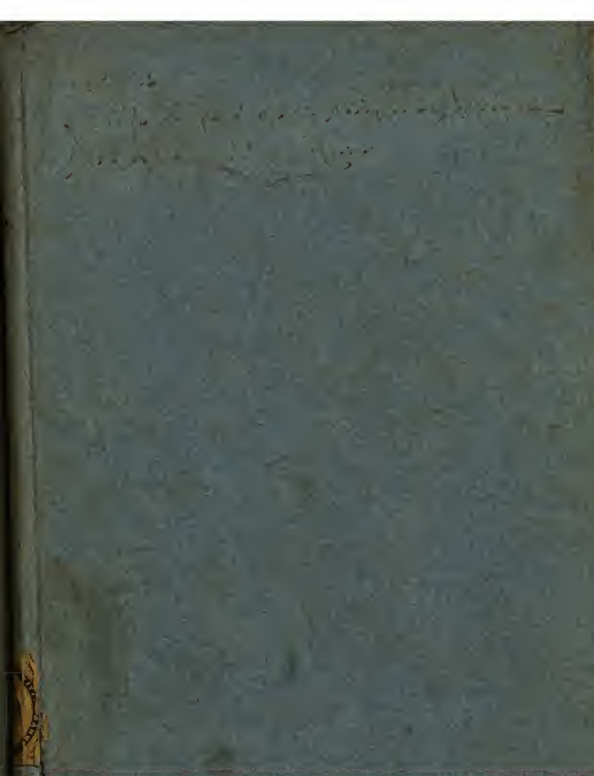

5-10-C. 15-

Aldina incognita, di Paolo Ma-
nuzio. V. Renouard Anales
Des Altes 3me Edition

no 1819

MICHAELIS
THOMASII
DISPUTATIONES
QVAEDAM ECCLESIASTICAE.

BREVIS Christianae ac Catholicae fidei defensio,
et Iudaeorum, Mahumetanorum, atque Haereticorum
oppugnatio.

DE ratione habendi Concilia Prouincialia ac Dioe-
cesana, et de iis quae in ipsis praecipue sunt tra-
ctanda.

ISIDORI ordo de celebrando Concilio.

DE variis Collegiis ad utilitatem publicam consti-
tuendis.

ROMAE,
Ex domo propria.
M D LXV.

THOMAS
MICHALLIS
DISPATCHES

WEDNESDAY, FEBRUARY 11, 1891.

... of
... ..
... ..

There is a case in the following table.

1. *Phragmites australis* (Cav.) Rostk Schmidt

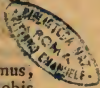
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ROMAE.
Ex dono propitii.
M D LXX.

MOTVS PROPRIVS.

PIVS IIII PONT. MAX.

o t v proprio &c. Cum, sicut accepimus, dilectus filius Michael Thomae nobis nuper exponi fecerit, se propria impensa imprimere uelle opus, quod ipse confecit, et cuius titulus est Michaelis Thomae sui disputationes quaedam Ecclesiasticae, dubitetq. ne huiusmodi opus postmodum ab aliis sine eius licentia imprimatur, quod in maximum suum praedictum tēderet: Nos propterea eius indemnitati consulere uolentes, motu simili et certa scientia eidem Michaeli ne praedictum opus hactenus non impressum et per ipsum a Magistro Sacri Palatii approbatum, imprimendum, per decem annos post eius operis impressionem a quocunque sine ipsius licentia imprimi, aut ab ipsis uel aliis uendi, seu in eorum apothecis uel alias uenale praeterquam a dicto Michaeli impressum uel imprimendum teneri possit, concedimus et indulgemus, inhibentes omnibus et singulis Christi fidelibus tam in Italia, quam extra Italiam existentibus, praesertim bibliopolis et librorum impressoribus, sub excommunicationis latae sententiae, in terris uero Sanctae Romanae Ecclesiae mediate uel immediate subiectis, etiam quingentorum ducatorum auri Camerae Apostolicae applicandorum, et insuper amissionis librorum poenis, toties ipso facto, et absque alia declaratione incurrendis, quoties contrauentum fuerit ne intra decennium ab impressione dicti operis computandum, dictum opus hactenus non impressum et per ipsum Michaeli imprimendum, sine ipsius Michaelis expressa licentia dicto decennio durante imprimere seu ab ipsis uel ab aliis praeterquam a dicto Michaeli im-

pressum et imprimendum uendere seu uenale habere uel proponere uel ut supra habere audeant. Mandantes uni uersis uenerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis et Episcopis, eorumq. Vicariis seu officialibus in spiritualibus generalibus, et in statu temporali Sanctae Romanae Ecclesiae etiam Legatis, et Vicelegatis Sedis Apostolicae, ac ipsius status Gubernatoribus, ut, quoties pro ipsius Michaelis parte fuerint requisiti, uel eorum aliquis fuerit requisitus, eidem Michaeli efficacis defensionis praesidio assistentes praemissa ad omnem dicti Michaelis requisitionem contra inobedientes et rebelles per censuras Ecclesiasticas etiam saepius aggrauando et per alia iuris remedia auctoritate Apostolica exequantur, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii saecularis, et insuper quia difficile admodum esset praesentem Motum proprium ad quemlibet locum deferri, uolumus et Apostolica auctoritate decernimus ipsius transumptis uel exemplis, etiam in singulis libris impressis, plenam et eandem prorsus fidem ubique tam in iudicio quam extra haberi, quae praesenti originali haberetur, et sic per quoscumque iudices, tam ordinarios quam delegatos, tam in curia et Italia, quam extra Italiam iudicari mandamus, nulla ignorantiae praetensione admissa. Et cum absolutione a censuris ad effectum praesentium, et quod sola signatura sufficiat.

Fiat I.

5

M I C H A E L I S
THOMASII DISPUTATIONES
QVAEDAM ECCLESIASTICAE.
AD CAROLVM BORROMEVM
CARDINALEM AMPLISSIMVM.

X uariis disputationibus ecclesiasticis, de quibus librum confeci, et quarum tu multas Cardinalis amplissime uidisti, hasce tres euulgare constitui: ut in his paucis experiar, quale erit doctorum ac sapientium uirorum de his nostris lucubrationibus iudicium, quas si uidero eis non displicere, studium omne in aliis poliendis et absoluendis ponam; sin minus alio mentem atque animum meum conuertam. non enim is sum, qui ita res meas amem, ut si eas doctis ac bonis uiris uideam non probari, non eas ego quoque facile negligam. Tibi uero in primis Cardinalis amplissime has opto placere, et quia tuum iudicium maximi facio, et quia tu multas doctissimorum et sapientissimorum hominum de hisce rebus commentationes collegisti. quid enim superioribus diebus

diebus multis consultationibus egisti, nisi ut
 recta ratio constituendi Seminarii Mediola-
 ni (cuius Ecclesiae tu curam ita suscepisti, ut
 ei et boni ciuis, et optimi pastoris officium
 exactissime praestes) explorata tibi et cognita
 esset? post quam deliberationem rem ipsam
 confecisti, et collegium Seminarii constitui-
 sti: utinam alias huiusmodi res, ut optas, ita
 conficere posses; et non contrariis aliorum stu-
 diis impedireris. ad hanc autem Seminarii ra-
 tionem illa nostra disputatio pertinet, in qua
 de uariis collegiis ad utilitatem publicam con-
 stituendis tractamus. ratio quoque prouincia-
 lium conciliorum, quam altera nostra tracta-
 tione comprehendimus (ut spero) non erit o-
 mnino inutilis: quam quidem non mea tan-
 tum sponte, sed hortatu multorum praestan-
 tissimorum hominum, qui eam uiderunt, et
 uulgauit. hisce duabus eam disputationem prae-
 posui, in qua fidem ac religionem Christianam
 et Catholicam tueor atque defendo. in ea
 uero Vincentium Lyrenensem uolui imita-
 ri: ita neque longa nimis oratione, neque
 multis argumentis hinc & inde sumptis (quod
 sine magna difficultate facere poteram) usus
 sum;

sum ; uerum praecipua tantum et maxima
 quaedam capita selegi , et quae huiusmodi
 mihi uisa sunt, ut a quouis cordato ac pruden-
 ti uiro facile intelligi ac probari possint . id e-
 nim spectauimus, ut quantum poteram, homines
 omni dubitatione liberarem, et in uera ac Ca-
 tholica fide confirmarem . nam si nullibi sa-
 lus, nisi in hac Catholicae Ecclesiae naui repe-
 riri potest; quamuis uariis malis ab aliquibus
 Naucleris afficiat; omnia mihi patienter feren-
 da sunt, modo in ea naui, in qua sola salus in-
 uenitur, manere possim . quid enim amentius
 cogitari iis hominibus potest, qui non conten-
 ti antiquitus tradita disciplina, semper aliquid
 religioni addere, aut detrahare conantur, qua-
 si humanum sit aliquod inuentum religio , et
 non diuina uirtute Ecclesia Catholica fuerit
 semper gubernata . praeclaram uero Ecclesiam
 haberemus , si eorum inconstantiam ac leui-
 tatem animi sectaremur, qui quotidie suas opi-
 niones, et semper in deterius mutant . qui eti-
 am ea utuntur erga parentes et maiores suos
 impietate, ut eos non uereantur tamquam ido-
 latras et impios damnare, modo ipsi impie-
 tatem suam constituent . quare cum haec sint
 nostra

nostra tempora, ut liberius quam oporteret homines de religione loquantur et sentiant, multiq. ob leues quasdam ratiunculas aliquando nutent, iudicavi huic malo omnino esse occurrendum, et rationibus quibusdam a communi sensu petitis horum animos esse plane confirmandos. Hoc sane praestare conatus sum, et hoc efficere uolui; quod si sim consecutus an non, hanc nostram disputationem legens, tu Cardinalis amplissime facile iudicabis: nam alias duas diu est quod legisti.

BREVIS CHRISTIANAE
AC CATHOLICAE FIDEI

DEFENSIO,

ET IUDAEORVM, MAHVMETANORVM,
ATQVE HAERETICORVM

OPPVGNATIO.

ON leuiter multi animi imbecillio-
ris mouentur, cum tam multas et
magnas nationes, ut sunt Turcae,
Persae, Aegyptii, tota Africa, et
Iudaei à Christiana religione dissidentes ui-
dent; quibus etiam auget dubitationem, cum
considerant inter nos tam magnas dissensio-
nes, et haereses; ut propter hanc dissensionem
aliquando diabolo instigante, et semper in ma-
lam partem impellente, dubitent fieri posse,
ut etiam inter Turcas, et reliquos qui Mahu-
metis insaniam sunt secuti, possit uera aliqua
religio reperiri: aut esse aliqua in parte Iudaeis,
tamquam antiquissimis religionis cultoribus
adhaerendum. propterea quattuor haec dispu-
tatione hac breuiter tractare constitui, addu-
ctis potius rationibus, quam diuinarum litte-

rarum locis praesertim in duabus prioribus partibus; quibus philosophi, et politici quidam homines, ad quos hanc disputationem praecipue refero, non ita fortasse mouerentur; cum rationibus e. communi sensu petitis, nisi sint omnis sensus expertes, repugnare non possint. Primum, ergo docebo, Iudaeorum fuisse quidem aliquam, sed nunc nullam esse religionē: dein Mahumetanorum neque unquam fuisse, neque nunc esse ullam: tertium dissensiones atque haereses nihil nos mouere debere, quo minus existimemus in nobis uerā religionem reperiri: demum demonstrabo in ea parte Christianorū ueram esse religionem, qui nullam fecerunt ab aliis discessionem, sed in Patrum traditionibus permanserunt. haec omnia cum absoluerimus, disputationi huic finem imponemus. De Iudaeis nemo nostrum dubitat, fuisse inter eos aliquando ueram religionem, et uerum Dei cultum: quo etiam tempore florebat apud eos Imperium, et multis gentibus populisq. imperabant. quod si aliquando propter peccata sua uincebantur, facile emergebant, feminis etiam ad eos in libertatem uindicandos diuina prouidentia excitatis;

tis; sicut de Delbora et Iudith legimus: hos cum nunc uideamus plusquam mille quingentos annos in summa miseria iacentes, credendum ne est, Deum eos nunc singulari, ut antefaciebat, amore complecti, quos tam diu miserime permittit affligi? Sane aut nullam dicemus esse Dei prouidentiam, aut hos nullo modo dicemus Deo caros, et electos esse. quamuis enim Deus suos aliquando affligi patiatur; numquam tamen eos ita affligi permittit, ut suos esse obliuiscatur: sicut ex historia Iob, si uolumus singulari aliquo exemplo uti, discere possumus. olim enim cum Iudaeis faciebat, quod nunc etiam cum Christianis facit; ut permittat saepe partem aliquam Christiani populi a Turcis et pyratis ac diripi^{ac} uexari; primum ut multi qui inter nos mali sunt puniantur, dein ut boni exerceantur: sed bonos non longo tempore patitur Deus grauib. miseriis torqueri, sed illos modis mirabilibus, etiam inter ipsos fidei nostrae hostes, ut saepe a multis diui, iuuat: aut si eos diu affligi et morte multari permittit, illa eos laetitia perfundit, qua olim Martyres sanctissimos afficiebat, quorum multi tormenta non sentiebant. uerum longe

aliud est partem aliquam Christianorum pati, ut olim pars aliqua Iudaeorum in seruitutem abducebatur; aliud uniuersos nunc Iudaeos in miserrima degere seruitute. quod si dicant, uniuersos quoque olim Babilonem fuisse abductos: atqui tum floruerunt aliqui ipsorum et ualuerunt plurimum in ipsa seruitute apud Regem, et durauit ea seruitus LXX annos: at nunc omnes abiecti, et uilibus tantum officiis addicti, iam mille quingentos annos in miserrima seruitute uiuunt cum nulla spe libertatis. quis ergo dubitet eam gentem Deo propter sua nefanda peccata esse neglectam, quam uidet inter homines adeo esse despectam? olim etiam florebat apud ipsos, et in maximo pretio erat Sacerdotiū, et maxima Sacrificia ab eo populo Deo offerebantur; nunc uero, cum sine Sacerdotio, et sine ullis Sacrificiis more beluarum uiuant, ac tamquam cicadae uel anseres potius uersus Dauidicos solum decantent, cum eorū sensum ne Rabini quidem ipsorum intelligant, quatenus potest esse apud eos religio? olim quoque quantumcumque afflictas res ipsorum essent, semper erat inter illos aliquis Propheta, et erant multi sacrarum litterarum

rum et Legis peritissimi, quales nunc nulli apud eos reperiuntur. itaque cum nullum sit inter eos Regnum, nullum Sacerdotium, nullum Sacrificium, nulla iam sacrarum litterarum scientia; quo modo inter eos dicemus ueram religionem reperiri posse? Sed uolo hic annotare benignitatem quandam maximam Christianorum aduersus Iudaeos, quam mihi saepe contigit admirari: quae nisi a Deo accepta et inspirata fuisset, numquam ulli homines ea usi fuissent. Primum concedimus Christum nostrum, quem filium Dei esse asseueramus, ab eis in crucem actum; et tamen fatemur Iudaeos ipsos uerum cultum Dei ante nos habuisse, et libros omnes Prophetarum, et aliorum qui inter Iudaeos sancti extiterunt, recipimus: quo modo quaeso si haec humana esset sapientia, non diuina; non eo odio contra gentem illam arderemus, quae tantum nefas in Christum, et Deum nostrum commisit; ut odio gentis non solum hos, sed illos quoque auersaremur, et abhorreremus? Nos autem, hoc est Sancta et Catholica Ecclesia, tantum abest, ut hoc umquam autumarit; ut contra Marcionem, et Manichaeos, qui odio quodam humano

humano hoc dicere, uetus Testamentum dam-
nando, tentauerunt, grauissime insurrexerit,
eosq. magis quam ipsos Iudaeos abhorrerit.
Abrahami uero fidem, Iacobi bonitatem, et
Iosephi castitatem ac mansuetudinem, quis
umquam Iudaeus ita laudauit, aut imitatus est,
sicut plurimi Christianorum fecerunt? nam si
uitas sanctorum hominum nostrorum percur-
rere omnes uoluerimus, pro uno Abrahamo
multos Abrahamos, et multos Iacobos, et in-
finitos castissimos Iosephos inter nostros exti-
tisse reperiemus. hoc etiam addere non graua-
bor, quod uerissimum est; numquam Iudaeos
a se ipsis tantam fuisse gloriam consecutos,
quantam a Christianis acceperunt: ut ex eo
aequitas et bonitas Christianorum cognosca-
tur, aut uerius diuina sapientia eos gubernans,
et diuina ueritas in eorum animis infusa. per
fidem enim Christi Romani, qui rerum potie-
bantur, et qui semper Iudaeos tamquam su-
perstitiosos et insanos erant auersati, confessi
sunt eorum cultum, quem antea abhorrebant,
meliolem quam suorum Maiorum fuisse. im-
mo, quod est omnino mirabile, Iudaeorum
dixerunt diuinum cultum fuisse, suam uero
inanem

inanem superstitionem, et daemonum idolorumq. adorationem abiecerunt. Graeci etiam qui se omnium hominum sapientissimos iudicabant, nonne idem quod Romani, aliiq. omnes populi Iudaeorum cultum laudando fecerunt? ac sane qui tam faciles propter inspiratam ipsis a Deo ueritatem fuerunt in laudando uetere Iudaeorum cultu, et repudianda maiorum suorum idolatria: ii ipsi procul dubio, si conseruanda eis sacrificia et ritus Iudaeorum fuissent, eos quoque conseruassent. sed cum ab Apostolis uere diuinæ uoluntatis interpretibus didicissent, in lege Iudaeorum quaedam esse certa et omnino bona, ut Decalogi praecepta, et aliqua alia, ea quidem retinuerunt; circumcisiōē uero et ritus, quos eis Deus imperauerat, ut proteruum populum grauitate praeceptorum aequiorem tractabilioremq. faceret, eos omnes reiecerunt. nā in circumcisiōe, aliisq. omnibus iudaicis caerimoniis, ex ipsarum cognitione certum est, nullam solidam uirtutem in eis potuisse reperiri: quamuis quo tempore uiguerunt, obseruandae ab ipsis fuerunt. ac satis benigne cum ea gente Deus agebat, cum alias omnes pessum et inbaratrum ire

irē permitteret ob indignationem peccati A-
dae, si eam quibuscumque modis ab ea calami-
tate et perditione seruaret. cum autem apud Iu-
daeos iam nihil manserit, practer ineptam
quandam suarum caerimoniarum obseruatio-
nem; perierit autem Regnum, Sacerdotium, Sa-
crificia, ut ante diximus, et omnis sacrarum
litterarum scientia; efficitur necessario, ut nul-
la amplius in ea gente esse religio possit. De
Mahumetanis, quoniam tot populos, et tot na-
tiones uidemus eo errore, et iis ineptiis impli-
catis, dubitabit fortasse aliquis, magis quam
de Iudaeis: maxime cum Turcarum Imperium
florere uideat, et nostro quodam modo immi-
nere: uerum cuius cordato homini nullam
esse eorum religionem, sed meras esse nugas
et ineptias, uel sola Alcorani lectio persua-
debit. religio autem quaenam esse potest sine
Sacerdotio, et Sacrificio? quin potius hi mul-
to magis in religione peccare mihi uidentur,
quam olim Gentiles: qui quamuis idolis sacri-
ficarent, tamen formam aliquam Sacerdotii,
Sacrificiique et caerimoniarum habebant; cum
Turcae habeant nullam. accedit, quod in qui-
bus fuit uera religio, in his semper multi sapien-
tes et

tes et docti uiri extiterunt: sic olim apud Iudaeos multi Prophetæ, et sapientes uiri fuerunt, apud Aegyptios quoque ueteres, qui Iudaeorum imitatione, unum Deum colebant; multi quoque docti uiri extiterunt. In graecis etiam Socratem, et Heraclitum, et nonnullos alios Iustinus philosophus et martyr in numerum iustorum non ueretur referre. sed Graeci ad nostram rem nō ita fortasse pertinent; quoniam ego non id uolo docere, in omni gente, in qua fuit litterarum et doctrinae scientia, fuisse ueram religionem: potuit enim occulto aliquo Dei consilio etiam minus religiosi hoc donum scientiae impartiri: sed hoc dico, nullam fuisse gentem uerae religionis participem, quam Deus uoluerit scientiae et doctrinae omnino expertem esse. nam sine litterarū scientia uix, ac ne uix quidem tueri ueram religionem possemus. quamuis enim principes nostrae religionis Apostoli, miraculo quodam rudēs et imperiti fuerint electi, at fuerunt ita a Deo docti, ut quamuis sermonis elegantiam negligerent, magnam tamen et reconditam diuinamq. sapientiam ostenderent. alii autem qui post eos sunt secuti, Dionisius, Ireneus,

sibul

C Iustinus,

Iustinus, Clemens Alexandrinus, Origenes, Basiliius, et alii omni litterarum genere fuerunt exornati: quorum multi publice alios Philosophiam, Theologiamq. docuerunt: apud Turcas autem quaenam quaeso est doctrina, aut quaenam litterarum scientia? neque mihi aliquis dicat reperiri apud illos egregios medicos, qui herbarum tantum succis multis morborum generibus medeantur: hoc enim leue est, quod potius euenit ex bonitate fructicum, quae in ea regione nascuntur, quam ab ulla exquisita scientia medicinae. sed ut dem illos esse medicos peritissimos, quid de illis maximis studiis dicemus, quae egent magna animi intetione et assidua meditatione? ut est omnis morum et Reip. doctrina, in qua leges omnes quibus res publicas tuemur, continentur? quid de Theologia? scientiam enim perfectam harum rerum nullus sine magna exercitatione habere potest: quod si hac utuntur exercitatione, ubi sunt illorum Gymnasia? ubi Academiae? quemadmodum apud Catholicos uidemus plurimas, in quibus quotidie melius studia informantur. nam apud haereticos, ut hoc obiter de illis dicamus, sicut uera religio, ita studia

studia litterarum iam diu iacerè coeperunt. ita, ut in Germania, in qua antea multi docti uiri reperiebantur, uix iam aliquis mediocriter doctus, nisi sit Catholicus, aut ex illis ueteratoribus, qui a nobis desciuerunt, inueniri queat: adeo coniuncta ~~fuit~~ uera religio cum scientia litterarum. sed ne quis multitudinem tot populorum, et gentium miretur; consideret potius stultas eorum opiniones, et a communi sensu abhorrentes; cumq. eos manifeste ab omni ueritate uiderit aberrare, Deum ualde laudabit, qui se tanto beneficio affecit, ut ab illis erroribus liberarit. ac cum uideris gentem alioqui non stolidam, et in qua olim doctissimi uiri extiterunt, maxime si Afros consideres, qui nunc sunt omnium ineptissimi, qui tamen nobis Tertullianum, Cyprianum, Augustinumq. dederunt: quid aliud dicere poteris, nisi propter maxima peccata gentem illam esse ignoratia caecatam; ita, ut uereri quoque de te debeas, ne aliquo graui peccato oppressus, lumine diuino priueris. ex quo demisse et humiliter gerere nos aduersus Deum. discere debemus. ac sane si quis rem accurate considerit, non ualde raritatem hanc bonorum mi-

C 2

rabitur.

rabitur. nam in omni hominum genere, qui ad aliquam rem uel artem animum adhibent, rari euadunt eius artis egregie, uel etiam mediocriter periti: ita rari sunt Medici, rari Iurisperiti, rari Theologi, qui in suo quiq. doctrinae genere excelluerint: et ut ad inferiores artes ueniamus, rari sunt sculptores, rari pictores, et id genus alii artifices. cum ergo rari sint, pro uniuersa hominum multitudine, suae artis etiam mediocriter periti; mirandū non est, cum sit ars difficillima ueritatem religionis tenere, et iuxta eam honeste uiuere, si pauci eam tenent, et se iuxta illam exercent? ego enim non uideo quid differat Christianus omni uitiorum genere inquinatus, et in eis obstinate uiuens a Turca, uel Afro; nisi quod illē grauius, quia sceleratius peccauit, punietur. quod autem Turcis, qui animum ad contemplationem ueritatis adiungere uoluerunt, diuina gratia non desit; declarant exempla aliquorum, qui superioribus annis ex diligenti Alcorani et Euangelii inspectione, ipsi per se ipsos didicerunt ineptiis esse refertum Alcoranum; contra in Euangelio nudam simplicemq. ueritatem contineri. quod cum publice euulgassent,

sent, et coram Turcarum tyranno professi essent, constantissime in ea confessione mortem obierunt: quos etiam alii ante paucos annos sunt imitati. superioribus etiam diebus uidimus hic Romae duos nobiles iuuenes Turcas sponte sua, nulla ui coactos patria relicta Zaram, tantum ut disciplina Christianorum imbuerentur, uenisse. quos eius ciuitatis Episcopus rei nouitate commotus Romam uenire iussit, ut hic diligentius hominum ingenium exploraretur. qui cum uere, et ex animo salutem animae suae quaerere reperti essent, postquam diligenter fidem Christianam edocti fuerunt, cum magno honore, ut decebat cum nobilibus et tam bene animatis iuuenibus fieri, fuerunt publice baptizati. Ac sane sperarem, si aliqua essent apud illos studia litterarum, facile posse multis ineptias suas indicari: quod nunc cum ignaris litterarum non ita facile fieri potest. Imperium autem illis Deus ad puniendos et castigandos nos conseruat; quod tamen illi non acquitate legum, sed ui quadam tyrannica tuentur. cum enim nihil quisquam habeat proprium, etiam qui maximis honoribus et magistratibus functus est, de quo testari possit;

et cum

et cum omnes se Tyranni seruos fateantur, et sint reuera; nonne tyrannicam plane uim sine ulla aequitate in eorum Regno esse dicendum est? Quare, cum Regnum sine bonis et aquis legibus non tam Regnum, quam tyrannis plane dicenda sit, quae sola apud illos reperitur; desint autem Sacerdotium, Sacrificium, et omnis litterarum scientia, quamnam dicemus eorum religionem esse, in qua haec omnia desunt? Ac sane praeclaros haberet religionis duces, si quis eos superstitionibus, ineptiisque addictissimos, et omnis uerae pietatis, et doctrinae ignaros sequi constitueret. sed dubitabit apud se aliquis et mirabitur, quid hoc sit, quod tam multi populi, et nationes factae quodam modo a Deo ut in aeternum pereant uidentur; et dicet: cur Deus animas Iudaeorum et Turcarum infantibus creat, quas scit esse perituras? sed hoc mirari desines, si haec quae breuiter subiiciam consideraueris. Primum hoc scire te oportet, Deum qui bonitate egregia mundum hominesque creauit, legibus quibusdam sic se constrictisse, ut ab illis nullo modo uelit recedere: cum enim dixisset, crescite et multiplicamini, ea se lege deuinxit, ut
cum

cum partus in utero cuiuscumque mulieris siue Iudaeae, siue Arabicae, aut Turciae, ita conformatus esset, ut recipere animam rationalem posset, eam infunderet. ita quamuis eos perituros uideat, non uult ab ea lege sua recedere. quibus etiam melius multo est, hac luce et hac uita fruitos esse, quamuis in inferno post modum propter sua peccata torqueantur, quam omnino non fuisse. Itaque negare non possumus Deum bonitate et misericordia eos sua, non solum in hoc mundo, uerum etiam in inferno complecti: sed iustis ac bonis ex hac multitudine malorum infinitus cumulus utilitatum accedit. Primum enim exercentur saepe a malis et probantur: alterum, quod sentiunt se multo magis deuinctos ad agendas immensas Deo gratias, cum se uident tantis beneficiis a Deo affectos, cum tam multi se ipsos ea gratia priuauerint. nam Deus optimus, quamuis aliquibus, quos uult eminentiores et sanctiores aliis esse, maiora gratiae dona largiatur; nullius tamen est, cui non id donet et in animum instillet, quo si uti uelit, possit effici particeps aeternae salutis. quaero autem a te, quonam pacto melius et sapientius Deus potuerit mundum

dum gubernare, an ita, ut electi omnes ipsi soli una aetate trecentum annorum, aut amplius extitissent, quos, postquam ad se Deus assumpsisset amplius nullus mundus esset: an hoc modo, cum per multas aetates permittit semper mundum plenum esse hominibus, singulis aetatibus partem aliquam electorum largiens, quos mali exercent? cum tamen ipsi illos iuuare conentur, et saepe efficiant, ut multi, qui antea erant mali, ad meliora conuertantur. an non illustrius et magnificentius est, sic mundum, quam illo modo gubernari? primum enim duratio ipsa mundi melior est, quam breuitas: dein magnificentius est Deum tam multos homines creare, qui omnes, si uelint, possunt se ipsos bonos et iustos, diuina gratia semper illis fauente, efficere, quam si tantum illos qui electi futuri sint crearet. tertium quia ipsis melius est, primum uita hac frui, deinde uiuere et esse, quam si omnino numquam fuissent. quartum, quia si Deus tantum crearet electos, idem fuisset post peccatum Adae, ac si non peccasset, et idem esset in hoc mundo, aut in paradiso terrestri uersari; quod et absurdum, et contra omnem iustitiam esset. demonstro
hoc,

hoc, quia uideri potest obscurius. si omnes qui in hunc mundū editi essent seruaretur, quodnam discrimen esset huius status rerum post peccatum, et illius qui futurus fuisset si Adam non peccasset? Vides ergo his omnibus euidētib; rationib; , electis melius esse, et quod ad Deum attinet iustus, magnificētius, ac splendidius esse mundum sic gubernari, ut singulis aetatibus infinita hominum multitudo procreetur, quam si una aetate omnes electi in lucem prodiiissent, et mundus esse desiisset. accedit hoc, in quo est maxima uis, quod cum omnia Deus propter electos fecerit, illis adsunt causae multo maiores, et quodam modo infinitae magnas agendi Deo gratias, cum se uident ex tanta multitudine electos, et diuino lacte semper nutritos; cum contra multos uideant sibi naturalibus donis pares, se suis flagitiis in tartara demisisse. Itaque gratias agunt ingētes Creatori, Seruatori, Custodi, ac Liberatori suo; seq. submissius illi subiiciunt, cum uident, se quoque potuisse in tartara damnari, quam si nulli essent, qui eos huius considerationis admonerent. desine ergo amplius Christiane mirari, tam multos perire, cum omnes

seipſos ſuis flagitiis perdant; at tu caue, et bonis tuis, Deum ſemper uenerando atque amando, fruere, et aliorum caſum calamitatemq. miſerans; pro eis ora; eoſq. cura et opera tua quācum poteſ ad meliora conuerte: quos ſi negligere uideris, tu tibi conſule; neque umquam malorum multitudine ita mouearis, ut cum illis potius perire, quam cum paucis bonis uelis ſeruari. quae omnia tam ad multitudinem Turcarum, Perſarum, Afrorum, et Iudaeorum, quam Chriſtianorum ſuis ſcleribus percuntium, referenda ſunt. minimam uero apud Deum rationem multitudinis malorum haberi, cum contra paucorum bonorum maxima habeatur, facile intelliges, ſi ad Noe et ipſius familiam; et reliquos omnes qui diluuiſo perierunt reſpicias. His poſitis, nunc ad haereſes et diſſenſiones quae ſunt inter Chriſtianos ueniamus, quibus diſſenſionibus Chriſtianorum, ſi Iudaeus, aut Gentilis moueatur, et dicat ſe nolle ad Chriſtianos accedere, quos uidet tam uariis opinionibus diſſentientes, his facile reſpondebimus, ac primum Iudaeo: an heſcis quam diu inter Iudaeos, Pharifaeorū, Saducaeorum, et Eſſenorum ſectae durauerunt, et id quidem

voluptas

D

in una

in una ciuitate Hierosolymorū? quid ergo mirum, si in tam magnis Regnis et populis sunt aliqui; qui ab aliis dissentiant? Gentili autem, si fuerit philosophiae et bonarum artium non imperitus, possumus facile obicere maximas philosophorum dissensiones: in quibus uix licet unum reperire, qui in omni parte cum alio consentiat. Itaque fuit semper hoc humani ingenii uitium, ut facile alius ab alio dissentiat, difficillime cōsentiat: et fuit maximum Catholicae Ecclesiae miraculum, quod tam multi populi tot annis, in una fidei sententia consenserint: in qua, tametsi nunc maxima est dissensio, tamen multo plures sumus, qui in ueteri et antiqua Patrum traditione perseueramus, et sunt in nobis multo doctiores et praestantiores uiri, quam in his, qui noua sua figmenta consecretantur. sed breuiter aliqua signa attingam, ex quibus quiuis mediocriter eruditus, modo nō obstinate agat, poterit intelligere, illos nugari in suis opinionibus et insanire, nos autem praecclare sentire: quae sane magna parte sumpsit a ueterrimo et doctissimo scriptore Clemente Alexandrino; quae tamen ita cōueniunt cum haereticis nostri temporis,

omnib

ut quodam modo ille haec diuinasse uideatur. Primum autem praefabor necesse esse ut sint haereses, quia a domino Mathaei xiii capite prophetice dictum est; seminanda esse in frumento zizania. et Apostolus prima ad Corint. cap. xi. ait: oportet haereses esse, ut probati manifesti fiant. quod si quis istorum hoc sumpro argumento dicat: si necesse est uenire haereses, et id ex diuina atque apostolica praedictione, haeresiarche non peccant, qui id faciunt, quod necessario faciendum est; immo praecclare faciunt, qui Christi et Apostoli praedictionem, quantum in ipsis est, ueracem nituntur efficere: huic respondemus, eadem ratione probari posse Iudaeos recte fecisse, cum Christum crucifixerunt, quia hoc erat a Prophetis praedictum, quod est absurdissimum. quia enim futuri erant mali haeresiarchae, qui haereses seminarent; fuit illud a Christo praedictum: sicut Math. xviii capite ait: necesse est, ut ueniāt scandala, sed ne homini illi per quem scandalum uenit. in quo aperte declarauit, se scandala et haereses, atque earum auctores detestari; sed quia praenouit multos pessimos homines earum auctores futuros esse, dixit eas uenturas. hac ergo praedictione

ctione et prophetia domini posita, tractemus aliqua in quibus haeretici omnes, quamuis opinionibus inter se ualde dissenserunt, tamen in iis, quia sunt communia omnium haeresium principia et fomenta, consenserunt. Primum, quod nostri haeretici nunc semper in ore habent, nolle se aliquid admittere, nisi sit in sacris litteris expressum; ea fuit antiqua Ariatorum cantilena, qui ὁμολογοῦντες admittere solebant, quod non esset in sacris litteris expressum. idem fecit Nestorius, negans beatam uirginem Mariam Θεοτοκον esse appellandam, quia hoc uocabulum in sacris litteris non reperiebatur. ergo noui haeretici, cum hoc repetunt, non recedunt a magistris suis ueteribus haeresiarchis, quos generalia concilia condemnarunt, et diuino iudicio tamquam hostes suos, Christus ipse mulctauit. nam Arii uiscera in secessum quendam una cum omni colluue ceciderunt, et ita miser ille in aeternum periit. et de Nestorio refert Nicephorus, lingua eum a uermibus corrosa ingemiscentem et lamentantem ad maiora et sempiterna supplicia emigrasse. quod si huius temporis haeresiarchae in hac uita nullo insigni supplicio afficiuntur; credendum est aeternis

aeternis eos suppliciis grauius esse puniendos. iis uero qui adhuc superstites sunt, timendum est, ne quid simile eorum quae diximus, cum illis longe sint peiores, contingat: quod utinā non fiat, sed ad meliorem mentem conuertantur. est alterum, quo semper haeretici usi sunt, quod cum ex sacris litteris, uel sanctissimorum hominum libris aliqua ad confirmandas suas opiniones adducunt, uix umquam illa integritate, et saepe uoces quasdam ambiguas captant, aut in uocibus ipsis, magis quam in earum significatis innituntur: de quibus elegantissime Clemens Alexandrinus in septimo libro Stromatum Valentini, Marcionis, et Basilidis consuetudinem describens sic loquitur, ut magis nostri temporis haeticorum mores, quam illorum expressisse uideatur: sed mirum non est si in hoc quoque consenserunt, cum idem fuerit illorum et horum spiritus, nempe diabolicus. Quod si prophetici quoque scripturis utrausi fuerunt, qui persequuntur haereses, primum quidem non omnibus, deinde non perfectis, neque ut dicat corpus et contextura prophetiae, sed eligentes ea quae dicta sunt ambigue, traducunt ad proprias opiniones;

nes; paucas uoces ipsarum carpentes; non id
considerantes: quod ex ipsis significatur; sed
ipsa nuda dictione utentes: nam in omnibus
fere dictis quae adducunt; inueneris ipsos sola
nomina attendentes; ut qui mutant significa-
ta; neque quem ad modum dicantur cogno-
scunt; neque iis quas adferunt allegationibus;
ita ut earum natura postulat; utuntur: ueritas
autem non inuenitur in eo quod transferat si-
gnificata; sic enim omnem ueram euerterent
ueritatem: sed in eo quod considerant; quid
domino et omnipotenti Deo perfecte conue-
niat; et cum deceat; et in eo quod confirmet
unum quodque ex iis quae demonstrantur per
scripturas ex ipsis rursus similibus scripturis.
an non haec omnia uerissime nouis haereticis
conueniunt? Tertium; quod cum urgentur;
et ex communi et antiqua consuetudine Ecce-
siae ita conuincuntur; ut respondere non pos-
sint; ut suam haeresin tueantur; imperceptibi-
les quasdam rationes sibi fingunt; communi-
bus atque antiquis; tamquam uilibus reiectis;
sic noui haeretici; cum argumentis quae pro
antiqua Ecclesia adducebantur ita urgerentur;
ut respondere nihil; nisi absurde possent; inui-
sibilem

sibile sibi quandam Ecclesiam finxerunt, quam neque ipsi, neque ullus unquam uidit, aut uidere poterit. ita cum fide sine operibus iustificari hominem uellent, quam sibi illi fidem finxerunt? talem scilicet, quae non fideles homines, sed infideles efficiat. hoc quoque signum, ne quis nouum putet, idem Clemens annotauit: Cum uiderent ergo sibi imminere periculum, non de uno dogmate, sed de conseruanda haeresi, non ueritatem inuenire, sed quae sunt in medio posita, et in promptu sunt apud nos legissent, ea ut uilia contempserunt, sed quod est commune fidei superare contendentes excesserunt a ueritate. quartum, quod ea quae sibi errore quodam mentis finxerunt, sicut de inuisibili Ecclesia ante dixi, pertinacius ipsi defendunt, quam nos ea quae manifeste scimus uera esse. neque solū hoc faciunt cum Catholicis, sed idem cum aliis haereticis, qui in aliqua opinione ab ipsis dissentiunt, nos autem timent et odio prosequuntur, hos uero irident; quod etiam Clemens breuiter annotauit; nihilo ergo apertius uidere licet affirmantes eos qui sciunt de iis quae sciunt, quam hos de iis quae opinantur, quod attinet ad affirmandum,

mandum, absque demonstratione. se itaque inuicem despiciunt et irrident; et accidit, ut eadem intelligentia ab aliis quidem in magno honore habeatur, ab aliis autem damnetur amentiae. Ac sane nullum est certius argumentum apud illos nullam esse ueritatem, quam, quod a tam paucis annis; quibus a nobis defecerunt, tam uariae sunt inter eos de praecipuis dogmatibus dissensiones, ut iam magis ipsi inter se, quam nobiscum uideantur dissentire. diabolico uero spiritu eos agitari, non diuino, nullo argumento potest clarius demonstrari, quam hoc dissensionis. uerum cum illi nobis obiiciunt etiam inter nos esse graues dissensiones, et inter Petrum, et Paulum, ac Barnabam fuisse; facile respondere possumus: et illas Apostolorum, ne nunc longius de illa oeconomia ipsorum cogamur tractare, et nostras tales esse, primum, quae fidem non attingant; dein quae facile sedari possint, cum omnes profiteamur, nos Catholicae Ecclesiae, et ipsius Pastori atque Hierarchae esse parituros. quid autem simile est in eorum dissensionibus; quas saepe usque ad mortem furis agitari persequuntur. Itaque cum illi sint contentionum amantissimi

ani, quando Catholicis contingit cum haereticis disputare, hanc cautionem non inutilem esse censerem; ut prius cogeret haereticum suam opinionem argumentis confirmare. nam facilius multo erit ipsius argumenta refutare, quae magna parte sunt absurda; quam contentioni contra tua argumenta ab haeretico susce-
ptae finem imponere. nam illi nil magis urgent, quam nostrorum pastorum negligentiam, et infinita vitia; quae cum negare non possumus, monebimus, ut duos illos filios Noe, potius quam Cham imitentur, qui patris nuditatem non solum aliis non indicarunt, verum nec propriis oculis aspexerunt; sed auersi, ut scribitur, eum texerunt; et propterea benedictione paterna fuerunt donati. ergo, si volumus cum illis benedictionis effici participes, sic facere debemus; ut Pastores nostros auersi operiamus; hoc est, ut eorum vitia non approbemus, neque detrahendi studio prodamus. nam si ea ridere, et omnibus indicare uoluerimus, quod tamen isti ita faciunt, ut nihil aliud suscepisse uideatur, erimus potius maledictionis Cham, quam illorum benedictionis participes. quod si quis miretur, tantam haereticorum

rum multitudinem tam breui tempore in nationibus, de quibus nihil tale cogitabatur, extitisse, quod sane mihi saepe contigit mirari; ad hoc unum respiciens, fortasse animo erit posthac quieto et tranquillo, et in fidei sinceritate eo erit constantior, quo plures uiderit in tam magnos errores abstractos. Primū, certum est in quibuscumque populis quantuncumque Catholicis et bonis, esse multo maiorem turbam malorum et sceleratorū hominum, quam bonorum: ad hos cum notitia aliqua haereseos et erroris peruenit, facile ea tamquam propria quadā esca capti, in exitium ruunt. quod uero ad Deum attinet, perinde est, cum essent suis flagitiis perituri, an iis, an haeresibus in errorem abstracti ad tartara detrudantur. Ecclesiae uero profunt aliquando potius hi, quam quod eam ullo damno afficiant: nam cum ante inter nos tamquam amici, et reuera hostes essent, uersabantur; plus nocere poterant, quā a nobis plane disiuncti et segregati. alterum, quod Catholici, cum uident se a tam multis acrius oppugnari, obfirmant animos; et orationibus ad Deum, sanctisq. et honestis actionibus, et sanctorum studiis se ipsos armāt con-

tra omnes haeticorum nugas, et uanas uerborum disceptationes, quod sane si aliquando contigit, nunc maxime dicere possumus in Catholica Ecclesia euenisse. nec uero metuenda est horum multitudo, cum multo plures et praestantiores essent tempore Constantii Imperatoris illi, qui a uera Nicenae Synodi fide descuerant; quorum omnium opiniones, quia fallaces, et contra ueram religionem erant, ita euauerunt, ut intra paucos annos nullus eius opinionis assertor fuerit; quae tamen ante habebat fere doctissimos quosque Graecos et Latinos Episcopos assertores. si ergo illa haeresis euauit, dubitandum non est, hanc quoque euanituram. sed interim uult nos Deus probare per huiusmodi magistros, qui sunt aliquando homines ~~magnae eruditionis, et uirae ualde commendatae~~, quales depingit Moyse Prophetas, quorum uerba ait nullo modo esse audienda, quia, inquit, tentat uos Dominus Deus uester, ut palam fiat utrum diligatis eum in toto corde et tota anima uestra, an nō? quē locum tractat elegantissime Vincentius Lirinensis, ita ut nulla nostra egeat explanatione. Tribus ergo nostrae huius disputationis partibus

bus expofitis, reftat, ut breuiter extremam quoque partem abfoluamus: fcilicet eorum Chriftianorum ueram efle religionem, qui nullam difceffionem ab aliis. fecerunt, fed ipfi in Patrum traditionibus permanserunt. ac fane certum eft, eos qui difceffionis et difcidii funt auctores, femper, aliis efle deteriores. Ita cum in populo Ifraelitico a femine Dauid decem tribus cum Ieroboamo difceffiffent, femper illae deteriores iudicatae funt; duae autem, quae cum Roboamo filio Salomonis permaserunt, quamuis Rex ipfe non ita carus Deo fuerit, tamen cariores Deo, quam illae decem fuerunt. idem omnibus antiquis haerefibus contigit, quarum multae doctiffimos, grauiiffimos, erpottentiffimos assertores habuerunt: quorum tamen opiniones non folum deteriores aliis habitae fuerunt, uerum etiam omnes extinctae funt, atque euanuerunt: nemo enim, ut uere dixit Vincentius, haerefes instituit, nifi qui fcprius ab Ecclefiae Catholicae, uniuerfatis et antiquitatis confenfione difcreuerit. ergo cum conftet nos a nulla paterna traditione difceffiffe, illos autem conftet a nobis, cum quibus ante quinquaginta annos confentiebant, de-

fecisse; efficitur, ut illorum nouitas sit respuenda, nostra antiquitas sit amplectenda, et conseruanda: sed respondent ipsi, si ea ratio ualeret, reprehendendi essent ueteres Iudaei, qui ab antiquis suis traditionibus defecerunt, et Christi Euangelium amplexati sunt. cuius tamen dissecssionis longe alia ratio fuit. Primum, Christus nihil in lege nouauit, sed quem illi sperabant, docuit uenisse; ac legem suo aduentu ab soluit et perfecit, non mutauit. alterum, in quo est tota uis: Christus doctrinam suam euidentibus miraculis et per se ipsum, et per suos Apostolos editis confirmauit: quae nisi effecisset, nullum peccatum commissent, si ei nullam fidem Iudaei adhibuissent, quod ipse Ioannis xv. capite clare proficitur: si opera nō fecissem in eis quae nemo alius fecit, peccatum non haberent. et alibi, si mihi non uultis credere, operibus credite. cum autem nulla huiusmodi miracula a nouis istis magistris edantur, cuius stultitiae et leuitatis est, eos neglecta omni antiquitate sectari? aut quacnam est ista tua impudentia homo omnium stolidissime, ut te Christo maiorem efficias? nam cum ille sibi non omnino noua docenti credi sine miraculis nolle,

tu uero tibi plane noua fingenti credi sine ullo miraculo uelis; nonne te, omnium impudentissime, maiorem Christo conari's efficere? quo nihil scelestius, aut stultius excogitari potest. quid uero hi aliud iis dicunt; quos a nobis ad se trahere conantur, nisi quod olim alios haereticos refert dixisse Vincentius; uenite o insipientes et miseri; qui uulgo Catholici uocamini, et discite fidem ueram, quam praeter nos nullus intelligit; quae multis ante saeculis lauit, nuper uero reuelata et ostensa est: sed discite furtim atque secrete, delectabit enim uos. quos quis erit ita stultus ut audiat, aut ita ad credendum leuis, ut eis credat? quales utinam non multi reperirentur. quaenam enim potest esse doctrina; quam ii furtim docent, cum dominus Iesus suam palam omnibus praedicarit? et quaenam quaeso est haec uestra uesania, ut contenti non sitis antiquitus tradita disciplina, sed nouam quotidie quaeratis, semperque aliquid addere uel detrahere religioni gestiaris? quasi non caelestis sit, quam sufficit semel esse reuelata, ita ut nulla emendatione, aut ulla humana additione opus habeat. Quid? Christus ipse, nonne aperte praedixit futuros,

qui di-

qui dicerent, ecce hic est Christus, ecce illic?
quibus tamen admonet nullo modo esse cre-
dendum. et Paulus? nonne bis idem repetens,
ut quantum illud asseueraret ostenderet, ad Ga-
lat. cap. primo dixit: sed licet aut nos, aut Ange-
lus de caelo euangelizet uobis praeter quam
quod euangelizauimus, anathema sit. an ita
insanitis, ut hoc anathema non metuatis? sed
scio quid isti dicunt: nos Euangelium illud Pau-
li non sectari, sed ipsos esse ueros illius Euange-
lii sectatores; hic est eorum ahaeneus murus,
quem facile, nisi fallor, euertemus. ante quin-
quaginta annos, cum Germani, Angli, ac Gal-
li, cum Italis, et Hispanis omnibus in fide con-
sentirent, erat hoc Euangelium de quo Paulus
loquitur, an non? sine dubio dicetis apud eos
fuisse; ne Patres omnes nostros eo anathemate
dicatis fuisse perculsos: cum ergo nos illud idem
Euangelium retineamus, uos nouum euange-
lium finxeritis, nonne huic anathemati subia-
cetis? nimirum subiacetis; sed duritia et obsti-
natione uestra uim illius, quae tamen est maxi-
ma, et ipsis Angelis metuenda, non sentitis.
sed scio quid dicunt: si ita horretis omnia no-
uitatis studia, nihil ergo erat in bonis litteris
nouandum,

nouandum, sed quemadmodum patres nostri fecerunt, in dialectica, philosophiaq. fuerunt semper Petrus Hispanus, Maioris, Colonelli, et alii huiusmodi uersandi; et Theologia fuit ab Alcoto, et Bricoto, potius quam ex sacris ipsis, et ueterum Patrum libris haurienda: atqui nos, ut ipsi uidetis, hoc non facimus, apud quos multo plures sunt reconditae litteraturae scientia instructi, et sermonis elegancia exornati, quam apud uos: sed hoc cum facimus, noue, et melius aptiusq. quam maiores nostri loquimur, sed noua dogmata non commentamur: de qua re, uolo potius hic ea referre, quae scripsit uetus auctor doctissimus atque elegantissimus Vincentius, quam nostra inculcare. referens ergo sermonem Pauli ad Timotheum ait: o Timothee, o Sacerdos, o doctor, si te diuinum munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina, esto spiritalis tabernaculi Beseleel: pretiosas diuini dogmatis gemmas exsculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, aditce splendorem, gratiam, uenustatem: intelligatur te exponere illustrius, quod antea obscurius credebatur. per te posteritas intellectum gratuletur, quod antea uetustas non intel-

atum uenerabatur: eadem tamen quae didicisti, ita doce, ut cum dicas noue, non dicas noua. sed forsitan dicit aliquis; nullus ne ergo in Ecclesia Christi profectus habebitur religionis? habeatur plane et maximus; nam quis ille est tam inuidus hominibus; tam exosus Deo, qui istud prohibere conetur? sed ita tamen, ut uere profectus sit ille fidei, non permutatio. si quidem ad profectum pertinet, ut in semet ipsa una quaeque res amplificetur; ad perturbationem uero, ut aliquid ex alio in aliud transuertatur. Videtis sententiam Sanctissimi, doctissimi, et antiquissimi scriptoris: nunc uos ipsi iudicate, an multa ex fide, et dogmatibus Patrum nostrorum, quos certo scimus fideles fuisse, uos mutaueritis; an illa, causa melius explicandi illustraueritis? quis enim nescit, multa uos contra communem Nationum fidem, quae superiori aetate omnes in una fide cōsentiebant, mutauisse? efficitur ergo, ut non dicere aliqua noue, sed noua fingere uolueritis. cum ergo nos antiquum illud Pauli Euangelium, quod sine dubio ad Patres usque nostros manauit, sectemur; uos nouum uobis fingatis, fit omnino ut illo Pauli anathemate obstricti teneamini.

ni. cuius sane uim Angelis ipsis metuendam, nisi plane mortui essetis, sentiretis. uerum ut intelligatur, dissentiētibus de fide Christianis, apud quos sit Catholica et uera fides, nemo melius quam idem Vincentius Lirinensis explicauit: quem propterea tam saepe cito, quia nullus breuius, doctius, et elegantius iis de rebus nos admonuit, et tractauit; cuius uerba transcribere non grauabor. In ipsa item Catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est, hoc est etenim uere proprię Catholicum, quod ipsa uis nominis ratioq. declarat, quae omnia uere uniuersaliter comprehendit. sed hoc ita demum fit; si sequamur uniuersitatem, antiquitatem, consensionem. sequemur autem uniuersitatem hoc modo, si hanc unam fidem ueram esse fateamur; quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia: antiquitatem uero ita, si ab his nullatenus sensibus recedamus, quos sanctos maiores ac Patres nostros celebrasse manifestū est: consensionem quoque itidem; si in ipsa uetustate omnium, uel certe pene omnium Sacerdotū, pariter et magistrorum diffinitiones senten-

7311111 F 2 tiasq.

tiasq. sectemur. quid igitur faciet Christianus Catholicus, si se aliqua Ecclesiae particula ab uniuerſalis fidei communione praeciderit? quid itaque, niſi ut peſtifero corruptoq. membro, ſanitatē uniuerſi corporis anteponat? quid ſi nouella aliqua contagio, non iam portiunculam tantum, ſed totam pariter Eccleſiam commaculare conetur? tunc item prouidebit, ut antiquitati inhaereat, quae proſus iam nō poſſeſt ab ulla nouitatis fraude ſeduci. quid ſi in ipſa uetuſtate, duorum, aut trium hominum, uel certe ciuitatis unius, aut etiam prouinciae alicuius error deprehendatur? tunc omnino curabit, ut paucorum temeritati, uel inſcitiae, ſi qua ſunt uniuerſaliter antiquitus uniuerſalis Eccleſiae decreta praeponat. quid ſi tale aliquid emergat, ubi nihil huiuſmodi reperiatur? tunc operam dabit, ut collatas inter ſe maiorum conſulat, interrogetq. ſententias: eorum dumtaxat, qui diuerſis licet tēporibus et locis, in unius tamen Eccleſiae Catholicae communione et fide permanentes, magiſtri probabiles extiterunt: et quidquid non unus, aut duo tantum, ſed omnes pariter uno eodemq. conſenſu, aperte, frequenter, perſeueranter,

ranter, tenuisse, scripsisse cognouerit; id sibi quoque intelligat absque ulla dubitatione credendum. quam rem iterum idem auctor, aliqua adiungens, non minus eleganter explicauit. Sed dicit aliquis, si diuinis eloquiis, sententiis, promissionibus, et diabolus et discipulus eius utuntur, quorum alii sunt pseudo apostoli, et pseudo prophetae, et pseudo magistri, et omnes ex toto haeretici, quid facient Catholici homines, et matris Ecclesiae filii? quonam modo in scripturis sanctis ueritatem a falsitate discernent? hoc scilicet facere magnopere curabunt, quod in principio comonitorii istius sanctos & doctos uiros nobis tradidisse scripsimus: ut diuinum Canonem secundum uniuersalis Ecclesiae traditiones, et iuxta Catholici dogmatis regulas interpretentur: in quo ite Catholicae Apostolicaeq. Ecclesiae sequantur necesse est, uniuersitatem, antiquitatem, consensionem. et si quando pars contra uniuersitatem, nouitas contra uetustatem, unius uel paucorum errantium dissensio contra omnium uel certe multo plurium Catholicorum consensionem rebellauerit; praeferaut partis corruptioni uniuersitatis integritatem: in qua eadem

dem uniuersitate, nouitatis profanitati antiquitatis religionem, itemq. in ipsa uetustate, unius sive paucissimorum temeritati, primum omnium generalia, si qua sunt, uniuersalis Concilii decreta praeponant. tunc deinde, si minus est, sequantur quod proximum est, multorum atque magnorum consentientes sibi sententias magistrorum, quibus adiuuante domino fideliter, sobrie, sollicite obseruatis, non magna difficultate noxiōs, quosque exsurgentium haereticorum deprehendemus errores. Cum ergo his certis argumentis Sanctissimi, doctissimi, et antiquissimi scriptoris possit error atque insania haereticorum nostri temporis deprehēdi; his contenti, in traditionibus Patrum ac maiorum nostrorum, et ueteri antiquaq. Ecclesiae Catholicae disciplina acquiescamus; et aliorum omnium insanas et ineptas commenta repudicamus, ac reiiciamus. Verum praeter ea quae supra ex Clemente Alexandrino et Vincentio Lirinensi adduxi, hoc argumentum magni est apud me momenti: quod quia ualde generale est, et non ad solos haereticos; uerum ad Iudaeos, Turcas ac Mahumetanos omnes, de quibus supra dixi, pertinet; constitui de eo paulo
latius

latius disputare. Semper populus ille, qui Deo carus habitus est, multis spiritualibus et internis donis abundauit: certissimumq. est, apud eos Deum esse non posse, qui omnibus huiusmodi bonis carent: nam cum Deus spiritus sit, non uisibilibus et corporalibus tantum, sed spiritualibus multo magis donis eos, quos caros habet replet et abundare facit: quibus etiam tempore suo, et cum illis commodum est, temporalia, tamquam res quasdam parui momenti donat, et, ut ipse ait, adiicit. Atque ut ab his incipiamus, quae fere omnes qui fide Christiana recte imbuti sunt apud se experientur, quis quaeso nostrum est, qui, cum peccata Sacerdoti confitetur, non magnam quandam leuationem sentiat, et cum sanctissimam Eucharistiam sumit, non singulari quadam et spirituali laetitia perfundatur? quam laetitiam, et sensum internum non dico panis, sed nulla potentia, et nihil eorum quae creata sunt, et arte hominum coniunguntur efficere unquam posset. unde necesse est omnino, ut in eo cibo maior quaedam uis, nempe spiritualis, et diuina adsit. hoc qui sentit, et intra se experitur, quo modo audire uoces insanorum hominum poterit, qui

qui ibi nihil praeter panem esse persuadere co-
 nantur? Ego enim, cum in Epistolam quan-
 dam Pauli Vergerii impii hominis incidissem,
 in qua ille ei, ad quem scribebat, hoc uolens
 suadere, dicebat: crede mihi, nihil ibi est prae-
 ter panem, uix me potui continere, quin excla-
 marem: Ego tibi insanissime, et impudentissi-
 me omnium hoc credam; cum in eo diuinam
 uirtutem, quoties illud sumo experiar? de te,
 qui semper omni genere uitiorum inquina-
 tus inter nos uixisti, ob quae postea iuste in
 haeresim et reprobum sensum incidisti, credo;
 quod in eo sacramento, ad quod semper indi-
 gne et sine ulla reuerentia accedebas, nihil prae-
 ter panem sensisti; at fideles, et qui ea qua pos-
 sunt reuerentia ad illud accedunt, longe aliam
 uim, et diuinam omnino uirtutem in eo sen-
 tiunt, et experiuntur. hos ego uolo sectari, et
 hos uolo audire, non te, qui semper ad res o-
 mnes bonas stupidus, solum in rebus pessimis
 acutus fuisti. neque uero solum per sacramen-
 ta, sed aliis multis modis gratiam Deus suam
 nobis impartitur, ita ut diuinum auxilium no-
 bis praesens esse sentiamus. quis enim in an-
 gore et moerore maximo positus ad Deum co-
 fidenter,

fidenter; et cum certa spe clamauit, et adiutus non est: hi enim tantum ab eo non iuuantur, qui sine fide ac spe ad Deum clamant: illis uero, quia fidelis eorum amicus et frater est Christus, negare se ipsum non potest. quos tamen si tu aliquando ab illis molestiis, in quibus adhuc uersantur, liberatos non uideas, ipsi tamen spiritu liberi, quia intrinsecus a Deo illustrati et fortes effecti sunt, non solum illa facile patiuntur, sed alia grauiora tormenta pro nomine Christi pati desiderant. Tales martyres, et ueteres illi Christiani fuerunt, quales etiam nunc multos cognoui, non uiros tantum, sed mulieres et uirgunculas, quae cum grauissimos morborum dolores tolerarent, grauiores etiam pie et cum lacrymis a Deo postulabant, ut illis erga se, et erga uniuersam Ecclesiam diuina iustitia placaretur. qui de morte, cum illi proximi essent, laeti, ad diuinas promissiones respicientes, loquebantur; quam etiam post modum placide, et de omnibus Deo gratias agentes subierunt. horum similem si quem possunt proferre Iudaei, Mahumetani, aut Haeretici proferant: certo enim scio in tanta ipsorum multitudine, ne unum quidem reperiri posse. quod si haere

tici multos adducant, qui pro eorum opinionibus obstinate mortem obire solent, de iis uolo aliquid dicere, et signa quaedam indicare, quae ego in eis notauī: ex quibus clare intelligitur in ipsis non spiritum Dei, sed diabolum habitare, et ea omnia quae fortitudinem quandam prae se ferunt, in eis efficere. cuius rei cognitionem spero Catholicis nō inutilem neque iniucundam futuram. In sanctis martyribus, ut ex antiquis scriptoribus, qui eorum cruciatus et obitum descripserunt, discere possumus, cum maxima fortitudine hae omnes uirtutes coniunctae apparebant; nempe modestia, et caritas quaedam singularis etiam erga illos ipsos a quibus cruciabantur. quod si quid aliquando acrius contra tyrannos loquebantur, uel ad refutandum diabolum, qui per eos saepe loquebatur, hoc faciebant; uel commoti, quod illi crudelitatem, quandam ferarum contra omnes Christianos exercerent, et non eos iuxta leges et edicta a Principibus promulgata, punirent. quam enim iusta erat illa multorum martyrum responsio, etiam iuxta illud ius quorum Praesides utebantur, cum eis dicebant: si crimen est Christianum esse, ego confiteor

confiteor me Christianum; punite iuxta leges
confitentem reum; et ne tormentis abutami-
ni; quibus tūc utendum est, quando crimen
negatur: uos autem uestris tormentis id agere
uultis, ut quod uos crimen esse dicitis, nos dis-
fiteamur. quod si crimen non est, ut uos ipsi
ostenditis, cur innocentes impune occiditis?
atque omnis martyrum cum tyrannis contē-
tio, si recte consideres, ad aliquod horum capi-
tum pertinebat. at isti homines, cum ad iusta
supplicia rapiuntur, si recte animaduertas, id
enim ego in multis diligenter notavi, nulla
modestiae, et tranquillitatis animi signa osten-
dunt. nam alios uidi, ut se laetos ad mortem
ire ostentarent, cachino ora distendere, et ocli
los huc et illuc contorquere, quod sane ab
omni Christi actione, quem martyres praeci-
pue imitari debent, alienissimum est. nam Chri-
stus ipse ob mortem tristis fuit, et filias Hieru-
salem respiciens fleuit: ac sane non est, nisi in-
sani hominis, eo tempore cachinari. alii, etiam
in ipso mortis articulo, ubi pro se, et pro no-
bis, si recte sentirent, eis orandum esset; non
desinunt nos omnes, et Catholicam Ecclesiam
maledictis configere, et mala nobis omnia im-

precari. quae sane in re non Christum, et ueros martyres, sed patrem suum Diabolum imitantur. alii, tametsi a maledictis, uel ui impediti, uel metu mortis abstineant, tamen uultu, et toto corpore ferociam et minas ostendant, uel stoliditatem quandam animi prae se ferunt. quae omnia a diuino spiritu alienissima sunt: quo qui aguntur, eo maxime tempore singularem modestiam, et erga omnes caritatem, et maximam animi attentionem, et aduersus Deum deuotionem ostendunt. Verum praeter ea omnia quae supra diximus, est etiam hoc unum ualde considerandum, in quo isti omnes plane a ueris martyribus dissentiunt. hoc uero est, quod isti ratione, et doctrinae sacrorum librorum uicti, cum nil habent quod recte possint respondere, obstinatione quadam insana aiunt, sic se uelle agere, neque uelle ab ea praua persuasione recedere. at contra nostri ueri martyres, qui pro Catholica fide uitam effundebant, semper parati erant ad reddendam rationem eius fidei quam sectabantur, et pro qua mortem obire parati erant. neque umquam Spiritus sanctus permittebat, eos etiam indoctos a doctissimis uiris superari. notum illud est et

est et uulgatum de sanctissima uirgine Catharina, quae multis doctissimis uiris diuina quadam uirtute fidem et doctrinam Christianam persuasit, cum illi eam uellent ipsi dissuadere. Itaque, si diuina aliqua uis in huiusmodi hominibus esset, ratione agerent, neque illam uocem plenissimam obstinationis et pertinaciae tam saepe proferrent: mihi ita placet, sic mori constitui. quod cum sit ab omni disciplina et modestia Christiana alienissimum, efficitur, ut huiusmodi homines non dei spiritu regantur, sed diaboli furore huc illucq. trahantur, uel potius discerpantur: uerum dicet aliquis, placent mihi omnia, quae supra dixisti, sed non possum non mirari in istis hominibus, quod multi eorum tam facile, et tam libenter ad mortem currunt, cum natura omnes mortem horreamus: sed hoc alterum magis miror, quod in ipso mortis cruciatu, etiam cum pice calida uiui asperguntur, et sensim igni cremantur, quasi nihil sentire uidentur: quod si mihi, unde haec indolentia ueniat explicaueris, magna me quadam difficultate liberabis. Ego uero libentissime, quid de iis rebus intelligam, declarabo. prioris dubitationis, quod accurrunt ipsi ad mortem

mortem causa est obstinatio, uel leuitas animi, de quibus et eorum iudiciis supra late tractauimus. nam promptitudinem ad mortem, quam in nostris martyribus efficiebat constantia et uirtus, eam potest in istis insanis hominibus efficere obstinatio. cum enim liberrimus sit animus noster, ita hac persuasione sicut illa afficitur. quod sane uerissimum est, et ad intelligendum est facillimum. illud de indolentia uidetur ad explicandum esse difficilius: nam nostros martyres in illis, maximis doloribus fortissimos faciebat diuina uirtus et unctio, quae illos intrinsecus mirifice reficiebat: quin etiam multis adfuerunt Angeli, qui eis cruorem, cum uerberabantur abstergerent, et uulneribus mederentur. at in istis, quibus nulla diuina uirtus affulget, quam dicemus ipsorum indolentiae causam esse? sane praeter id quod de obstinatione dici potest; nam qui obstinato sunt animo, eundem affectu in corpus quoque, quantum ipsius natura patitur, transferunt, et corpus quoque ita obdurant, ut quasi nihil sentiant: sed praeter hoc, arbitror illam indolentiam ex stupore quodam membrorum, et totius corporis nasci. stuporem uero illum efficere

efficere potest diabolus, uenas et sanguinem refrigerando; seq. medium quodam modo inter cutem et sanguinem interponendo. Itaque cum in cute tantum cruciatus uersentur, et ad interna, diabolo prohibente, penetrare non possint, fit, ut uix dolor aliquis sentiatur. neque est absurdum uel iniquum, ut haec diabolus, eo maxime tempore, et in iis hominibus, qui se ei deuouerunt, efficere possit. nam cum eos totos absorpturus sit, facile hunc stuporem in eorum corpora immittere, et quod uult in eis efficere potest. hoc ergo discrimen est indolentiae illius, quae in nostris martyribus apparebat; quod haec ex interna unctione et Angelorum ministerio nascebatur, cum ista horum pessimorum hominum indolentia ex obstinatione illa animi, et stupore quodam a diabolo effecto ac procurato, oriatur. uerum quando ab iis difficultatibus, quae nobis de simulata haereticorum fortitudine obiici poterant, eimus; ad id quod praecipue tractandum suscepimus, reuertamur. aliquibus enim argumentis docuimus, propterea apud nos esse ueram et Catholicam fidem, quia apud nos multi dona interna et spiritalia sentiunt; cum Iu-

daei,

daei, Turcae, Haeretici, atque alii omnes nullum sensum habeant rerum spiritualium, sed tantum rebus mundi huius et terrenis capiatur. et quia in priori illa parte communia quaedam, et quae fere omnes Catholici experiuntur tractauimus, hic perfectiora quaedam, Deo iuuant, exponemus. In eo populo, quem Deus unice dilexit, semper multi fuerunt, qui prophetarent, et qui uisa quaedam caelestia uiderent. ita, cum tres pueri, Danielis tertio capite, desertum esse a Deo cum populum uellent demonstrare, in camino orantes dicebant: non est in tempore hoc Princeps, et dux, et Prophetas. at contra cum de abundantia Spiritus sancti, quae in Catholica Ecclesia futura erat Iohel capite secundo uaticinaretur, dixit: et erit post haec effundam spiritum meum super omnem carnem, et prophetabunt filii uestri et filiae uestrae, senes uestri somnia somniabunt, et iuuenes uestri uisiones uidebunt: sed et super seruos et ancillas in diebus illis effundam spiritum meum, unde cum nunc apud Iudaeos nulli sint Prophetas, et nulli fuerint totis hisce mille quingentis annis, et nulli sint, qui uisione aliqua caelesti fructi sint, aut fruantur, efficitur,
ut apud

ut apud eos nulla ueri Dei cognitio; et nulla uera religio possit inueniri. Ac sane ad Iudaeos huius temporis referendum omnino est quod de ipsis David Psal. 73. praedixit: signa nostra non uidimus, iam non est Propheta, et non est nobiscum qui sciat usque quo. sic enim uertit hunc locum Hieronymus, qui sensum ac uerba haebraea aptissime interpretans est. nā praecipua signa quibus ostēdebatur populum Israeliticum Deo carum esse, erant illa duo: quod in eo populo numquam deerant Prophetae, et in eo semper erant uiri legis diuinac peritissimi. hoc uero tempore, nempe post Hierusalem a Tito euersam, ad quod tempus haec Davidis prophetia referenda est, uerissime Iudaei dicere possunt: signa nostra non uidimus, non est ultra Propheta, et non est nobiscum qui sciat usquequo: idest qui uel mediocriter sacris literis sit imbutus. nam illud quod per illas uoces כִּי יָדָע significatur, latine non satis apte reddi potest. de Turcis uero, quod nullus apud eos Propheta, et nulla uisio, aut spiritalis reuelatio umquā audita sit, certius est, quam quod ab ullo ea de re dubitari possit. uerum in Ecclesia Catholica ab illo tempore Apostolorum.

H semper

semper ac Prophetarum, et uisiones reuelationesque multae fuerunt. nam Cyprianus, qui aliquot annis post Apostolos uixit, multas uisiones et reuelationes sibi atque aliis ostensas a Deo demonstrat: in tractatu de mortalitate ait. Cum quidam de collegis et confacerdotibus nostris iam infirmitate defessus, et de appropinquante morte sollicitus comitum sibi precaretur, astitit deprecanti et iam penemori iuuenis honore et maiestate uenerabilis, statu celsus et clarus aspectu, et quem assistentem sibi uix posset humanus aspectus oculis carnalibus intueri, nisi quod talem uidere iam poterat de saeculo recessurus. et paulo inferius de se ipso loquens. nobis quoque ipsis minimis et extremis quoties reuelatum est, quam frequenter atque manifeste de Dei dignatione praeceptum est, ut contestarer assidue et publice praedicarem, fratres nostros non esse lugendos accertione Dominica de saeculo liberatos etc. Idem libro quarto epistola quarta. nam illud ostensum est, quod sederet paterfamilias sedente sibi ad dexteram iuvene, qui iuuenis anxius et cum quadam indignatione subtristis maxillam manu tenens moesto uultu sedebat:

alius

alius uero in sinistra parte consistens retē porta-
bat, quod se mittere ut circumstātem populū
caperet minabatur, et cum miraretur quid hoc
esset ille qui uidit, dictum est ei: iuuenem qui
ad dexteram sic sederet contristari et dolere,
quod praecepta sua non obseruarentur: illum
uero in sinistra exultare, quod sibi daretur oc-
casio, ut a patre familias potestatem sumeret
sacuiendi. hoc prius longe ostensum est, quam
tempestas uastitatis huius oriretur, et uidemus
impletum quod fuerat ostensum, ut dum Do-
mini praecepta contemnimus, dum datae le-
gis mandata salutaria non tenemus, facultatem
nocendi inimicus acciperet, minus armatos et
ad repugnandum minus cautos iactu retis ope-
raret. quin etiam ipse Cyprianus, sicut ex episto-
la nona libri quarti colligi potest, nihil ma-
gni momenti sine diuina reuelatione uel inspi-
ratione faciebat, quod ipse clare profitetur, et
iis, quibus etiam tum hae reuelationes ridicu-
lae uidebantur, respondet; quae responsio ad
eos commode referri potest, qui nostro hoc
tempore omnes huiusmodi diuinas reuelatio-
nes derident. communicationis tuae poterim-
us habere rationem manente tamen apud

nos diuinæ cēsuræ respectu et metu; ut prius dominum meum consulam, an tibi pacem dari, et te ad communicationem ecclesiae suae admittere sua ostensione et admonitione permittat. memini enim quid iam mihi sit ostensum, immo quid seruo obsequēti et timenti de Dominica et diuina auctoritate praeceptum, qui inter cetera quae ostendere et reuelare dignatus est, et hoc addidit: itaque qui Christo non credit sacerdotem facienti, postea credere incipiet sacerdotem uindicanti. quamquam sciam somnia ridicula et uisiones ineptas quibusdam uideri, sed utiq. illis qui malunt contra sacerdotes credere, quam sacerdoti. sed nihil mirum, quando de Ioseph fratres sui dixerunt, ecce sominator ille uenit: nunc ergo uenite occidamus illum, et somniator postea quod somniauerat consecutus sit, et occisores ac uenditores confusi sint, ut qui uerbis prius non credidissent, factis postmodum crederent. Gregorius quoque Papa Sanctissimus lib. 2. epistola septima Paulino scribens clare ostendit, se magnas res, praecipue quae ad electionem et confirmationem Episcoporum pertinebant, sine diuina reuelatione nō egisse. Quo usque uero de

iis quae a nobis praedicti filii nostri fienda postulant reuelante domino deliberare possimus, clericos etc. Idem epistola duodecima eidem Paulino scribens. Sed quia utilitates eius summa cupio firmitate uallare, diuturna de hoc necesse habeo deliberatione tractare, ut eam digna possim ordinatione Christo reuelante disponere. huc quoque pertinet, quod Ambrosius sermone sexto in psal. 118. ait. Anima iusti sponsa est uerbi, haec si desideret, si cupiat, si oret, et oret assidue, et oret sine ulla disceptatione, et tota intendat in uerbum, subito uocem sibi uidetur eius audire quem non uidet, et intimo sensu odorem diuinitatis eius agnoscit; quod patiuntur plerumque qui bene credunt: replentur subito nares animae spiritali gratia, et sentit sibi praesentiae eius flatum aspirare quem quaerit, et dicit: ecce iste quem requiro, ipse est quem desidero. nonne cum aliquid de scripturis cogitamus, et explanatione eius inuenire non possumus, dum dubitamus, dum quaerimus, subito nobis quasi super montes altissima dogmata uidetur ascendere: dein quasi super colles apparet nobis, illuminat mentem, et infundit sensibus quod inueniri posse difficile

difficile uidebatur. et sermone septimo eiusdē psal. nec quidquam est aliud quod uiuere faciat rationalem animam, quam alloquium Dei. sicut enim augetur sermo Dei in anima nostra, dum suscipitur, dum intelligitur, dum comprehenditur: ita etiam uita eius augetur. et quem ad modum e contrario alloquium Dei deficit in anima nostra, ita et incurrit eius uita defectum. et Hieronymus, nonne ipse Dominum sibi locutum saepe fuisse confiteretur, cum ad Eustochium scribens ait: memini me clamantem diem crebro iunxisse cum nocte, nec prius a pectoris cessasse uerberibus, quam rediret domino increpate tranquillitas. et paulo inferius: et ut ipse mihi testis est Dominus post multas lacrymas, post caelo oculos inhaerentes, nonnumquam uidebar mihi interesse agminibus Angelorū, et lactus gaudensq. cantabam: post te in odore unguentorum tuorum curremus. Idem Hieronymus in sermone de assumptione beatissimae Dei genetricis, uisionem quoque quandam Paulae refert, de qua eam uehementer laudat. Ad praesepē quoque o Paula te teste, nato puero inter crepundia noui partus, et querellas nescii ploratus pro fecenninis

scenninis gloria in excelsis Deo et in terra pax
hominibus bonae uoluntatis multitudinem
Angelorum cantantium audiuisti, et radian-
tem stellam uidisti: pastoribus insuper euange-
lizantibus credidisti. Magos praeterea tria de-
ferentes munera in uisione beatis oculis con-
spexisti; ipsa eadem munera bene intelligendo
uotis omnibus fide Deo obtulisti. nam et cum
eisdem Magis Deum puerum in praesepio ado-
rasti. quis ergo contra hos tot et tam graues au-
ctores amplius dicere audebit uisiones et reue-
lationes omnes somnia et nugas esse? uerum
cum urgentur his sanctorum sententiis hi, qui
hasce omnes temere damnant, eo confugiunt,
ut dicat, ea tempore illo sanctorum fuisse: quasi
uero umquam Ecclesia sine sanctis uiris fuerit.
ue enim nobis peccatoribus et imperfectis, ni-
si huiusmodi uiri perfectissimi essent in Eccle-
sia, qui se ausu quodam pietatis plenissimo au-
dent Deo pro nobis et pro tota Ecclesia oppo-
nere. et quid, sancti illi ueteres, num homines
non fuerunt? sane fuerunt, ut de Helia Iacobus
ait: quid ergo effecit ut Helias, Paulus, Cypria-
nus, Ambrosius, et Hieronymus, de quibus
supra locuti sumus, atque alii omnes sancti
tam

tam magnas res et tam praeclaras effecerint ?
quid ? diuina gratia, cuius ipsi cooperatores fuerunt, ne in ipsis ea ipsa gratia, ut ait Apostolus, uacua esset. ergo cū idem sit nunc Deus qui tū fuit, et is sit nunc status Ecclesiae, ut in ea uiri sanctissimi ualde necessarii sint, sane opportunum tempus est, in quo a Deo maxima dona sperare possimus; si pie, si reuerenter ea postulare atque etiam recipere, eisq. utiliter uti nouerimus. sed dicet aliquis, quid ? ita ne putas suscipiendos esse eos qui uisiones et reuelationes dicuntur habere, ut omnibus sit credendum ? minime uero, immo hac in re opto maximam diligentiam adhiberi, ut probentur spiritus, si ex Deo sint. scio enim etiam olim pro uno atque altero Propheta uerace multos pseudo prophetas extitisse, quod ex iis quae libro tertio Regum cap. 22. habetur, ut alia loca omittam, clare potest intelligi; sed non propterea tum omnis Prophetia et omnis uisio reiecta fuit a piis hominibus, quod multo minus nunc faciendum est. ac sane his non multum credendum est, qui passim compendii alicuius causa suas quasdam uisiones et reuelationes uenditant. nam hi, quibus uere diuinas hasce res da-
tur

tur uidere, eas quantum possunt occultant, ne
quæ alicui narrant, nisi sperent eum, cui earum
aliquid exponunt, utilitatem aliquam spirita-
lem inde esse percepturum. huiusmodi uisio-
nes ac reuelationes multæ Patrum nostrorum
memoria ostensæ fuerunt Brigittæ uiduæ san-
ctissimæ, et Catharinæ Senensi uirgini admi-
ratione dignissimæ. nam uirgo, et monasticis
uotis addicta legationibus apud maximos Prin-
cipes functa est, quæ etiam Auinione Romam
Pontificem Maximum Gregoriū undecimum
reuocauit, et ita pro utilitate omnium labora-
bat, ut curam omnium suscepisse uideretur.
quæ etiam tot libros edidit, et res alias maxi-
mas confecit, idq. intra triginta tres annos
quos tantum uixit, ut, cum de ea cogito, mul-
to magis ipsius uirtutem, quam Alexandri
uictorias cogar admirari: uerū hac etiā nostra
ætate nō defuerunt, neque desunt, qui huius-
modi donis Spiritus sancti fruuntur. nam et Va-
lentiæ, et in Patria mea ego aliquos cognoui,
quibus uere Dominus huiusmodi dona impar-
tiebatur: quorum familiaritas et, tūc, et sem-
per, cum eorū uitam et praecepta, quæ ab ipsis
accepi recordor, est mihi iucundissima. hi enim

sunt uerissimi amici, qui et praesentes et absentes, et uiui ac mortui prosunt. tales in Italia, et Romae non desunt, utinam maior ipsorum ratio haberetur. ac de quodam, qui etiam superstes est, uolo rem quandam admiratione dignissimam explicare, qua una clare intelligi potest, quae ipsi in animum influunt, a Deo uenire. Hic uir nullam artem illarum, quae inter doctos pro magnis habentur, didicit; immo uix fuit umquam grammatices praeceptis imbutus; ingenio tamen et iudicio ualuit semper, et nunc plurimū ualet. quibus donis ornatus ante triginta annos coepit Deo seruire, quod ab eo tempore semper diligentissime et exactissime praestitit. ac superioribus annis uenit ei in mentem, ut ea quae orando ineditabatur, describeret; quod etiā fecit, easq. suas meditationes multis doctis uiris ostendit; qui ei dixerūt illa uera esse, eademq. in libris Sanctorum Patrum reperiri. quod ipse, cum primum audiuit, suae imperitiae sibi conscius, ut ipse mihi retulit, admirari coepit; dein humiliter ac pie ad Dominū cōuersus magnis uocibus clamabat: tuum hoc est Domine, nō meum, qui nunquā hosce libros Sanctorum uidi. et cum, quid de
illis

illis meditationibus faceret, Dominum saepe
confularet, ab eo fuit admonitus, eas non ut
suas, sed ut domini dona non esse negligenda;
ac propterea rogandos sibi esse doctos viros,
quorum familiaritate utebatur, ut ei loca indi-
carēt, in quibus ipsius scripta cum sanctis Patri-
bus cōcordabant. quod factum est, et editi fue-
runt ab eo multi libelli optimi, et Ecclesiae Dei
valde utiles; qui etiā plures, et utiliores habet
paratos: age nunc, dic quaeso mihi, quis nega-
re potest, hoc argumēto clare demonstrari, eas
meditationes à Spiritu sancto in illius animū
fluxisse, et eius uitam Deo esse gratissimā, cuius
mentē Diuini Spiritus radii tam saepe illu-
strant? de qua ego re plane nihil dubito, qui
non hanc solum, sed multas alias praeclaras ip-
sius actiones probe cognititas habeo. cuius ui-
tam, et egregia ac uere Christiani uiri facta, si
ego ei superstes fuero; libentius quam Caesa-
rum, atque aliorum quorumuis maximorum
Principum describam: uerum ut hanc tracta-
tionem absoluaui, iis omnibus, quae supra de
diuinis reuelationibus, tam ex sacris libris, quā
ex ueteribus, et nouis sanctis uiris dixi, hoc
unum uolo demonstrare, ut quia haec Spiri-

tus sancti dona in multis nostrorum hominum reperiuntur, cum nulla neque apud Iudaeos, neque apud Mahumetanos, aut haereticos eorum uestigia appareant, inde efficiatur, nostram Ecclesiam Deo caram et electam esse; reliquos uero esse hominum perditorum, et quidem culpa sua pereuntium, conuentus tantum quosdam, et congregationes.

DE RATIONE HABENDI
CONCILIA PROVINCIALIA
AC DIOECESANA,

ET DE HIS QVAE IN IPSIS
PRAECIPUE SUNT TRACTANDA.

EVOCAVIT Synodus Tridenti-
na Concilia Prouincialia, quae ne-
gligentia quadam omnium ecclesia-
sticorum ordinum, cum nullo Ca-
none Concilii, nec decreto Romanorum Pon-
tificum umquam prohibita fuerint, in desuetu-
dinem abierant; ita ut iustissime de tanta negli-
gentia boni omnes quererentur: quod iam
suo tempore euenisse Ioannes Andreas, Ho-
stiensis, Gulielmus Durandi, et Abbas Panor-
mitanus Iurisconsulti praestantissimi, ac uiri
optimi grauiter dolebant. uerum sicut accide-
re solet in rebus uetustate collapsis, ut facilius
totae perdantur, quam quod refici commodè
possint; sic de hac uerendum est, ne ob antiqui
et legitimi usus harum Synodorum ignoratio-
nem, ex ipsis nunc Ecclesia Catholica potius
aliquid detrimenti, quam utilitatis accipiat.
quod

quod ne eueniat, constitui hac tractatione omnia, quae ex canonibus et antiquis scriptoribus collegi, annotare. nam quod olim ex hisce conciliis magnae utilitates in Ecclesiam redundarent, ex eo apparet, quod Licinius Orientis Imperator, ut progressum Ecclesiae Catholicae impediret, haec concilia prohibuit, sicut de eo in uita Constantini Eusebius scribit. Cum neque ita proficeret, neque reperisset, quam ob rem queri posset, legem promulgauit: ea uetabat, Episcopos inter se agere promiscue, uel ad uicinam Ecclesiam uenire: Concilia tollebat, ac si quid publice conduceret, hac de re omnem considerationem auferbat. et paulo post: qui enim illa magni momenti consilia, nisi conuentu constitui queant? quare, si iuxta antiquam consuetudinem haec concilia haberi contigerit, erunt omnino utilissima Reipublic. Christianae. Videamus ergo nunc, quanam caussae olim praecipue in hisce conciliis, tractabantur, nam alia postea exponemus. in hisce conciliis ex praecipue tractabantur, et nunc etiam tractari debent, quae ad corrigenda uitia Episcoporum pertinent, maxime, si quid contra decreta generalium Conciliorum, aut ius commune

ab eis

ab eis fiat, nam alii, si deliquerint, facile ab ipso Episcopo per se, uel in Synodo dioecessana puniuntur, uerum Episcoporum causae non facile alibi, quam in Prouinciali concilio tractari possunt, cumq. olim Episcopus non posset presbyterum aut diaconum, nisi cum consilio synodi dioecessanae deponere, ut est in Concilio Ispalensi secundo Can. sexto: sic aequum non erat, ut Metropolitani grauius aliquid contra Episcopum sine consilio totius prouinciae statueret. neque mihi aliquis dicat, hoc praecclare dici, sed fieri nullo modo posse; cum Episcoporum tantum futurum sit hoc Prouinciale concilium, qui sibi inutuo ignoscent; uerum enim hoc non est, quod Episcoporum tantum sint haec concilia: nam si iuxta antiquam consuetudinem fient, multo plures in eis habentes etiam uocem decisiuam, ut hoc uerbo utar, aderunt presbyteri tantum, quam Episcopi: de quo infra latius disputabo. hoc uero quod dixi, in his conciliis praecipue tractandas esse querellas et accusationes contra Episcopos, et alios ordines ecclesiasticos docet Leo primus ep. 82. ad Anastasium Thessalonicensem scribens. De conciliis autem Episcopalibus non aliud

aliud indicimus, quam quod Sancti Patres salubriter ordinauerunt: ut scilicet bini conuenius per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querellis quae inter diuersos Ecclesiae ordines nasci assolent, iudicetur: ac si forte inter ipsos qui praesunt de maioribus peccatis nascitur, quod ablit, causa quae prouinciali examine nequeat diffiniri; fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitani curabit instruere, ut si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur. uides, in hisce conciliis praecipue querellas et accusationes contra Episcopos, et alios ordines ecclesiasticos uoluisse tractari? maiora tamen crimina ab Episcopo Thessalonicensi, qui Sedis Apostolicae delegatus Visitator Orientis erat, ut ex ea epistola apparet, uoluit iudicari: quae si ab ipso commodè finire non poterant, ad Sedem Apostolicam iussit referri. atque in hac quidem extrema parte cōcordant, quae a Leone hoc in Canone dicuntur, cum iis quae in capite quinto Sessione 23. Concilii Tridentini constituta sunt, hoc etiā quod in hisce conciliis querellae omnes non solum contra

Episcopos,

Episcopos, uerum etiam contra quoslibet potentes uiros, tam ecclesiasticos, quam laicos tractari consueuerint, demonstratur Canone tertio Concilii quarti Toletani: ex quo canone multa, quae ad haec Concilia Prouincialia pertineant, peti possunt. Omnes autem, ait, qui causas aduersus Episcopos, ac iudices, ac potentes, aut contra quoslibet alios habere noscuntur, ad idem concilium concurrant, ut quaecumque examine Synodali a quibuslibet praue usurpata inueniuntur, Regii executoris instantia iustissime his, quibus iura sunt, reformetur; ita, ut pro compellendis iudicibus, uel saecularibus uiris, ad Synodum, Metropolitanis studio, quidam executor a Principe postuletur. ex quibus uerbis apparet, non solum de accusationibus, quae contra Episcopos, et alios iudices ecclesiasticos obiiciebantur, sed de illis, quae contra iudices saeculares, et potentes, ac principes uiros adducebantur, fuisse tractatum, et iudicatum in Synodo Prouinciali. in qua aderat Regius executor, qui ea, quae statuta erant contra saeculares, exqueretur. quibus iudiciis ecclesiasticis nihil sane Regiae iurisdictioni detrahebatur, cum omnis executio per Regios exe-

K cutores

cutores fieret: immo Rex ipse magna molestia leuabatur, cum res grauissimae Regni sui, ex quibus aliquando tumultus populorū oriuntur, optimorum ac prudentissimorum consilio, quales Episcopi illi erant, tractaretur. nam quantam curam conseruandae Regiae iurisdictionis optimi illi Episcopi habuerint, ex decreto ultimo illius quartae Synodi apparet. in quo grauissime contra quoscumque Regiam auctoritatem negligentes statuitur. itaque, ubi tales essent Episcopi, non male suo Regno consuleret Rex, si hoc eis iudicium contra praecipuos iudices saeculares, maxime cum nimium ab illis pauperes uexantur, permetteret. nam quod pauperum querellas negligere non possint Episcopi, aperte Can 31. eiusdem quarti Tolentani concilii statuitur. Episcopi in protegendis populis ac defendendis impositam a Deo sibi curam non ambigant: ideoq. dum cōspiciunt iudices, ac potentes pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant: et si contempserint emendari, eorum insolentiam Regis auribus intiment, ut quos sacerdotalis admonitio nō flectit ad iustitiā, regalis potestas ab improbitate coerceat. si quis
autem

autem Episcoporum id neglexerit, Concilio erit reus. Idem etiam in Carthaginensi quinto, Canone nono, et Africano, Can. 42. Conciliis habetur, itaque hanc causam vexationis pauperum negligere Episcopi nullo pacto possunt. prudenter tamen illis, maxime hisce temporibus, agendum est, ut de omnibus Regem certiores faciant, et ab eo remedium adhiberi postulent. ad illud autem, quod controuersiae et accusationes, non leuiiores illae quidem, sed neque huiusmodi, ut ad fidem, uel ad depositionem Episcoporum pertinerent, in his conciliis tractatae sint, faciunt fere omnes canones, quos Gratianus in distinctionem decimam et octauam retulit. nam si grauiiores illae res in his agendae erant, necessaria semper fuit Romani Pontificis, uel Nuncii ipsius auctoritas. sic enim Symmachus scribit. Concilia sacerdotum ecclesiasticis legibus quotannis decreta per prouincias, quia praesentiam Papae non habent, ualitudinem perdiderunt. legistis insanissimi, aliquando in illis prouinciis maioribus praeter Apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum; et non de maioribus negotiis ad consultationem; si quid occurreret, praefatae Se-

disarbitrio fuisse reſeruatū? pro qua re Sanctiſſimi Romani Pontifices ſumma contentione cum multis Patriarchis, praecipue Conſtantinopolitanis, quibus Imperatores valde fauebant, conſtantiffime egerunt. propterea Iulius primus, quamuis Synodus Athanaſium cōdemnaret, quia ſine praefentia Legati Apoſtolici hoc factum erat, et appellatio ad Sedem Apoſtolicam recepta a Synodo non erat, damnationē illam nullam eſſe iudicauit. idem fecit Leo primus in cauſſa Flauiani Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, quem Dioſcorus Patriarcha Alexandrinus in Concilio Epheſino ſecundo condemnauerat. nam cum Legati Apoſtolici repugnaffent, quidquid actum fuit, omni robore caruit. eadem contentione Nicolaus primus contra Michaelē Imperatorem grauiffime uſus eſt, ut ex Nicolai doctiſſimis epistoſtis apparet. conſtat ergo ex his, quae nam ſint in Conciliis Prouincialibus tractanda: nempe controuerſiae inter eccleſiaſticos, et illae quidē non leues, ſed maioris momenti, et accuſationes contra Epicoſpos, et alios iudices eccleſiaſticos, maxime, ſi auctoritas Sedis Apoſtolicae intercedat, atque etiā ſaeculares, ſi id Regi,

id Regi, exemplo Priscorum Hispaniae Regum placuerit. uerum, quia ob desuetudinem horum conciliorum, in aliqua prouincia possent non parua incommoda oriri, ualde mihi probaretur, si ad praecipuas prouincias, quo tempore haec Prouincialia Concilia habebuntur, aliqui docti uiri mitterentur, ut in eis Sedis Apostolicae nomine interessent, ne quid contra antiquam Ecclesiae consuetudinem, et Sedis Apostolicae auctoritatem agatur. nam in illis conciliis prouincialibus, in quibus non adfuerant Sedis Apostolicae Nuncii, testatur Hymarus Archiepiscopus Remorum, qui fere ante quingentos annos uixit, eos Patres misisse sua decreta ad Romanum Pontificem, ut ab eo confirmarentur. sic enim, loquens de illis conciliis Africanis, in quibus Augustinus interfuit, ait. Horum autem conciliorum statuta ab Africanis Patribus Romano Pontifici ad confirmandum directa leguntur, quae etiam adhuc in romanis exemplaribus, in duobus breuiariis collecta reperiuntur. unum cum subscriptione 213. Episcoporum, et alterum cum subscriptione 214. Episcoporum, utrumque autem cum Apostolica auctoritate firmatum. eadem

dem etiam breuiaria Beatus Hadrianus Papa
 praedictis cum conciliis orientalibus Carolo
 Imperatori Romae ad dispositionem occiden-
 talium Ecclesiarum tradidisse legitur. ergo et
 nos eadem pro authenticis et recipere, et obser-
 uare debemus, quae Apostolica auctoritate fir-
 mata, Ecclesiisq. obseruanda directa indubi-
 tanter percepimus. quod igitur hoc in loco
 Higmarus testatum reliquit, nempe tradita
 fuisse illa concilia Africana Carolo, ut eadem
 cōsuetudo in Ecclesiis Occidentis seruaretur;
 nunc maxime inter Catholicos ualere debet:
 ut reuerentia illa maxima, qua sanctissimi Pa-
 tres in Synodo Tridentina erga Sedem Apосто-
 licam usi sunt, omni tempore eidem Sanctae
 Sedi exhibeatur. His positis, nunc ad quem spe-
 ctet conuocare Prouinciale concilium, expo-
 namus. Ad Metropolitanum proprie specta-
 re Prouincialis concilii conuocationem clare
 in multis antiquis canonibus cōtinentur ca. si
 Episcopus Metropolitanus cum sequen. deci-
 mia oct. distin. cum multis aliis. hoc uero quod
 de Episcopo seniore, Metropolitano legitime
 impedito, in decreto Synodi Tridentinae sta-
 tuitur, acquissimum est; illud tamen in nullo
 antiquo

antiquo canone inueniunt quod si Metropolita-
nus socordia, uel nequitia quadam, hanc con-
uocationem concilii negligeret, iudico; hoc quo-
que casu posse Episcopum seniore[m] coepisco-
pos conuocare: nam, ad tollendam huiusmo-
di socordiam, plebi etiam quodam modo hoc
permittendum esse in Sardicensi Concilio sta-
tuitur. Si forte in prouincia unum tantum con-
tigerit remanere Episcopum, superstes Episco-
pus conuocet Episcopos uicinae prouinciae;
et cum eis ordinet, comprouinciales sibi Epi-
scopos. quod si facere neglexerit, populi con-
ueniant Episcopos prouinciae uicinae, et illi
prius commoneant Episcopum, qui in eadem
prouincia commoratur etc. uel sine ulla cuius-
piam uocatione, consueti tempore, ipsi per se
Episcopi conuenire possunt, ut est expressum
in cap. placuit 2. decima oct. distin. Primum ue-
ro concilium, quod habendum erit, in decreto
ante citato Concilii Tridentini praecipitur in-
tra annum haberi. in quo ea omnia constituen-
da erunt, quae ad rectam executionem decre-
torum huius Concilii pertinebunt. neque pa-
rum erit, si haec in eo concilio recte constituen-
tur. deinde statuitur, ut saltem quolibet trien-
nio

nio concilia huiusmodi habeantur. Olim, cum
prouinciae non adeo latae erant, bis singulis
annis concilia huiusmodi habebantur, ut est
in ca. de conciliis et ca. propter ecclesias cum
multis aliis decima oct. distin. postmodum in
sexta Synodo constitutum fuit, ut semel in an-
no haberentur, quod retulit et probauit septi-
ma Synodus, ut est in ca. quoniam. quidem
eadem dist. quod tempus in hoc decreto ad trien-
nium productum fuit, maxime ob Hispanos,
qui latissimas habent dioeceses, et prouincias:
apud quos satis erit, si singulis tribus annis, hu-
iusmodi concilia habeantur. aliis tamen non
est sublata facultas frequentius, et singulis an-
nis, si ita Metropolitano uidebitur, conuenien-
di. de tempore statuitur in eo decreto, ut post
octauam Paschae resurrectionis incipiant a suis
ecclesiis recedere hi, quos in Synodo interesse
oportebit; ita, ut omnes Kal. Maii praesto sint
in Metropolitana Ecclesia, uel in loco, ubi Syn-
odus habenda erit. quod si Cathedralis fuerint
ualde remotae a Metropolitana, sicut est in ali-
quibus prouinciis Hispaniae, omnino ad xv.
Kal. Iunii adsint omnes parati, sicut in tertio
Canone Concilii Toletani statuitur; ut saltem

ab eo

Ab eo die concilium haberi incipiat. Satis autem erit, si in eo per mensem manserint, ut comode domum, antequam aestus sit molestior, redire possint. quod, si diligenter egerint, ut in eo canone praecepitur, multa negotia poterunt optime expediri. nam hora diei prima ante solis ortum uult ianuas templi esse obsecratas, et in eo omnia esse parata, ut statim orto sole Episcopi, et alii sacerdotes conuenire possint. uerum hoc tempus, ut Synodus post octauam Paschae conuocetur, non ita statuitur, quasi nihil in hoc mutari possit: nam in aliqua prouincia poterit esse aliud tempus ad hanc rem efficiendam commodius, sicut factasse erit ante quadragesimam, ut refertur in Niceno Concilio definitum in cap. habeatur 18. dist. uel mense Octobris, ut est in cap. propter ecclesiasticas. 1. uer. secundum uero, eadem distin. Propterea permittitur hoc decreto, ut eo tempore Synodus habeatur, quod commodius ei prouinciae fuerit. His positis, restat grauis quaedam, ac difficilis quaestio, nempe, quinam sint, quos de iure, uel antiqua consuetudine, praeter Episcopos, prouincialibus conciliis interesse oporteat, de qua fuit Tridenti multum inter Patres

disputatum, sed ob temporis breuitatem nihil de ea potuit constitui. unde inter eos conuenit, ut uerba quaedam generalia in eo decreto apponerentur, ne cuius suum auferretur, et ut daretur occasio doctis uiris eam rem ex uetrum monumentis eliciendi. quare, cum post eam Tridentinam disputationem, diligenter perquisierim, si quid in antiquis scriptoribus, quod ad hanc dubitationem spectaret, inuenire possem, aliqua notauit, quae animum meum ad certam sententiam adduxerunt, et ea dubitatione liberarunt. Antiqua ergo haec, ex quibus, id quod in hac re agendum est, iudicio uere colligi, prius tractabo: nec tamen ea, quae a nostris doctoribus de ea re dicuntur, praetermittam. Primum in eo Canone tertio quarti Concilii Toletani, haec uerba sunt diligenter animaduertenda. Et conuenientes omnes Episcopi pariter introeant, et secundum ordinationis suae tempora resideant. post ingressum omnium Episcoporum, atque cōfessum, uocentur deinde presbyteri, quos causa probauerit introire: nullus se interim ingerat diaconorum. quo in loco uerba illa: presbyteri, quos causa probauerit introire, ualde notanda sunt. nam

ut interessent simpliciter, uel ut aliquid peterent, quilibet presbyteri et diacones admittebantur, ut ex multis conciliis inferius demonstro: unde, cum hic de his presbyteris loquatur, quos causa probat deinceps post Episcopos introire, et diacones omnes excludat; de electissimis, et probatissimis, quibusdam presbyteris tractat, quorum ratio magna post Episcopos habita fuit in huiusmodi conciliis. dicit aliquis, uerum hoc est, sed ex illis uerbis non docetur, eos presbyteros uocem habuisse decisuam: fateor, uerum id ex his, quae subiiciam, demonstrabo. in Tarraconensi Concilio, quod fuit prouinciale, cum pauciores presbyteri adfuerint, canone ultimo statuitur. Epistolae tales per fratres a Metropolitano sunt dirigendae, ut non solum e Cathedralis Ecclesiae presbyteris, uerum etiam de dioecesanis ad concilium trahant. in quo concilio Nebridius Sacerdos Ecclesiae Egarensis, non tamquam procurator alicuius Episcopi, sed nomine proprio subscripsit. quod si quis uelit, ex hoc non doceri illum Nebridium habuisse uocem decisuam; dico: de Episcopis nihil amplius constare, nisi quod uocabantur ad concilium, et decretis ipsius

subſcribebant; idem cum reperiatur in preſbyteris, non uideo, cur non idem de iſſis iudicandum ſit, ac de Epiſcopis. nam in Synodis uniuerſalibus, ſiue eas octo, tantum uniuerſales appellemus, ſiue inter eas aliquot Toletanas, et Aurelianenſes Epiſcoporum plurimum prouinciarum numeremus; numquam aliquis preſbyter ſubſcribit, quod ego ualde accurate in ſingulis conſideraui, niſi idem ſit alicuius Epiſcopi procurator. in prouincialibus tamen preſbyteri nomine proprio ſubſcribunt: ut in Tarraconenſi, quam ſupra adduxi, in Turonica ſecunda, et prima Pariſienſi apparet. In decima etiam Toletana Synodo, ex quibuſdam uerbis, quae ſunt in decreto pro Potamio Epiſcopo, apparet, illam cauſam, quia in ea de grauiffimo crimine Epiſcopi agebatur, a ſolis Epiſcopis fuiſſe tractata. Tunc ſolitarie, ſecretimque, tantum adunatis Potificibus Dei, praedictum Epiſcopum ad eſſe coram nobis fecimus etc. ex quo colligitur, alias cauſas, non a ſolis Epiſcopis, ſed comuni conſilio Epiſcoporum, et preſbyterorum fuiſſe tractatas. ac ſane, ut arbitror, olim non ea erat diſtinctio inter uocem conſultiuam, et deciſiuam, quam noſtri homines nimum

inimū subriles accuratissime tractauerunt; sed
re probatissimorū quorumcumque, tam Epi-
scoporū, quā aliorū sacerdotū consultatio
ne tractata, id ab omnibus statuēbatur, quod
pluribus, sapientioribusq; fuerat probatum;
nam Diuus Hieronymus, cum uellet ostende-
re, multum esse presbyteris tributum, et Gallo-
rum Episcoporum superbiam uellet retunde-
re, qui nihil presbyteris permittentes, sibi o-
minia arrogabant, in epistola ad Rusticum Nar-
bonensem, sic ait. Presbyteri uero ab initio iu-
dices negotiorum esse mandati sunt, presbyte-
ri sacerdotum interesse debent conciliis, quo-
niam, et ipsi presbyteri, ut legimus, Episcopi
nominantur, quo in loco, tametsi Hieronymus
illud uerbum interesse conciliis usurpauerit,
tamen ex tota ipsa sententia apparet, eum, non
ad consulendum tantum, uoluisse presbyteros
interesse, sed ad constituendū, et diffiniendū.
nam prius dixit, presbyteros fuisse negotiorū
iudices, et post ait: presbyteros Episcops uo-
catos; ex quibus uult ostendere, in conciliis
idem esse iudicium, et idem suffragium Episco-
porum, et presbyterorum. nam, si uini non ha-
beret sententię diffinitiuę, inane esset eorū
suffragium.

suffragium . uerum hoc expressum uerbū diffi-
 niendi probatis sacerdotibus attribuit Ansel-
 mus Lucensis antiquissimus decretorum colle-
 ctor in breuissima quadā annotatione, quam
 de modo habendi prouinciale concilium suo
 decreto adiunxit; in qua hoc ait. Sacerdotes,
 quos Metropolitanus eligebat, in Synodo pro-
 uinciali et iudicare, et diffinire poterant. Idem
 testatur Isidorus in libello quodam de ordine
 concilii, duobus in locis: primum his uerbis:
 Et corona facta de Sedibus Episcoporum, pres-
 byteri a tergo eorum resideant, quos tamen
 sessuros secum Metropolitanus elegerit, qui
 utique, et cum eo iudicare aliquid, et diffinire
 possint. et paulo post. sicq. omnes, qui de reli-
 giosis in retroactis diebus pro spiritali instru-
 ctione interfuerant in concilio, foris egredian-
 tur, residentibus aliquibus presbyteris in con-
 cilio, quos Metropolitanus probauerit hono-
 randos. quem Isidori libellum, quia non ita fa-
 cile reperitur, et futurus est ualde utilis ad haec
 Prouincialia Concilia, totum huic nostrae di-
 sputationi subliciam. Id uero, etiam si ab his
 antiquis scriptoribus non diceretur, ratio ipsa
 conuincit: ut, quia soli Episcopi esse non de-
 bent,

bent; hi sacerdotes, qui eligendi sunt, non ab
alio, quam a Metropolitano, qui in Synodo
præest; eligi, ac probari possint; et quod hi uo-
cem decisivam, ne inane sit eorum suffragium,
habere debeant, nam si a Metropolitano indi-
gni ebannere, uel ob uitam turpiter actam,
uel ob litterarum imperitiā eligere uent, re-
pugnari eis ab Episcopis, tamquam in re noto-
rie iniqua posset in his enim, quæ notorie ini-
qua sunt, ut recte tradunt nostri doctores in c.
fin de cōha. cle. et in u. gloss. et docto. in c. uestra
cod. et sæpe alibi, inferiores et subditi possunt
iuste suis superioribus, ac Præfectis repugnare.
quod si iuste, ac moderate in hisce eligendis ager
Metropolitanus, omnino ei Episcopus obedi-
re oportebit, ac sane iudico, hanc rationem no-
n futuram esse ineptam, ut ex singulis Ecclesiis
duo electi uiri, alter ex Cathedrali, et hic sit ca-
nonicus, dum tamen sit idoneus, et alter ex dioe-
cesi eligantur, et singuli Abbates, uel Priores
ordinum: qui omnes in magnis Ecclesiis pote-
runt eligi uiri egregii, et eruditione præstares.
uex Metropolitana uero poterit duplo maior
numerus assumi: sic tamen, ut hi electi et pro-
batissimi Sacerdotes eandem uocem consulti-
onoin

uam

quam et decisiuam, ut supra exposui, cum Episcopis habeant, hos uero in primo concilio celebrando, eligat Metropolitanus; qui in fine concilii, ut hoc toti Synodo deferat, poterit cōiuncti deliberatione statuere, quinam presbyteri, et Abbates ex singulis dioccesibus ad proximam Synodum sint uocandi, quod si intra illud spatium aliquis eorum decedat, Metropolitanus cōstituatur, quinam in demortui locum sufficiendus sit, quod si plures presbyteros praefatis admitti oportebit, quod erit necessarium in prouinciis, in quibus sunt pauci Episcopi, et sunt multi egregii, ac docti uiri, qualis est nostra Valentina, id recte a Metropolitano fieri poterit, nec ea de re iuste Episcopi conqueri poterunt, nam, cum multa in conciliis Prouincia libus agenda sint, in quibus, fortasse Episcopi contra Canones Concilii Tridentini, et aliorum Conciliorum aliquid fecisse accusabuntur, durissimum profecto esset, si hac causae a solis Episcopis tractaretur; quod iudicio meo, non solum durum esset, sed iniquissimum, et contra antiquas Prouinciales Synodos, et antiquos auctores, quos supra adduxi: in quibus semper fit mētio presbyterorum in tractatione, et diffinitione

nitione caussarum, quae in hisce conciliis tractabantur, et diffiniebantur. nam cum huiusmodi concilia maxime ad iuuandum Metropolitanum spectent, ut cum consilio plurimorum, et sapientissimorum uirorum ea constituere possit, quae in prouincia necessario constituenda erunt; iniquissimum esset; si Metropolitanus, praesertim cum Episcopi suffraganei non ita multi, aut non adeo sapientes uiri essent, aut de rebus ad Episcopos pertinentibus ageretur, non posset aliorum consilium postulare. quod quidem efficax non esset, nisi eorum sententiae consultiuae, et decisiuae uocis uim haberent. Et quamuis eorum opinionem non sequor, quos tamen Hostiensis, Io. Andreas, et Imola in ca. graue nimis de praeben. et ca. fin. de his quae fi. si. con. ca. non omnino reiciunt, qui dicebant, Episcopos in Synodo Prouinciali esse tantum assessores Metropolitanis; hoc tamen constanter assero, Metropolitanis, in huiusmodi conciliis, multo plus, quam aliis Episcopis esse tribuendum; quibus, si hanc electionem probatissimorum presbyterorum non concedimus, non uideo, quid illis magnum, plusquam aliis Episcopis tribuamus. nam suffragium illorum

lorum nō potest, nisi unius uim habere. cumq;
in hac Tridentina Synodo, in multis capitibus
potestas Metropolitanorum, qua ex stilo quo-
dam contra ius multi abutebantur, iuste restri-
cta sit, et ad iura antiqua reuocata; necessariū
est, ut haec ampla potestas, quam Metropolita-
ni ex iure antiquissimo habent, eis cōseruetur;
quo possint recte, ea, quae ad uniuersam pro-
uinciam spectant, cōstituere. uerum hoc omni-
no necessarium est, ut hi, qui a Metropolitano
eligentur, presbyteri sint, et reuera uita, ac do-
ctrina sint probatissimi: tales enim solum per-
mittitur ei eligere: qua quidem facultate, ca-
ueant Metropolitanī, ne abutātur: nam si quid
ab ipsis contra Canones, et praecipue contra
Concilium Tridentinum fiet, cum hoc sit no-
torie iniquum, poterunt de his, et aliis rebus
notorie iniquis a Synodo grauissime reppen-
di; ac si maius crimen fuerit, processus, et acta
in Synodo recipi poterunt, ut ad Primatē, uel
ad Sedem Apostolicam mittantur, ut auctori-
tate beatissimi Petri, quod iustum fuerit, statua-
tur. poterunt etiam alia plura, uel negligente
ob sōcordiam, uel malitiose agente Metropo-
litano, per synodum tractari, ut malitia aliquo-
rum

rum Metropolitanorum reprimatur, aut socordia aliorum excitetur, et omnes Ecclesiastici ordines in officio contineantur. quae omnia propterea dico, et quia uera esse iudico; et, ut superbia omnis, et tyrannis ab ecclesiasticis Praefectis longe absit; cum sciant, non illis pro libito, atque imperio, sed iuxta canones omnia esse facienda. hanc disputationem, de qua a nobis iuxta ea, quae ex antiquis monumentis annotauimus, fuisse tractatum est; nostri doctores breuiter attingunt in c. graue. nimis de praeben. et in c. fin. de his quae fiunt a prela. sine consensu cap. Innocentii ea est sententia, ut putet, capitula Cathedralium, non esse ad Prouincialia concilia admittenda, nisi cum de eorum interesse agitur. ab eo Hostiensis, Io. Andreas, Buttrius, Imola, Abbas Panormitanus dissentiunt; sed non multo plus illis tribuunt, quam Innocentius, aiunt enim: eorum procuratorem ad tractatum admittendum esse iuxta uerba cap. fin. non tamen ad iudicandum, et diffiniendum. sane his doctissimis uiris ego libenter ignosco, si plene hanc rem non explicarunt. nam cum illos tantum canones tractarent, quos in ius commune redactos habemus, atque in illis nihil

clare et aperte de hac re constitutum uiderent,
hacserunt: et tamē ex illis duobus canonibus,
quidquid elici potuit, eliquerunt. nos uero cer-
to, nisi fallimur, demonstrauius, electissimos
quosque sacerdotes, uel Cathedralis Ecclesiae,
uel dioeceseos, quos Metropolitanus proba-
ret, habuisse in cōciliis Prouincialibus uocem
consultiuā et decisiuā: quod clare Isidorus,
et Anselmus Lucēsis locupletissimi testes fatē-
tur, et aperte ex Tarraconēsi Cōcilio, et subscri-
ptionibus multarum Prouincialium Synodo-
rū apparet. illis uero eo maior fides adhibenda
est, quia, cum ea ipsi scribebant, adhuc cōcilia
Prouincialia in usu erant. nam ab Isidoro fue-
runt aliquot Ispalensia Concilia habita. At cōn-
tra, cum nostri doctores ea scripserūt, iam nul-
lus erat usus conciliorum Prouincialium: un-
de mirandum non est, si rem, quae tota in usu
posita erat, diuinare non potuerunt. ab ipsis ta-
men ego in ea parte nō dissentio, cum dicunt,
Canonicos, et capitulorum procuratores non
esse ad uocem diffinitiuam admittendos; nam
idem mihi quoque probatur, ut in hac re nul-
la habenda sit ratio canonicorum; quatenus
sunt canonici; quia neque omnes canonici
possunt

possunt ad hasce Synodos uenire, et si possent, iustum non esset, ut omnibus canonicis tanta auctoritas tribueretur: uerum, si inter canonicos erunt aliqui presbyteri probatissimi, recte faciet Metropolitanus, si hos, potius quàm alios elegerit, ac sane aequissimum erit, ut huiusmodi canonicorum maxima ratio habeatur. ratio uero, quæ uidetur potissimùm mouere aliquos ex nostris doctoribus, ut dicant, solos Episcopos habere uocem decisiuam; est, quia dicunt solos esse necessario uocandos ad huiusmodi concilia, et citant c. propter ecclesiasticas et c. quoniam 18. dist. in quibus tamen locis non dicitur solos, uel Episcopos tantum esse uocandos: nam quod essent uocanda capitula tempore Alexan. m, quo tempore arbitror iam fuisse computatam illam antiquam rationem tractandorum conciliorum, de qua supra disputauimus, clare habemus in c. fin. ante citato, ubi aperte dicitur: capitula debere inuitari. uocandi uero dicuntur Episcopi in illis locis, quia eorum uocatio nullo modo poterat praetermitti. quæ tamen uocatio, ut ego arbitror, poterat fieri, edicto a Metropolitano proposito de Synodo consueto tempore habenda, neque

erat

erat singulorum Episcoporum uocatio necessaria. tamen si doctores in locis ante citatis uelint, hanc singularem uocationem, et citationem, ut ipsi dicunt, personalem esse necessariam, sed id non probant. de qua tamen re non uidetur mihi ualde esse contendendum, et rectius Metropolitanus fecerit, si singulos uocauerit. uerum in illis presbyteris, de quibus supra diximus, quantumuis illi omni genere uirtutum praediti essent, non erat certa eorum uocatio, sicut Episcoporum: sed quos Metropolitanus ex illis eligebat, eos tantum uocabat. unde in illis locis hi expresse nominati sunt, qui per se, et omnino uocandi erant; de his, quorum necesse erat praecedere electionem, nulla mentio facta fuit. praeter haec, illud etiam ualde notandum est, ut nullus presbyter, uel diaconus possit ab ullo Episcopo, quouis dolo impediri, quo minus ad Synodum ueniat. nam, nisi hoc provideatur, uariis artibus mali Episcopi, quos de se queri uelle uidebunt, domi manere cogent: quod quidem contra antiquum morem horum conciliorum esset. in quibus, praeter illos probatissimos presbyteros, qui in omnibus, quae in Concilio agebantur, intererant, multi

multī alii presbyteri, et diacones aderāt: illi nimirum, qui petere aliquid a Synodo, aut de aliquo conqueri uolebant. de quo, in capite de cūmo et octauo eorum, quae Martinus Bracharensis ex graecis Synodis collegit, sic habetur. Placuit per singulas prouincias bis in anno cōcilium fieri, conuocante Metropolitano Episcopo omnes prouinciales, ita, ut ad cōcilium procedant omnes presbyteri, et diacones. et in multis conciliis Romanis, et aliis prouincialibus clare dicitur, omnē clerum orationis tempore in Synodo interfuisse. et Isidorus, in eo libello, quem supra citauī, cum exposuisset, tribus primis diebus de expositione fidei agendum esse; a qua nullus excludebatur, de his, quae in sequentibus diebus agenda erant, tractans, ait. Sicq. omnes, qui de religiosis in retroactis diebus pro spiritali instructione interfuerant in concilio, foris egrediantur, residentibus presbyteris in concilio, quos Metropolitanus probauerit honorandos. unde illud omnino constituendum erit, ut cuius ecclesiastico, etiam contra uoluntatem proprii Episcopi, liceat ad Synodum uenire. nam si iniquam querellam attulerit, facile cognoscetur; neque iustum

iustum est, ut ob mēdaces, uel ineptos aliquos
 aēcūsatores, qui tamen puniri ob fallacem ac-
 cūsationem iustissime poterunt, alii, qui iuste
 ac recte de rebus grauissimis queri possunt, ci-
 ciantur. quod, si Episcopi, et hi, quibus de iure
 dixi ad Synodum ueniendum esse, legitime nō
 impediri ad Synodum uenire neglexerint, ipso
 iure sunt excomunicati, et tales possunt a Me-
 tropolitano declarari, et praecepi, ut ab omni-
 bus uitetur. ca. si quis autem, cum aliquot aliis
 ca. deinceps sequentibus 18. distincti. illi tamen
 proprie excipiuntur in eo decreto Concilii Tri-
 dentini, qui in insulis habitant, et habent Me-
 tropolitanos in cōtinenti, ut, si euident sit pe-
 riculum Pyratarum, non cogantur transfreta-
 re. uerum hoc impedimentum iam intelligeba-
 tur ex illis uerbis canonis sexti Tarraconensis
 Concilii. Si quis Episcoporum commoitus a
 Metropolitano, ad Synodum, nulla graui ne-
 cessitate intercedente corporali etc. tamen, ut
 iustior esset eorum excusatio, uoluerunt Patres
 hoc expresse in decreto apponi. quod si nul-
 lum magnum periculum pyratarum fuerit, et
 alias recte ualeant Episcopi, atque alii, quos ex
 insulis uenire ad Synodum oportet, non sunt

excusandi: cum commodissimum sit anni tempus post octavam Paschae ad nauigandum. uenerunt ab his Insulanis, siue affuerint, siue non affuerint in concilio; ea, quae in Synodo Provinciali decerneretur, seruanda erunt. cum enim de hac re nihil in decreto expresse statuatur, ita est ex iure communi intelligendum; praesertim, cum expresse hoc fuerit fere ab omnibus Patribus in sententiis dicendis declaratum. sed, ne exempti Episcopi uenire ad Synodum renuerent, aperte definitum est, quid sit Episcopis exemptis faciendum: quod, ut spero, ab omnibus bonis uiris omnino fiet; tum, ut decreto Synodi Tridentinae pareant, tum, quia nihil perit eorum exemptioni. ac sane esset indecorum, si tempore constituto, aliis omnibus Episcopis ad Synodos provinciales proficiscētib; ipsi soli domi sederent; et Ecclesiae illi non satis consuleretur, si ea, quae in Synodis provincialibus, ad tollendos abusūs, et puniēda crimina, constituerentur, in ea non reciperentur; et esset inhonestum, si reciperentur, cum eorum Episcopus, nulla legitima causa impeditus, Synodo non interfuisset. unde, et ob utilitatem harum Ecclesiarum, et ob Episcoporum

scoporum dignitatem, necessarium est, ut huiusmodi Episcopi ante proximam conuocationem conciliorum aliquem Archiepiscopum uicisui sibi eligant, cum quo Synodum, tamquam proprii suffraganei, habeant, quorum maximam rationem Synodus Tridentina habuit, cui hoc uoluntati eorum reliquit, ut ipsi sibi Metropolitanum eligant, uerum si quis in eligendo negligens fuerit, quid fieri nihil aliud fieri poterit, nisi, ut Sanctissimus Romanus Pontifex per suos Nuncios eis præcipiat, ut ante primam uocationem sibi Metropolitanum uicinum eligant, uel si non elegerint, ipsos ei subiiciat, quem meliorem, et aptiorem iudicauerit, nam, cum sint exempti, a nullo, nisi a Maximo Pontifice cogi possunt, uerum, quia in proiunctis remotis ignorare poterit Romanus Pontifex, quid ab aliquibus huiusmodi Episcopis fiat, Metropolitanus, ac uicini Episcopi poterunt eum de negligentia huiusmodi admonere, ut ipse eis præcipere possit, cum quo Metropolitanus conuenire ad Synodum debeat. Hucusque non ineptè, ut arbitror, explicata sunt præcipua quædam capita ad provinciales Synodos pertinentia: sed antequam de dioecesis

nis dicant, uolo aliquando de necessaria ad rationem eorum, quae in hisce conciliis tractanda sunt, annotare. Positis his, de quibus late supra diximus, et praecipue, quoniam sint praeter Episcopos ad Provincialia concilia uocandi, uidetur magna quadam difficultate liberari. sed restat, ut de hisce rebus, quibus modo causas omnes tractabatur in huiusmodi conciliis, ut breui tempore, ac recte, multas graves causas expediri possent, in tertio capite illius quartii Concilii Toletani, post ingressum Episcoporum, et electorum Sacerdotum, ac notariorum, qui ad excipiendas Patrum sententias necessarii erant, exordium dicit esse sumendum ab oratione. Sedentibusq. in diuturno silentio Sacerdotibus, et eorum tantum habentibus ad Deum, dicat Archidiaconus, orate: statimq. omnes in terram prosterneantur: et orantibus diutius tacite cum fletibus, atque gemitibus, tunc unus ex Episcopis senioribus surgens, orationem palam ad Dominum fundat, cunctis adhuc in terra iacentibus. finita autem oratione, et responso ab omnibus Amen, rursus Archidiaconus dicat: erigite uos. et confestim omnes surgant, et cum timore, ac disciplina, tam Episcopi, quā

presbyteri sedeanr, sicq. omnibus in suis locis in silentio confidentibus, diaconus alba indutus codicem Canonum in medio proferens, capitula de conciliis agendis pronunciet. eadem fere repetit Isidorus in eo libello, quem supra citavi, nisi quod, cum de oratione loquitur, eam totam adiungit, quae in Pontificali habetur, quae incipit: Adsumus domine sancte Pater etc. et in fine numerat, quatenam essent ea capitula, quae de agendis conciliis recitabantur: sicq. omnibus in suis locis in silentio confidentibus; Diaconus alba indutus codicem in medio proferens, capitula de agendis conciliis pronunciet: idest de Concilio Toletano quarto, era 18. Item ex Concilio Toletano quarto, era 3. Item ex capitulis orientalium Patrum, quae Martinus Episcopus de graeco in latinum vertit, era 18. de Synodo facienda. Item ex Concilio Chalcedonensi era 18. Item ex Concilio Agathensi era 25. uel aliud de canonibus, quod Metropolitano aptius uisum fuerit, ut legatur. nomine uero erae Isidorus singula capita intelligit, sicut saepe in Toletanis conciliis legimus, quod et Higmarus annotauit. in illis uero omnibus canonibus habendas esse Synodos prouinciales

uinciales statuitur, itaque legebantur, ut intelligerent Episcopi, et alii Sacerdotes, quibus canonibus cogerentur ad eas Synodos conuenire, post lectionē horum canonum; et in eo tertio canone, et in libello Isidori dicitur, exhortandos esse Patres a Metropolitano, quae exhortatio paulo longior est in Isidoro, quam in canone. adiungit etiam Isidorus. Post hanc exhortationem introibunt omnes, quicumque fuerint presbyteri, diacones, uel religiosi uiri ad audiendum doctrinam: sicq. Archidiaconus lecturus est canonem Toletani concilii undecimi, era prima: ne tumultu concilium ageretur. quo canone perlecto, Concilium Ephesium ex ordine perlegatur: deinde collatio patriter, et instructio de mysterio Sanctae Trinitatis habeatur, simulq. et de officiorum ordinibus, si in omnium sedibus eiusdem celebritatis unitas teneatur. pro his quoque causis, pro ut spatium diei permiserit, et epistolae Papae Leonis ad Flavianum Episcopum de errore Euthycetis, et mysterio Trinitatis, legendae sunt, Canones quoque de unitate officiorum: nec ad aliud aliquid antea transeat, quam ista omnia explicentur. ita tamen, ut in totos tres dies

dies Letaniarum nihil aliud agatur, nec tractetur, nisi sola collatio de mysterio Sanctae Trinitatis, et de ordinibus sacris, uel officiorum institutis: ita, ut haec tota partiantur per totos illos tres dies; ut nihil aliud fiat, ut dictum est, nisi sola quaestio, de his, quae praedicta sunt, habeatur, uerum in illo tertio canone quarti concilii Toletani, post exhortationem quandam multo breuiorem ea, quae ponitur ab Isidoro, nulla mentio est doctrinae, neque horum, quae hisce tribus diebus fieri praecipit Isidorus. Sed statim agitur de causis, et de querellis proponendis: ea tamen ratio Isidori mihi maxime probatur. ita, ut primo die pro Ephesino Concilio legatur totum Concilium Tridentinum, et ea omnia fiant, quae in uigesima quinta Sessione cap. secundo reformationis in provinciali concilio facienda esse decernuntur. et, quia de mysterio Sanctae Trinitatis nunc inter omnes conuenit, pro illa collatione commodius tractabitur de Iustificatione, de Gratia, et Libero Arbitrio, et de Sacramentis: quia in Concilio Tridentino de his maxime agitur; et haec sunt, de quibus maxima nobis est dissensio cum haereticis nostri temporis: illud quoque de Ordinibus

nibus sacris, et de proprio cuiusque officio, et de examine, et diligentia a propriis Episcopis adhibenda in ordinandis, diligentissime tractetur, quae omnia per duos dies, vel summi tres, ut ait Isidorus, recte tractari poterunt: nam totus dies, ut multa breui expediri possint, in hisce congregationibus erit ponendus. primo enim mane conveniendum erit; ita, ut ad horam prandii duret congregatio, et post prandium breui spatio ad quiescendum horae unius concessio, iterum ad congregationem, quae usque ad noctem duret, eatur. sic enim agendum est, si intra mensem, ultra quem non erit commodum prorogari huiusmodi concilia, aliquid agi volumus. olim enim brevius tempus his conciliis dabatur, quia bis singulis annis habebantur, ut ex c. propter Ecclesiasticas colligi potest, quod et Praepositus annotavit. verum nunc, cum per tres annos concilia provincialia differri possint, iustum erit, ut in eis saltem mensis ponatur. sed haec obiter, nunc ad ea, quae ex Isidoro tractabamus, reuertamur. ad hanc collationem doctrinae, et institutorum, ut ex his, quae ab Isidoro dicuntur, apparet, omnes presbyteri, diacones, et omnes religiosi.

religiosi, et ecclesiastici uiri admittebantur. unde postlectionem Concilii arbitror, ita tum factum fuisse, ut unus, atque alter praemeditati accederent ad exponendum aliqua de mysterio Sanctae Trinitatis, quae in Ephesino Concilio difficiliora intellectu uidebantur, quae omnibus tacentibus, tamquam a concionatore retractabantur. et ita faciendum puto de his, quae in Concilio Tridentino difficiliora erunt: ita, ut unus de fide et operibus unica congregatione, quantum poterit differat; alter de gratia, et Libero Arbitrio: alii duabus, uel tribus congregationibus omnia, quae in Sacramentis difficiliora erunt, breuiter pertractet. et post hanc fidei tractationem agatur de officiis singulorum ordinum ecclesiasticorum, et de omni ratione in eis seruanda. et sic constitutur, ut summum tribus diebus haec omnis doctrinae tractatio expediatur. de quarto uero, et de aliis diebus, sic admonet Isidorus. Post haec in quarto die reliquae causae per ordinem admittendae sunt. sicq. omnes, qui de religiosis in retroactis diebus pro spiritali instructione interfuerant in concilio, foris egrediantur. residentibus aliquibus presbyteris in concilio, quos Metropo-
litanus

litaniis probauerit honorandos. per singulos
tamen illos tres dies Letaniarum, Episcopi, uel
presbyteri cum admonitore primum orationi-
bus se prosternant, sicq. collecta a Metropoli-
tano oratione cōsurgant, et de diuinis tantum,
ut dictum est, rebus collatio habeatur. in reli-
quis autem diebus cunctis astantibus oratio
colligenda est. et sic consedentes, causarum ne-
gotia iuste, et religiose colligant. itaque Ilido-
rus uult, ut primis tribus diebus in oratione
prosternamur, et in illis tantum collatio doctri-
nae habeatur: in aliis uero diebus, cum de ne-
gotiis tractandum erit, eam orationem uult ad-
stantibus nobis recitari. uerum Synodus Tole-
tana in eo tertio canone saepe citato, nullum
huiusmodi discrimen constituit, neque oratio-
nis trium dierum, neque illius collationis do-
ctrinae. nam loquens de primo die continen-
ter post exhortationem, quam statuit a Metro-
politano faciendam esse, ait. Tunc, si aliquis
quamcumque querellam, quae contra cano-
nem agit in audientiam sacerdotalem protule-
rit, non prius ad aliud transeat capitulum, ni-
si primū, quae proposita est actio terminetur.
unde non ineptum iudicarem, si sic fieret: ut

O in pro-

in prouinciis, in quibus multi sunt haeresi infecti, per tres, atque adeo plures dies, si opus esset, de doctrina fidei iuxta decreta Synodi Tridentinae tractaretur: sic tamen, ut postea alia negotia, et correctio uitiorum, tam Episcoporum, quam aliorum non negligēretur. haec enim non minus proderit, quam illa fidei disputatio. in illis uero prouinciis, ubi nulla est de rebus fidei dubitatio, satis erit, si toto primo die post lectionem Concilii, de his, quae praecipua erunt, a duobus, aut tribus Theologis disputabitur; sic, ut altero die negotia tractari incipiant. nam hoc praecipue, et diligētissime in hisce conciliis curandum est, ut decreta in Synodo Tridentina edita omnino seruentur, neque ulla arte cuiuspiam, uiolentur: et si quid praeter illa decreta, quod ad mores spectet, statuetur, huc tendat, ut uetus ecclesiastica disciplina, quae tota in ea Synodo ob uarias aliquarum nationum calamitates restitui nō potuit; in prouinciis pacatioribus sensim restituatur. In Episcopis autem tria in primis uellem ualde examinari; etiam si nulla contra eos querella proponeretur, quia haec in Synodo Tridentina constituta sunt. si ex bonis ecclesiasticis di-

tant suos, uel pecuniam auare cumulant; aut alias male consumunt. si in ordinationibus seruant ea diligenter, quae sunt in Synodo constituta. si in prouisione beneficiorum habēt tantum rationem suorum familiarium, nō autem doctorum, ac bonorum; et praecipue, si fraudem nullam faciunt decreto de examine promouendorum ad beneficia curata. de quibus tantum Metropolitānum, quam alios oportet reddere rationem; quia haec pertinet ad executionem Synodi Tridentinae, quae ab omnibus praestanda est. ob quam seruandam Synodus provincialis reprehendere grauitur Metropolitanū potest, quia nō sua auctoritate nititur, sed Concilii Vniuersalis. quod si in primo aliquis eorum grauius deliquerit, reuocandae erunt donationes ab eo factae, et si opus erit, ei oeconomus ex proprio clero iuxta antiquos canones constituetur. uerum, si in duobus aliis peccauerit, iuste omni collatione ordinum, ac beneficiorum priuari poterit, c. graue nimis de praeb. iuxta quem canonem agendum esse, tam contra Episcopos, et Capitula, quam contra Metropolitanos, si indignis beneficia conferant, decernitur Sessione septima, capite tertio refo-

mationis. utitur enim nomine Ordinarii indefinite, quo nomine omnes intelliguntur. in aliis uero ecclesiasticis maxime prouidendum est, ut suis Episcopis obediant: sine obedientia enim nullus ordo, non solum in ecclesia, sed neque in aliqua priuata domo esse potest. et ut quilibet eorum pro sua uirili parte praestet ea, quae in Synodo Tridétina decreta sunt, et quae in ipsis prouincialibus Synodis statuuntur. quod uero ad modum ipsum, et rationem tractandi singulas causas attinet, haec cuperem obseruari. primum, ut nomine Metropolitanis, propositis edictis in singulis Cathedralibus suffraganeorum, moneantur illi, qui querellam aliquam, uel accusationem contra quoscuunque proponere uolent, ut si id quod proponunt instrumentis probandum sit, ea domo afferant, et parati omnino ad concilium ueniant. quod si res testibus probanda sit, quam citissime accedant, ut audita eorum querella, si recipienda uideatur, mitti possint e Synodo commissarii, si ita opus fuerit, ad propria loca, qui testimonia fide digna recipiant, ut ante finem concilii reuerti possint, et causa finiatur: ob quam rem primos dies oportebit his querellis audiendis

audiendis dari, quae per testes probatae erunt: singulis uero Iuris canonici peritis, qui in Synodo aderunt, tot causae committantur, quot uisum fuerit commodè expediti posse. propterea, quo plures iuris canonici periti uiri ecclesiastici his Synodis intererunt; eo melius omnia conficiuntur. ac sane haec sola ratio, etiam si alia, quae supra adduxi, decissent, convincere posset, alios presbyteros, praeter Episcopos ad futuros esse in hisce conciliis, ut eis multae huiusmodi causae committi possint. nam, nisi hoc fiat, in prouinciis, in quibus sunt pauci Episcopi, nullus posset esse usus conciliorum prouincialium; quod esset absurdum. eius uero, cui causa committetur, cura erit; notare omnia, quae per instrumenta, uel testes probata erunt, ut ea toti Synodo referat, ut post, nomine totius Synodi sententia proferatur. hoc tamen obseruandum erit; ut quando de causa alicuius Episcopi tractabitur, et ipse, et alii omnes eius ecclesiae, qui Synodo intererunt, in ea causa suffragium non ferant. in alijs uero causis propriae Ecclesiae audiri poterunt, nisi eos suspectos sibi esse aliqua partium iurauerit. uniuersum tamen obseruandum est, ut in Synodis huiusmodi, le-

di leuiiores caussae non recipiantur. satis enim erit, si accusationes grauiorum criminum Episcoporum, atque aliorum ecclesiastici ordinis, praesertim, si quid ab ipsis contra Synodi Tridentinae decreta fiet, diligenter tractentur; et iusta sententia contra eos, qui deliquerint proferatur. quod si fuerit causa aliqua huiusmodi, quae non facile possit a Synodo expediri, poterunt iudices a concilio Prouinciali, qui eam finiant, constitui; ut est in fine quinti capitis 23. Sessionis Concilii Tridentini: praeter eas quellas, et controuersias, erunt aliqua alia in hisce Synodis constituenda, quae hoc loco annotare constitui; ut, si digna animaduersione iudicata fuerint, aliquid de his constituatur: sin minus, omittantur.

1. Primum omnium petatur a Regibus, seu aliis Principibus, quorum prouincia erit, nomine concilii Prouincialis pro singulis Episcopis brachium saeculare, ad exequendum omnia, quae in Synodo Tridentina sunt decreta.

2. Constituatur in singulis prouinciis duo, quae Vir prudētissimus Reginaldus Polus Cardinalis, et Sedis Apostolicae Legatus in reformatione Angliae notauit, ac cum consensu Episcoporum

scoporū Angliæ decreuit; et cuius prouinciæ erunt utilia, alterum est, in quo tamen aliqua; quæ mihi aptiora uisa sunt, mutauit, ut infra spatium sex. mensium ab Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, Decanis, Rectoribus parochialium, et aliis quæcūq; ecclesiastica beneficia, seu pia loca obtinentibus per publicum notarium, et coram pluribus honestis, et fide dignis testibus cōficiatur inuentarium omnium bonorum, mobiliū, et immobiliū, iurium, actionum, ac nominum, seu debitorum ad ecclesias, uel pia loca, quæ obtinent, aut regunt, quouis modo pertinentium, cum eorum qualitatibus, et confinibus; quod quidem inuentarium tertio quoque anno, et quoties in eadem ecclesia, seu pio loco aliquis succedit, renouetur. huius autem inuentarii, si sit Ecclesia Metropolitana, plura fiant publica instrumenta: quorum alterum in propria ecclesia penes Capitulum, alterū in archiuio Archiepiscopi, et præterea singula in singulis archiuis Suffraganeorum seruentur. si uero fuerit Cathedralis, alterum a proprio Episcopo, alterum penes Capitulum, et tertium penes Metropolitanum custodiatur. in reliquis uero piis locis, et beneficiis:

ficiis: alterum in loco beneficii, et alterum in archiuo Episcopi seruetur: quod, si alii Ordinario inferiori subiectum sit beneficium, tertium penes ipsum Ordinarium maneat. quae omnia expensis obtinentium beneficia sunt. haec autem inuentaria Ordinarii in utilitatem penes se habebunt, ut diligenter inquirant, an eorum, quae in inuentario descripta sunt aliquid desit. quod si quid deesse compererint, id recuperare, seu ad ius pristinum ecclesiarum reuocare studeant: culpam, seu negligentiam cuiuslibet hac in re iuxta canonicas sanctiones seuerè puniendo.

3. Ut praesentari a quibusuis patronis, tam ecclesiasticis, quam laicis, antequam ab Episcopo instituantur, sub hac forma iurent: quae tamē prius illis exhibeatur, ut eam recte intelligant. Ego N. praesentatus ad beneficium de N. iuro ad haec Sacrosancta Dei Euangelia per me corporaliter tacta, quod propter praedictum beneficium obtinendum, aut praesentationem ad idem habendum, aut acquirendum, neque Ego, neque alia persona uice, ac nomine meo, nec de consensu, aut scientia mea, patrono, seu alii cuiquam aliquid praecipiorum no-

mine,

mine, aut intuitu promissimus, aut dedimus, nec quidquam eius rei gratia permutauimus, compensauimus, aut prius datum confirmauimus, apud ne quemquā deposuimus, seu quidquam mutuauimus, seu elocauimus, priusue mutuatum, commodatum, depositum, aut elocatum, aut quocumque modo debitum remisimus, seu laxauimus; nec de sanctuario, gleba, domibus, terris, praediis, tenimentis, redditibus praedictae Ecclesiae, fructibusue, decimis, aut oblationibus eiusdem, praeteritis, praesentibus, aut futuris, donationem, remissionem, locationemue promissimus, fecimus, aut iniuimus, seu aliquis nostrum de mandato, scientia, aut consensu meo promisit, fecit, aut iniuit: ita me Deus adiuuet, et haec sancta Dei Euangelia.

4 Constitutur, ut Clerici eiusdem prouinciae possint ad beneficia cuiuscumque Ecclesiae prouinciae admitti, si idonei reperti fuerint; sic, ut data omnium rerum paritate, Dioecesanus alteri praeferatur. et in hoc nullum sit impedimentum Regiarum pragmaticarum.

5 Habita ratione 34. & 35. canonum Concilii Carthaginensis quarti, in quibus praecipitur

am ois

P Episcopis

Episcopis, ne patiantur stare presbyteros ipsis sedentibus, statuatur: ut neque aperto capite stent coram Episcopis, aut, quod peius est, genu flexo eos alloquantur: quae omnia indigna sunt eo ordine, ac modestia Episcopali.

6. Constituatur etiam, ut templa maiorum ciuitatum, ad quae magna Populi multitudo conuenire solet, quo commodius poterunt, aptentur, ne facile mulieres ab adolescentibus uideri possint, et ne deambulationes in templis fiant, quae erunt ualde prohibendae, praesertim cum sacrificia fiunt, uel laudes Deo cantantur: hoc autem recte fiet, si totum templum, ubi fieri poterit, seamnis impleatur, ut uix spatium ad deambulandum relinquatur.

7. Sacerdotes, qui confessiones audiunt, nihil pro illis, etiam a sponte dantibus accipere possint.

8. Tractari poterit de sepulturis iuxta canonem 36. Bracharensis Concilii, et cano. 17. Concilii Tiburiensis, ut intra Basilicam non sepeliantur, nisi corpora sacerdotum, et optimorum uirorum, et quod pro huiusmodi sepulturis nihil praecipuum soluatur, alii omnes sepeliantur in Cemeterio. in uniuersum uero modera-

tio maxima adhibeatur in his, quae pro sepul-
turis soluuntur. in quo, pro consuetudine pro-
uinciae, congrua remedia adhibeantur.

9 Adhibeatur moderatio nimiae impesae,
quae in aliquibus provinciis fit; in funere et
artificiose quaedam lamentationes, ac luctus
quidam gentilium; qui adhuc in nonnullis
provinciis uigent, prohibeantur.

10 Praeter dies dominicos, et festos aliquot
beatae Mariae, et sanctorum Apostolorum, et
aliquorum sanctorum, iuxta consuetudinē eu-
iusque provinciae: in reliquis, poterit concedi
pauperibus facultas audita Missa, cuiuscum-
que operis faciendi. in dominicis uero, et illis
festis diebus prohibeantur omnes ludi, etiam
pilae, et trochi; ut omnes ad templum, ad Mis-
sam, concionem, et lectionem doctrinae Chri-
stianae conueniant.

11 Declaretur pro ratione cuiusque provin-
ciae, quae ratio uersurarum possit esse, tam mer-
catoribus, quam aliis commoda; et alia omnia
genera uersurarum, tamquam ad usuram per-
tinentia, graui poena prohibeantur. In provin-
cia uero Romana a Sanctissimo, uel in Conci-
lio provinciali Romano constitutur aliqua ra-

uersionum, quia in deffactione uiri incedentes
 oportet, ut in quibus haec tria potissimum cauere
 tur. Primum, ut in mercatorum, quam in olidioribus
 beas, si in prouincia, uel in partibus, utatiouant;
 ab aliquo petiisse solutionem, quam etiam si
 ficiat in Metropolitana, uel in Cathedrali ab
 aliqua publica persona petiisse, si debitor in pa
 go aliquo remoto habitauerit, modo pro publi
 cum instrumentum de hac petitione consistet;
 postquam petitionem, debet mediator certum
 tempus expectare, si sibi ab aliquo pecunia de
 bita soluatur: alias enim, si a nullo solutionem
 petat in prouincia, sed tantum in apsum tempo
 ris quinque, uel etiam sex mensium expectet;
 contractus hic natura, et origine sua est usurar
 ius: alterum est, ut moderatio adhibeatur mi
 nimo interesse, quod a curialibus soluitur, et co
 stituitur, ut idem, uel non multo minus intere
 esse soluat a curiali, quam soluitur a pibricato
 ribus: quod, si mercatores in diuinatione
 honestis, ac probis uiris curialibus pecunia da
 re, prohibeatur istis, ut neque curialibus possint
 ulla uersiones facere, mancum ipsi sine quida
 publici, serui ad dandas uersiones constituendi, sicut
 cur nptarii ad instrumenta conficienda, debent
 honestis

honoribus suis, modo sibi recte cautatur, eas ad
negare, sed ne ob hanc cauenditionem, ipse
quibus uolent, negare pecunias possint, consi-
deranda Princeps formula cautionis, et quae ex
ceptiones possint in mercatoribus curiali obil-
de. Nam et hoc ciuili quissimum est, et est in an-
tefutura, ut eodem tempore, et ad eandem
diuitia tempore utraque inter mercatores fiat alio
pressio, et alio fiat cum curialibus, a quibus ac-
cipiunt terribilissimam cautionem. Tertium in
quo omnino consiliū oportet, est, ut si pecunia
in provincia non soluat, et curialis sam de-
bet solvere Romae, omne damnum, quod in
pecunia ex provincia Romam transferenda in-
ter mercatores eo tempore soluetur, ex tota
summa in curia soluenda detrahatur, cui rei si-
recte, et efficaciter consulatur, provinciales, qui
in curia ad habendas litteras Apostolicas pecuni-
as indigent, magnam exereleuabuntur, ubi ne-
praeter id, quod officialibus Pont. Max. soluen-
dum est, tam in moderatum, ac nūquid inter-
esse mercatoribus numerari oporteat. In loquor
et hic. De censibus quoque diligens disputa-
tio habenda, et hi tantum admittantur, in qui-
bus non hinc census tantum redditus datur, quan-
tum

religiosi, et ecclesiastici uiri admittebantur. unde postlectionem Concilii arbitror, ita tum factum fuisse, ut unus, atque alter praecedenti accederent ad exponendum aliqua de mysterio Sanctae Trinitatis, quae in Ephesino Concilio difficiliora intellectu uidebantur, quae omnibus tacentibus, tamquam a concionatore retractabantur. et ita faciendum puto de his, quae in Concilio Tridentino difficiliora erunt: ita, ut unus de fide et operibus unica congregatione, quantum poterit disserat; alter de gratia, et Libero Arbitrio: alii duabus, uel tribus congregationibus omnia, quae in Sacramentis difficiliora erunt, breuiter pertractet. et post hanc fidei tractationem agatur de officiis singulorum ordinum ecclesiasticorum, et de omni ratione in eis seruanda. et sic constitutur, ut summum tribus diebus haec omnis doctrinae tractatio expediatur. de quarto uero, et de aliis diebus, sic admonet Isidorus. Post haec in quarto die reliquae causae per ordinem admittendae sunt. sicq. omnes, qui de religiosis in retroactis diebus pro spiritali instructione interfuerant in concilio, foris egrediantur. residentibus aliquibus presbyteris in concilio, quos Metropo-

litanus

litanus probauerit honorandos. per singulos
tamen illos tres dies Letaniarum, Episcopi, uel
presbyteri cum admonitore primum orationi-
bus se prosternant, sicq. collecta a Metropoli-
tano oratione cōsurgant, et de diuinis tantum,
ut dictum est, rebus collatio habeatur. in reli-
quis autem diebus cunctis astantibus oratio
colligenda est. et sic confedentes, caussarum ne-
gotia iuste, et religiose colligant. itaque Isido-
rus uult, ut primis tribus diebus in oratione
prosternamur, et in illis tantum collatio doctri-
nae habeatur: in aliis uero diebus, cum de ne-
gotiis tractandum erit, eam orationem uult ad-
stantibus nobis recitari. uerum Synodus Tole-
tana in eo tertio canone saepe citato, nullum
huiusmodi discrimen constituit, neque oratio-
nis trium dierum, neque illius collationis do-
ctrinae. nam loquens de primo die continen-
ter post exhortationem, quam statuit a Metro-
politano faciendam esse, ait. Tunc, si aliquis
quancumque querellam, quae contra cano-
nem agit in audientiam sacerdotalem protule-
rit, non prius ad aliud transcat capitulum, ni-
si primū, quae proposita est actio terminetur.
unde non ineptum iudicarem, si sic fieret: ut

O in pro-

in prouinciis, in quibus multi sunt haeresi infecti, per tres, atque adeo plures dies, si opus esset, de doctrina fidei iuxta decreta Synodi Tridentinae tractaretur: sic tamen, ut postea alia negotia, et correctio uitiorum, tam Episcoporum, quam aliorum non negligēretur. haec enim non minus proderit, quam illa fidei disputatio. in illis uero prouinciis, ubi nulla est de rebus fidei dubitatio, satis erit, si toto primo die post lectionem Concilii, de his, quae praecipua erunt, a duobus, aut tribus Theologis disputabitur; sic, ut altero die negotia tractari incipiant. nam hoc praecipue, et diligētissime in hisce conciliis curandum est, ut decreta in Synodo Tridentina edita omnino seruentur, neque ulla arte cuiuspiam, uiolentur: et si quid praeter illa decreta, quod ad mores spectet, statueretur, huc tendat, ut uetus ecclesiastica disciplina, quae tota in ea Synodo ob uarias aliquarum nationum calamitates restitui nō potuit, in prouinciis pacatioribus sensim restituatur. In Episcopis autem tria in primis uellem ualde examinari, etiam si nulla contra eos querella proponeretur, quia haec in Synodo Tridentina constituta sunt. si ex bonis ecclesiasticis di-

tant suos, uel pecuniam auare cumulant; aut alias male consumunt. si in ordinationibus seruant ea diligenter, quae sunt in Synodo constituta. si in prouisione beneficiorum habēt tantum rationem suorum familiarium, nō autem doctorum, ac bonorum; et praecipue, si fraudem ullam faciunt decreto de examine promouendorum ad beneficia curata. de quibus tam Metropolitānum, quam alios oportet reddere rationem; quia haec pertinet ad executionem Synodi Tridentinae, quae ab omnibus praestanda est. ob quam seruandam Synodus provincialis reprehendere grauitur Metropolitānum potest, quia nō sua auctoritate nititur, sed Concilii Vniuersalis. quod si in primo aliquis eorum grauius deliquerit, reuocandae erunt donationes ab eo factae, et si opus erit, ei oeconomus ex proprio clero iuxta antiquos canones constituetur. uerum, si in duobus aliis peccauerit, iuste omni collatione ordinum, ac beneficiorum priuari poterit, c. graue nimis de praeb. iuxta quem canonem agendum esse, tam contra Episcopos, et Capitula, quam contra Metropolitānos, si indignis beneficia conferant, decernitur Sessione septima, capite tertio refo-

mationis. utitur enim nomine Ordinarii indefinite, quo nomine omnes intelliguntur. in aliis uero ecclesiasticis maxime prouidendum est, ut suis Episcopis obediant: sine obedientia enim nullus ordo, non solum in ecclesia, sed neque in aliqua priuata domo esse potest. et ut quilibet eorum pro sua uirili parte praestet ea, quae in Synodo Tridétina decreta sunt, et quae in ipsis prouincialibus Synodis statuuntur. quod uero ad modum ipsum, et rationem tractandi singulas causas attinet, haec cuperem obseruari. primum, ut nomine Metropolitanis, propositis edictis in singulis Cathedralibus suffraganeorum, moneantur illi, qui querellam aliquam, uel accusationem contra quoscumque proponere uolent, ut si id quod proponunt instrumentis probandum sit, ea domo afferant, et parati omnino ad concilium ueniant. quod si res testibus probanda sit, quam citissime accedant, ut audita eorum querella, si recipienda uideatur, mitti possint e Synodo commissarii, si ita opus fuerit, ad propria loca, qui testimonia fide digna recipiant, ut ante finem concilii reuerti possint, et causa finiatur: ob quam rem primos dies oportebit his querellis audiendis

audiendis dari, quae per testes probatae erunt, singulis uero Iuris canonici peritis, qui in Synodo aderunt, tot causae committantur, quot uisum fuerit commode expediri posse. propterea, quo plures iuris canonici periti uiri ecclesiastici his Synodis intererunt; eo melius omnia conficientur. ac sane haec sola ratio, etiam si alia, quae supra adduxi, deessent, convincere posset, alios presbyteros, praeter Episcopos ad futuros esse in hisce conciliis, ut eis multae huiusmodi causae committi possint. nam, nisi hoc fiat, in provinciis, in quibus sunt pauci Episcopi, nullus posset esse usus conciliorum provincialium; quod esset absurdum. eius uero, cui causa committetur, cura erit; notare omnia, quae per instrumenta, uel testes probata erunt, ut ea toti Synodo referat, ut post, nomine totius Synodi sententia proferatur. hoc tamen obseruandum erit, ut quando de causa alicuius Episcopi tractabitur, et ipse, et alii omnes eius ecclesiae, qui Synodo intererunt, in ea causa suffragium non ferant. in alijs uero causis propriae Ecclesiae audiri poterunt, nisi eos suspectos sibi esse aliqua partium iurauerit. uniuersim tamen obseruandum est, ut in Synodis huiusmodi, le-

di leuiores caussae non recipiantur. satis enim erit, si accusationes grauiorum criminum Episcoporum, atque aliorum ecclesiastici ordinis, praesertim, si quid ab ipsis contra Synodi Tridentinae decreta fiet, diligenter tractentur; et iusta sententia contra eos, qui deliquerint proferatur. quod si fuerit causa aliqua huiusmodi, quae non facile possit a Synodo expediri, poterunt iudices a concilio Prouinciali, qui eam finiant, constitui; ut est in fine quinti capitis 23. Sessionis Concilii Tridentini. praeter eas quellas, et controuersias, erunt aliqua alia in hisce Synodis constituenda, quae hoc loco annotare constituitur; ut, si digna animaduersione iudicata fuerint, aliquid de his constituatur: sin minus, omittantur.

1. Primum omnium petatur a Regibus, seu aliis Principibus, quorum prouincia erit, nomine concilii Prouincialis pro singulis Episcopis brachium saeculare, ad exequendum omnia, quae in Synodo Tridentina sunt decreta.

2. Constituatur in singulis prouinciis duo, quae Vir prudētissimus Reginaldus Polus Cardinalis, et Sedis Apostolicae Legatus in reformatione Angliae notauit, ac cum consensu Episcoporum

scoporū Angliæ decreuit; et cuius prouinciæ erunt utilia, alterum est, in quo tamen aliqua; quæ mihi aptiora uisa sunt, mutauī, ut infra spatium sex mensium ab Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, Decanis, Rectoribus parochialium, et aliis quæuis ecclesiastica beneficia, seu pia loca obtinentibus per publicum notarium, et coram pluribus honestis, et fide dignis testibus cōficiatur inuentarium omnium bonorum, mobilium, et immobilium, iurium, actionum, ac nominum, seu debitorum ad ecclesias, uel pia loca, quæ obtinent, aut regunt, quouis modo pertinentium, cum eorum qualitatibus, et confinibus: quod quidem inuentarium tertio quoque anno, et quoties in eadem ecclesia, seu pio loco aliquis succedit, renouetur. huius autem inuentarii, si sit Ecclesia Metropolitana, plura fiant publica instrumenta: quorum alterum in propria ecclesia penes Capitulum, alterū in archiuio Archiepiscopi, et præterea singula in singulis archiuis Suffraganeorum seruentur. si uero fuerit Cathedralis, alterum a proprio Episcopo, alterum penes Capitulum, et tertium penes Metropolitanum custodiat. in reliquis uero piis locis, et beneficiis:

ficis: alterum in loco beneficii, et alterum in archiuo Episcopi seruetur. quod, si alii Ordinario inferiori subiectum sit beneficium, tertium penes ipsum Ordinarium inaneat. quae omnia expensis obtinentium beneficia sunt. haec autem inuentaria Ordinarii in utilitatem penes se habebunt, ut diligenter inquirant, an eorum, quae in inuentario descripta sunt aliquid desit. quod si quid deesse compererint, id recuperare, seu ad ius pristinum ecclesiarum reuocare studeant: culpam, seu negligentiam cuiuslibet hac in re iuxta canonicas sanctiones seuere puniendo.

3. Ut praesentati a quibuscumque patronis, tam ecclesiasticis, quam laicis, antequam ab Episcopo instituantur, sub hac forma iurent: quae tamen prius illis exhibeatur, ut eam recte intelligant. Ego N. praesentatus ad beneficium de N. iuro ad haec Sacrosancta Dei Euangelia per me corporaliter tacta, quod propter praedictum beneficium obtinendum, aut praesentationem ad idem habendum, aut acquirendum, neque Ego, neque alia persona uice, ac nomine meo, nec de consensu, aut scientia mea, patrono, seu ali cuiquam aliquid praemissorum nomine,

mine, aut intuitu promissimus, aut dedimus, nec quidquam eius rei gratia permutauimus, compensauimus, aut prius datum confirmauimus, apud ue quemquā deposuimus, seu quidquam mutuauimus, seu elocauimus, priusue mutuatum, comodatum, depositum, aut elocatum, aut quocumque modo debitum remisimus, seu laxauimus; nec de sanctuario, gleba, domibus, terris, praediis, tenimentis, redditibus praedictae Ecclesiae, fructibusue, decimis, aut oblationibus eiusdem, praeteritis, praesentibus, aut futuris, donationem, remissionem, locationemue promissimus, fecimus, aut iniuimus; seu aliquis nostrum de mandato, scientia, aut consensu meo promisit, fecit, aut iniuit: ita me Deus adiuuet, et haec sancta Dei Euangelia.

4 Constituat, ut Clerici eiusdem prouinciae possint ad beneficia cuiuscumque Ecclesiae prouinciae admitti, si idonei reperti fuerint; sic, ut data omnium rerum paritate, Dioecesanus alteri praeferatur. et in hoc nullum sit impedimentum Regiarum pragmaticarum.

5 Habita ratione 34. & 35. canonum Concilii Carthaginensis quarti, in quibus praecipitur

ut eis

P Episcopis

114 *De ratione habendi Concilia*

Episcopis, ne patiantur stare presbyteros ipsis sedentibus, statuatur: ut neque aperto capite stent coram Episcopis, aut, quod peius est, genu flexo eos alloquantur: quae omnia indigna sunt eo ordine, ac modestia Episcopali.

6. Constituatur etiam, ut templa maiorum ciuitatum, ad quae magna Populi multitudo conuenire solet, quo commodius poterunt, aptentur, ne facile mulieres ab adolescentibus uideri possint, et ne deambulationes in templis fiant, quae erunt ualde prohibendae, praesertim cum sacrificia fiunt, uel laudes Deo cantantur: hoc autem recte fiet, si totum templum, ubi fieri poterit, seamnis impleatur, ut uix spatium ad deambulandum relinquatur.

7. Sacerdotes, qui confessiones audiunt, nihil pro illis, etiam a sponte dantibus accipere possint:

8. Tractari poterit de sepulcris iuxta canonem 36. Bracharensis Concilii, et cano. 17. Concilii Tiburiensis, ut intra Basilicam non sepeliantur, nisi corpora sacerdotum, et optimorum uirorum, et quod pro huiusmodi sepulcris nihil praecipuum soluatur; alii omnes sepeliantur in Cemiterio: in uniuersum uero modera-

Provincialia ac Dioecesana. 115

tio maxima adhibeatur in his, quae pro sepul-
turis solvuntur. in quo, pro consuetudine pro-
vinciae, congrua remedia adhibeantur.

9. Adhibeatur moderatio nimiae impēsae,
quae in aliquibus provinciis fit; in funere, et
artificiosae quaedam lamentationes, ac luctus
quidam gentilium; qui adhuc in nonnullis
provinciis vigent, prohibeantur.

10. Praeter dies dominicos, et festos aliquot
beatae Mariae, et sanctorum Apostolorum, et
aliquorum sanctorum, iuxta consuetudinē eu-
iusque provinciae: in reliquis, poterit concedi
pauperibus facultas audita Missa, cuiuscum-
que operis faciendi. in dominicis uero, et illis
festis diebus prohibeantur omnes ludi, etiam
pilae, et trochi; ut omnes ad templum, ad Mis-
sam, concionem, et lectionem doctrinae Chri-
stianae conveniant.

11. Declaretur pro ratione cuiusque provin-
ciae, quae ratio uersurarum possit esse, tam mer-
catoribus, quam aliis commoda; et alia omnia
genera uersurarum; tamquam ad usuram per-
tinentia, graui poena prohibeantur. In provin-
cia uero Romana a Sanctissimo, uel in Conci-
lio provinciali Romano constitutur aliqua ra-

ratio

tionis uersurarum, quia in defactione uiri incedit ocel
 oportet, ut in quibus hac oratione p[ro]dumum cauigan-
 tur. Primum, ut in mercatorum, qui in loco docere de-
 beat, se in prouincia, ubi in partibus, utatiouant;
 ab aliquo petiisse solutionem, quam etiam ius
 ficiat in Metropolitana, polim Cathedrali ab
 aliqua publica persona petiisse; si debitor in pa-
 go aliquo remoto habitauerit, modo per publi-
 cum instrumentum de hac petitione constet;
 postquam petitionem, debet mercator certum
 tempus expectare; si sibi ab aliquo pecunia de-
 bita soluatur; alias enim, si a nullo solutionem
 petat in prouincia, sed tantum lapsum tempo-
 ris quinque, uel etiam sex menses expectet;
 contractus hic natura, et origine sua est usurari-
 us; alterum est, ut moderatio adhibeatur mi-
 nio interesse, quod a curialibus soluitur, et co-
 stituitur, ut idem, uel non multo maius intere-
 esse soluatur a curiali, quam soluitur rogator
 ribus; quod, si mercatores nolint per rationem
 honestis, ac probis uiris curialibus pecunia dabi-
 re, prohibeatur istis, ut neque curialibus possint
 ullas uersuras facere; nam cum ipsi sine quida
 publici, serui ad dandas uersuras coacti sint, et
 cut notarii ad instrumenta conficienda, debent
 honestis

honestis viuis, modo sibi recte caueatur, eas ad
negare; sed ne ob hanc cauenditationem, ipsi
quibus uolent, negare pecunias possint, consi
deranda Princeps formula cautionis, et quae ex
captiones possint a mercatoribus curiali obile
dis ilant sibi. Hoc iniquissimum est, et est nani
festi iusuria; hic eodem tempore, et ad eandem
dilatationem utitur ac inter mercatores si aliq
prelio, et alio sunt cum curialibus, a quibus ac
cipiunt certissimam cautionem. Tertium, in
quo omnino consuli oportet, est, ut si pecunia
in provincia non soluat, et curialis tam de
bet solvere Romae, omne damnum, quod in
pecunia ex provincia Romam transferenda in
ter mercatores eo tempore soluetur, ex tota
summa incuria soluen da detrahatur, cui rei si
recte, et efficaciter consulatur, provinciales, qui
in curia ad habendas litteras Apostolicas pecuni
a indigent, magno onere eleuabuntur, ut ne
praeter id, quod officialibus Pont. Max. soluendi
dum est, tam inmoderatum, ac iniuriam inter
esse mercatoribus numerari oporteat. Id quoque
et hic De censibus quoque diligens disputati
o habet, si ut hi tantum admittantur, in quib
bus non hinc census rationum redditus dant, quan
tum

tum ex praedio aliquo perciperetur, pro rata eius pecuniae, quae census nomine data est: hoc enim tantum casu puto licere uti huiusmodi contractu, sicut multo ante Innocentius in c. in ciuitate de Vsu. annotauit. uerum, si quo alio casu liceat, diligenter uideatur. nam haec res latissima est, et ad multos spectat.

13 Vt nullus ad Ecclesiam admittatur, sed omnino prohibeantur aditu Ecclesiae, qui ex arte inhonesta, et canonibus prohibita quaestum faciunt, contra quos Episcopi, non obstante quacumque longissima consuetudine, seu potius corruptela, iuxta canones procedant. et tales in primis habeantur, qui uersuras contra id, quod in Synodo, uel in Curia a beatissimo Romano Pontifice constitueretur, facient.

14 In quacumque ciuitate constituatur aliquis locus publicus, in quo acceptis pignoribus, pauperibus mutuo pecuniae aliquae dentur. ita, ut illud interesse tantum soluant, quod debetur his, qui ea, quae necessaria erunt curabunt. quod interesse non excedat quattuor, uel quinque pro ceterario singulis annis. quae loca montes pietatis in Italia nominantur, et constitui omnino deberet in Hispania, et aliis prouinciis:

prouinciis: cum ex depositis diuitum, si per bonos uiros gubernetur, facile cōseruari possint.

15 Licentia illa Bacchanaliū, qua multi in illis diebus ante quadragesimā in plerisque prouinciis nimium abutuntur; ex quo magnum scandalum oritur apud Iudaeos, et Turcas, qui talia a nobis fieri uident, si plane non tollitur; reprimatur. ita, ut ecclesiasticis, sub poena priuationis ordinum, et beneficiorum, quae obtinent, in quam ipso facto incidant, ne personati incedant; et mulieribus sub poena excommunicationis, et aliqua poena corporali idem interdicator. adolescentibus uero tres tantum, uel quattuor dies ad illas nugas permittantur.

16 Prohibeatur, ne uiri cum feminis in balneis lauentur; sed sint separata balnea mulierum, quae a mulieribus lauentur, et poenae grauissimae habentibus balnea, si aliter fecerint; et ipsis, qui ad lauandum cum feminis accedent, constituantur. nam huius rei primam fuisse reprehensionem, qua Christiani gentiles arguebant, dicitur in Concilio Laodicensi cano. xxx.

17 Meretrices non essent ad templa admittendae, quo tempore Missae celebrantur, cum

1110-1111

omnes

homines publice criminosi ab Ecclesia excom-
municandi sint: prohibeantur quoque ad stationes ire,
cum indulgentiarum sint incapaces, et multis
in aspectu suo noceant: essent quoque eis omnis
vestitus, sericus, et gemmae, et ornamenta o-
mnia, quibus nobiles, atque honestae mulie-
res utuntur, interdicienda. nam pauperes ado-
lescentulae, cum eas ita ornatas vident, beatas
esse putant, et si fieri posset, omnes in unum lo-
cum essent retrudendae, ut infames mulieres
in loco infami morarentur; quo multi ob loci
infamiam accedere erubescerent.

18 Pugnae illae infanorum hominum cum
Tauris, atque aliis feris, quae speciem habent
illorum ludorum gentilium, ad quos spectan-
dos aliquando Episcopi accedunt, omnino pro-
hibeantur.

19 Ut nota quaedam ab Episcopis, et omni-
bus ecclesiasticis auferatur, ne ipsi seruare fru-
mentum dicantur, quo illud carius vendant;
statuatur, ut omne frumentum ecclesiastico-
rum uilius aliquanto, debeat pauperibus ven-
di, quam laicorum, id uero intelligatur, si libe-
re in uenditio laicorum, quod si pretium con-
stitutum fuerit, iudicibus saecularibus, ratio

habeatur.

habeatur rusticorum, ut si ipsi stobilem messem
collegerunt, non cogantur nilius frumentum
vendere, quam ipsi, omnibus computatis, in
messe ceperunt. quod si laici de facta iudi-
cibus saecularibus cogantur, ecclesiastici curi,
quae iniquissima est, repugnent, et iustum pre-
tium frumenti in Synodo dioecesana consti-
tuant, quo ipsi, et eorum conductores utantur.
et ut iniquitas horum iudicium manifestetur,
Regem de ea re certiores faciat. nam illi haec
saepe compendii sui causa fuerunt, et cogun-
tur rustici agros deferere, ut damnum sitent.
nec enimquam iustum uideri potest, si messis an-
gusta fuerit, ut frumentum nilius uendatur, ita
ut rustici damnum patiantur. caueant etiam,
tam Episcopi, quam alii omnes ecclesiastici, et
ea de re in Synodo provinciali moneantur, ne
decimas suas sub spe horum privilegiorum ca-
rius locent, aut uendant, quantum partem ali-
quam emunt, ut hoc privilegio etiam in suo fru-
mento abutatur. ex quo saepe magna frumen-
ti penuria nascitur. curi efficaciter in Conci-
lio provinciali consulendum est, ut nullo mo-
do detur ista occasio laicis, praesertim in hac
re, conquerendi de ecclesiasticis.

Q Quod

20. Quod in vigesima prima sessione capite
 te prius reformationis, de reformatione nota-
 riorum iudiciorum in litteris, quare propter ephe-
 rionem sacrorum Ordinum eos ordinamus, quod
 sicutum obsistat et cum eadem in aliis omnibus
 negotiis curat ecclesiasticis, ut praeter opera
 notarii, Episcopus nihil sigilli causa laudat de
 beat, cum sit indecorum, et indignum bene-
 gnitate ecclesiastica, ut non omnia negotia cum
 multo minori impensa in curia ecclesiastica,
 quam in seculari tractentur.

21. Vbi commodum videbitur, poterit re-
 vocari decretum Fabiani Papae, ut si de se ter
 in anno communicent, quod etiam exemplo
 suo doceant Episcopi, et omnes presbyteri, fre-
 quenter, et in publicis capellis Missas celebra-
 do, et aliis libenter, ac facile sacramenta Eucha-
 risticiam communicando, quod quidem optimi
 exempli erit, si ab Episcopis, frequenter in ec-
 clesiis Cathedralibus sit bono exemplo, ut
 22. Tractent de abusu aliquorum bono-
 fraternitatum, et quare repertiur parum utiles,
 tollantur.

23. De monialibus statuendum est, ut cum
 ad benedictionem offeruntur, in habitu hono-
 sto et

Itaque non nimium ornatae ac cedant. In ista ca-
noni quarri Concilio Carthaginiensi; aliaque
delipsis in Concilio Tridentino collata sunt;
diligentissimo observentur. Quia quodammodo
et de illis omnibus diligenter, et efficaciter pro-
videtur; ac non solum in his, quod dicitur
restituendum est; sed ut cibis illis spiritualibus frequen-
ter per viros bonos, ac pios ministraretur, quam
ob rem providendum erit, ut si quidem eo con-
gionibus audiant; et frequenter communicent; et ut ab omnibus horum cano-
nicis in choro decantentur. *Id V.*
25. Si da necessitas fuerit Sedis Apostolicae
in his conciliis tractetur, quo modo directi
et efficaciter considerentur: ac dignitatis ipsius
et maiestatis habeatur, cum quodammodo
et Ecclesiam salus, et dignitas conamenda
est. Nam filii parentes alere, et eorum dignitatem
restituere debent; nec sperare possunt Episcopi,
pii, aut alii omnes ecclesiastici, Sedis Apostolicae
et dignitatem in periculum adductam, ipsos suam
dignitatemque possent. *Id VI.*

26 Ut certius Synodus norit res alias, quae
reformatione dignae sunt, porro in Metro-
politibus quidque, et in locis, quos vel quibus per-
sonae

ex libello Historici quidam hinc nostris adimmi-
nus & appareat ex quo etiam hoc colligitur, in
Synodis provincialibus diligentissime de his
tractatum fuisse, et inquisitionem fuisse factam
contra Episcopos, et alios; qui in his deliquis-
sent; quod etiam conuenit ordinare et conueni-
re in alium esse. tamen propterea, cum adintra de
ordinationibus tractatum est in generali Con-
cilio Tridentino, iuxta illius quoniam quae ad
ordinationes pertinent, ab Episcopis seruatur;
quae quidem omnia, quo facilius ab omnibus
intelligantur, et in promptu sint; cum de his
in Conciliis provincialibus inquireretur, quolui-
t hic auctoritate ordinis in his libris de his tractatum
Dum potissimum, Sacra uniuersalis Synodus
in hisce ordinationibus spectauit; alterum est;
ut quaprimo fieri possit; omnes a propriis Epi-
scopis ordinentur; alterum est, ut cano sextus
Chalcedonensis Concilii in usum; quod ad fieri
possit, reuocetur ad primum pertinet; quod sta-
uitur cap. 3. reformationis Sessionis 23, ubi Epi-
scopos omnes uult per se ipsos ordines suos cle-
ricis conferre: a quo munere Episcopi tantum
excedantur ob negotiationem; utrum suos sub-
ditos ordinandos, nec probatos per Vicarium;

uel alios ab Episcopo ad id deputatos, potius
ad alios Episcopos mittere: unde fit, ut si quibus
tunc, quas uocant, non possint nunc ab Episco-
pis, nisi aegrotantibus, concedi quod si ab aliis
perbiant, uel aliam quampiam causam, cum
necesse erit, sine ecclesiæ, statutis et scriptis
negligat Episcopus, ordinationes sollemnitatibus
celebrare, erit de congruenter in synodo provin-
ciali arguendus: quod sane intelligendum est,
quando Episcopus, et clerici ordinandi in hoc
cessit adfuerint: uerum si Episcopus, aut clerici ex
iusta causa absint, et ita necesse sit, ut clerici ab
alio, quam a suo Episcopo ordinentur, cum necesse
erit, ut ordinandus habeat testimonium
a suo ordinario morum, ac probitatis uirum capite
eiusdem sessionis, Episcopis uero, qui alium
quem sine hoc testimonio ordinauerit, gravis
tortura est reprehendendus. *¶* Item, si non sit in illis q
¶ Verum contingit aliquibus bonis ac doctis
uiris, qui studiorum, uel alia honesta de causa
diu a suo Episcopatu abfuerint, ut Episcopus
non possit uere, ac certe de eis testimonium ex-
hibere, quibus omnino consulendum est, ut
in preterito rescripto a Sanctissimo Rōmano Rō-
gatione facultatis ordinandi, eis de ordinatores ob-
com-

comitatur, ut diligenter a se de dignis hominibus testimonium uitas, ac morum ordinis de cetero in locis, ubi diutius morati fuerint, paccipiant, nisi hoc permittatur, vel Episcopus eis contra conscientiam testimonium praestabit, vel quilibet quantumvis sint bonum, non poterunt in loco longinquo a patria morari, ubi fortasse ob magnam aliquam Reipublicae utilitatem morantur, ordinari, quae sane absurda sunt, ac propterea eis necessaria Summi Pontificis consulendum est, et ne ab ipso Tridentino Concilio rededatur, in his hoc erit servandum, ut in ista caput in Sess. Septimae, causae in litteris exprimantur, ob quas a sub Episcopo ordinari, aut testimonium habere non possint, sed omnino caveatur, ut hoc testimonium diligenter accipiant, et res non trahatur in exemplum, ut passim ignotis, et his, qui a suis Episcopis auferuntur, facultas ordinandi in curia concedatur.

Abbatibus autem de omni diuisione facultas ordinandi clericos, saeculares ad primatorem suum, vel maiores ordines caput in Sess. 6. nis. Aquae tantum eis conferatur respectu regularium sibi subditorum. Eadem ratio, quae de iure uoluntate competit Capitulis, de edendi

dendi huiusmodi litteras dimissorias Sede uacante eis ablata est cap. 20. sessionis septimae. accipiuntur tamen illi, qui ad illam sunt ad suscipiendos ordines, quibus potest Sede uacante Capitulum dimissorias dare quod quidam decretum cap. in. sess. 13. repetitum fuit, et expressum est, ut pertineat ad quoscumque qui Sede uacante in iurisdictione Episcopi, loco Capituli succedunt, quod factum est ob aliquos Decanos, et Archidiaconos, qui in aliquibus ecclesiis succedunt in omni iurisdictione Episcopali, in eodem decimo capite auferitur Abbatibus omnis facultas concedendi huiusmodi litteras dimissorias clericis, saecularibus, regularibus tamen, et sibi subditis possunt eas concedere.

Quod attinet ad alterum caput, de reuocando in usum sexto canone Concilii Chalcedonensis, huc pertinet cap. 2. reformationis sessionis 21. in quo prouisum est, ne clerici post ordinationem nimia egestate premi possint, et quo ad illos, qui ad beneficium aliquod ordinantur, tametsi tum eis titulus, et locus in ea ecclesia non assignetur, re tamen ipsa dici possunt, non omnino contra illum sextum canonem ordinari, uerum de illis, qui ad pensionem uel titulum

- *et* *ut* *in* *patrimonio* *ordinantur* *res* *erat* *diffici-*
lior *et* *dubium* *non* *est* *in* *hac* *parte* *ab* *eo* *sexto*
canone *ualde* *fuisse* *recessum* *de* *quo* *tamen* *in*
cap. 16. sess. 23. *fuit* *satis* *recte* *constitutum* *ut*
hi *qui* *sic* *ordinantur* *ne* *facile* *uagari* *possint* *et*
alicui *ecclesiae* *uel* *prio* *loco* *ascribatur* *uerum*
mirum *non* *est* *cum* *nunc* *multo* *maior* *nume-*
rus *ecclesiasticorum* *ad* *regendam* *Ecclesiam*
Catholicam *sit* *necessarius* *quod* *ab* *eo* *canone*
aliquando *recedatur* *quod* *quidem* *ferri* *po-*
test *modo* *hi* *qui* *ordinantur* *uita* *et* *moribus*
suis *ordinem* *ecclesiasticum* *honestent* *capite*
etiam *nono* *eiusdem* *sess. in* *quo* *permittitur*
Episcopis *ut* *familiares* *suos* *aliis* *Episcopis* *sub-*
ditos *ordinare* *possint* *tamen* *hoc* *eis* *ita* *con-*
cessum *est* *ut* *omnino* *iuxta* *illum* *sexum* *ca-*
nonem *illis* *in* *ipsa* *ordinatione* *beneficium* *ali-*
quod *conferant* *prima* *consura* *non* *sunt* *ini-*
dicandi *nisi* *qui* *sacramentum* *confirmationis*
susceperint *et* *illis* *dotibus* *sint* *praediti* *de* *qui-*
bus *fit* *mentio* *in* *cap. 4. sess. 23.*
Minores *ordines* *recte* *per* *temporum* *inter-*
stitia *his* *qui* *ex* *Seminario* *assumentur* *atque*
alio *temporibus* *conferentur* *ita* *ut* *a* *singulis*
in *suos* *officia* *in* *ecclesia* *exerceantur* *iuxta* *cap. 11.*
molit

et 17. sessionis 23. uerum maioribus natu, et do-
 ctioribus poterunt sine illa mora cōferri. nam
 propterea relictum fuit hoc arbitrio Episcopi,
 ne grandiores, qui in aliis rebus possunt esse
 Ecclesiae utiles, in hisce rebus diutius detinē-
 tur. quod etiam in ascensu a subdiaconatu ad
 diaconatum, et ab hoc ad presbyteratum an-
 notatur. uerum cap. 13. sess. 23. omnino prohi-
 betur, ne duo sacri ordines eodem die, etiam
 regularibus conferantur. *quibus si oblaupit*
 20 Ad subdiaconatum nemo est admittendus
 ante secundum et uigelimum annum, ut est in
 cap. 12. sess. 23. et in hoc gradu praecipuum de-
 bet esse examen uitae ac morum, et in primis
 continentiae. ita, ut quantumuis doctus sit ali-
 quis, si adolescentiam incontinentē egerit,
 nullo modo ad subdiaconatū, in quo primum
 castitatem uouere debet, admittatur. nam ob
 hanc potissimum causam placuit Patribus, ne
 nimis ante 22. annum ad subdiaconatum ad-
 mitti, ut ex continentia, quam in adolescentia
 conseruassent, argumentum sumi posset totius
 uitae deinceps cōtinenter transigendae. quod
 in regularibus etiam obseruari debet. de his,
 atque aliquibus aliis ad hanc rem pertinenti-
 bus,

bus, quæ in decretis Synodi Tridentinae continentur, inquiratur in Concilio provinciali, si Episcopi, Abbates, Capitula, uel alii in his deliquerint: et de hac re diligentissime agatur, ita, ut delinquentes grauissime puniantur: nam hinc, tamquam a fonte manat omnis rerum ecclesiasticarum ordo, ac recta administratio, uel econuerso.

INDICATIO EORVM, QVAE IN

Synodo Tridentina ad Concilia provincialia referuntur.

Sessi. 23. in decreto de residentia statuitur: ad Metropolitanum cum Concilio provinciali spectare, iudicare de licentia a se, uel a suffraganeo datus, et uidere, ne quis eo iure abutatur.

In fine dicitur: illud decretum de residentia in Synodis provincialibus, et episcopalibus publicandum esse.

In ultimo capite de Seminario statuitur. Archiepiscopum, et superiores Synodus provincialis acriter corripere, eosq. ad omnia supradicta cogere debet. In eodem datur facultas Synodo provinciali, ut, si Episcopatus paupertate

laborant, possint ex portionibus sumendis a pluribus Episcopatibus unicum collegium in loco prouinciae idoneo constituere.

In fine eiusdem datur amplissima facultas Synodo prouinciali, pro regionis more, et ecclesiarum, ac beneficiorum qualitate, moderandi, et augendi omnia, quae ad felicem Seminarii profectum necessaria, et opportuna uidebuntur.

Sess. 24. cap. 1. decernitur, ut in Synodo prouinciali praescribatur in una quaque prouincia propria examinis, seu inquisitionis, aut instructionis faciendae formula de promouendis ad Ecclesias Cathedrales, Sanctissimi Romani Pontificis arbitrio approbanda.

Capite tertio statuitur: ut in Synodis prouincialibus cognoscatur, et probetur causa, ob quam Cathedrales, et dioeceses suffraganeorum a Metropolitanis uisitari debeant.

In eodem dicitur: contra uisitatores, qui amplius, quam iustum est accipiunt ratione uisitationis, poenas statuendas esse arbitrio Synodi.

Cap. 5. minores causae criminales Episcoporum in prouinciali Synodo cognoscendae, et terminandae sunt, uel a deputatis per prouinciale

ciale Concilium.

Cap. 12. Omnia, quae ad debitum in diuinis officiis regimen spectant, deq. congrua in his catendi, seu modulandi ratione, de certa lege in choro conueniendi, et permanendi, simulq. de omnibus ecclesiae ministris, quae necessaria erunt, et si qua huiusmodi, Synodus prouincialis, pro cuiusque prouinciae utilitate, et moribus, certam cuique formulam praescribet.

Cap. 13. in Ecclesiis Cathedralibus tenuibus examinet Concilium prouinciale, uocatis his, quorum interest, et diligenter expendat, quas propter angustias, tenuitatemq. uicinis unice, uel nouis prouentibus augere expediat, confectaq. de praemissis instrumenta ad Summum Romanum Pontificem mittat.

Cap. 18. examinatores promouendorum ad ecclesias parrochiales possunt uocari ad Synodum prouincialem, si aliqua accusatio contra ipsos oriatur, ut ibi rationem sui officii reddant, et delinquentes Synodi arbitrio graueri puniri possunt.

Sess. 23. in cap. de inuo. uenera. et reliquis sanctorum. De imaginibus, et reliquis, si quis dubius, aut difficilis abusus sit extirpandus, vel aliqua

aliqua de ipsis grauior quaestio incidat, debet expectari sententia Concilii prouincialis.

Cap. ultimo refôr. Regularium: in exequendis decretis reformationis, regularium negligentiam Episcoporum Concilia prouincialia debent supplere, et coercere, et in defectum Capitulorum generalium eadem Concilia possunt prouidere.

Capite 2. generalis reformationis: omnes, quos de iure, uel consuetudine interesse oportet Synodis prouincialibus, debent omnia decreta Synodi Tridentinae palam in prima Synodo prouinciali, in qua ipsi aderunt, recipere, et obedientiam Romano Pontifici spondere, et anathematizare omnes haereses.

Cap. 10. in Synodis prouincialibus, uel dioecesanis eligi debent iudices, quibus causae a Sanctissimo committantur.

Cap. 14. Episcopos, si concubinas habuerint, Synodus prouincialis moneat, et si perseueret, crimen ad Sanctissimum deferatur.

In decreto de indulgentiis: abusus indulgentiarum in prima prouinciali Synodo a singulis Episcopis referendi sunt, ut ad Summum Romanum Pontificem deferantur, cuius auctoritate,

tate, quod Vniuersali Ecclesiae expediet, statuat
tur. Nunc ad ea, quae de Dioecesanis Synodis
dicenda sunt, aggrediamur.

In dioecesana Synodo ea omnia poterunt
constitui, quod ad eam dioecesim pertinebit,
quae supra in provinciali diximus posse decer-
ni. res tamen difficiliores relinquendae erunt
Conciliis provincialibus, ut cum maiori aucto-
ritate, de sententia plurium Episcoporum, et
sapientissimorum hominum cōstituantur. an-
tiquissimam dioecesanarum Synodorum, exi-
stimo esse Antistidorensem: esse uero dioecesa-
nam ex eo apparet, quia unicus tantum Episco-
pus ei subscribit, reliqui omnes sunt Abbates,
ac presbyteri: quin etiam in canone septimo
sic statuitur: ut omnes presbyteri, et omnes
Abbates in ciuitatem Kal. Nouēbris ad Syn-
odum ueniant: ad Synodum uero provincia-
lem non omnes presbyteri, neque omnes Ab-
bates, ut supra dixi, sed probatissimi quique,
quos Metropolitanus eligebat, admittebatur.
ad hasce quoque Synodos pertinet cannis sin-
gulis. 18. dist. Ac sane olim nullā grauiorē cau-
sam tractabant Episcopi, sine hoc suorum pres-
byterorum cōcilio, ut est expressum, in c. sexta
actione

actione c. Episcopus et finali; quaest. quod
omnino reuocandum erit a bonis, et aquis
Episcopis, tum scilicet, quando meliores cano-
nicos, et parochos habebunt, ad dioecesanam
ergo Synodum uocandi sunt omnes Parochi,
Abbates, Priores Ordinum, maxime si habent
aliquas parochiales suis monasteriis unitas, et
canonici ecclesiae Cathedralis, illi quidem, qui
ad sacros ordines promoti erunt, et ecclesiam
nullo scandalo laeserint. nam illi, qui sacris nō
sunt initiati, aut alias aliquo singulari uitio no-
tari fuerint, ad nullam rem grauiorem ecclesia
stica adinitti debent: a qua etiam probatissi-
mi alii sacerdotes non sunt excludendi. nā, ta-
met si in illis canonibus legamus omnes pres-
byteros uocandos esse, satis est, si ex una qua-
que parochia ille, qui caput est, accedat, cum
omnes uenire non possint; et ut probatissimi
quique Sacerdotes Ecclesiae Cathedralis ad-
mittantur: nam alii potius perturbarent Syn-
odum, quam iuuarent. Ac sane in hac electio-
ne, et admissione presbyterorum ad Synodum
dioecesanam, necessario multum tribuendum
est Episcopis, sicut de Metropolitano diximus,
cum de Conciliis prouincialibus tractauimus.

nam

nam omnes sacerdotes Ecclesiae Cathedralis
admitti non debent; et qui sint idonei, ut ad-
mittantur ex Cathedrali, uel ex dioecesi, ne-
mo potest melius, quam Episcopus iudicare.
Sed uideant Episcopi, ut praeter parochos, et sa-
nonicos, non eligant, nisi probatissimos aliquos
sacerdotes, ac doctos. nam si aliter fecerint, eis
iuste, sicut de Metropolitano diximus, repu-
gnari poterit. Verba illa decreti Synodi Tri-
dentinae; ad quas exempti etiam omnes, qui
alias cessante exemptione interesse deberent,
ad aliquos eorum, quos supra dixi, hunc Syn-
odo interesse debere, pertinet; si ob exemptio-
ne dicerent, se nolle in Synodo adesse, illa alia-
ne capitulis generalibus subduntur, pertinet
ad eos regulares, qui non habent capitula ge-
neralia; ut illi, et uocati accedere teneantur, et
ea debeant obseruare, quae in hisce Synodis co-
stituentur. quibus etiam uerbis, quicumque
commendatarii comprehenduntur, quod atti-
net ad illud caput, ut obedire decretis Synodi
debeant. nam, quod admittendi sint ad Syn-
odum, commendata eos iuuare non potest, nisi
alias ob honestatem uitae, ac morum uidean-
tur admittendi. illi uero Abbates, uel priores,

S qui sua

qui sua Capitula generalia habent, non coguntur venire ad Synodum, ut, est expressum in c. Episcopus non debet 18. dist. et c. nimis de excessib. praelatorum: nam hac exceptione Synodus potissimum uoluit consulere fratribus mendicantibus; ne ea, quae ab ipsis in Capitulis generalibus constituentur, per decreta Synodorum tollantur. quod intellige respectu ipsorum fratrum, et monasteriorum, in quibus habitant: nam ratione capellarum, quas unitas habent, tenentur obseruare constitutiones Synodales, ut infra in eodem decreto statuitur, his uerbis. Ratione tamen Parochialium etc. nouum enim non est, ut quis sit exemptus ratione sui monasterii, et capituli, ratione uero annexorum, et membrorum non sit exemptus; ut expresse habetur in c. ex ore de priuil. ad hoc pertinet, quod Urbanus ii. in Concilio apud Fauentiam habito decreuit. statuendum nobis est, quatenus ecclesiae quorumcumque monachorum in singulis parochiis sitae, Episcoporum, ut decet, diuinitus subdantur regimini, eisq. debita obsequia exhibeant. nam nomine obsequiorum haec obedientia, de qua nunc tractamus, rectissime intelligi potest ad idem
cap. 22.
pertinet

pertinet c. Abbates cum c. fi. 18. quæst. 2. uerum quia dubitari poterat, an ea uerba generalia referri deberent ad hanc uocationem conciliorum, propterea fuit hoc expresse constitutum. ad quod pertinet c. quod super his cum ipsius glossi de maio. et obed. quod in eo loco ab Innocentio, et Panormitano notatur. Praeter ea, quæ ex iure antiquo, et cõmuni tractari possunt in huiusmodi Synodis, decretum est in Concilio Tridentino, ut tria, quæ maximi momenti sunt, in eis agantur. Primum, ut in hac Synodo eligantur examinatores promouendorum ad ecclesias parochiales, de quo in cap. 18. reforma. sessiois 24. alterum, ut in ea possit id, quod pium, et honestum fuerit, prouideri in ecclesiis, quæ onere dicendi infinitas missas pressæ reperiuntur, ut est in capite 3. reformationis sessiois 25. Tertium, ut in ea eligantur iudices, quibus causæ a Sede Apostolica committi possint, ut est in cap. 10. eiusdem 25. sessiois. itaque, etiam si alia, quam hæc non agerentur, non esset futura inutilis hæc conuocatio Synodorum dioecesanarum. in ea præterea agi poterunt multa, quæ ad reformatam totam dioecesim pertinebunt. In quibus,

ut recte agi omnia possint, si episcopus propter
 eam notitiam, quam habebit conu. quae re-
 formatione indigent, poterit septem ex popu-
 lo suae dioeceseos, uel plures, assumere ma-
 riōres, honestiores, atque ueraciores uiros,
 quos poterit iureiurando astringere, ut quid
 quid norunt, seu audiuerunt contra uolunta-
 tem Dei, et rectam Christianitatē in ea dioecesi
 fieri, Synodo indicent, ut habetur in c. Episco-
 pus in Synodo 35. qō. 6. de quo etiam supra dixi,
 cum de Synodo prouinciali tractaui. quod si
 in omnibus, quae tractauimus, tam Metropo-
 litani, quam Episcopi, et alii negligentes fue-
 rint, uult sancta Synodus, eos poenas sacris ca-
 nonibus sancitas incurrere. Episcopos, atque
 alios, qui uenire ad Synodum debent, si uenire
 neglexerint, uideo poena excommunicatio-
 nis obligari c. placuit c. si quis autem cum mul-
 tis sequen. 18. distin. quod si Metropolitanus
 nolit, uel non possit Synodum prouincialē
 conuocare, id Episcopus antiquior faciet, uel
 Episcopi, ut supra dixi, per se conuenire pote-
 runt. nerū, si Episcopus in Synodo dioecēsana
 conuocanda negligens fuerit, poterit de eo gra-
 uissime in Concilio prouinciali accusari, cum

utilitatem Ecclesiae suae negligat; maxime pro
pter ea, quae iuxta Concilium Tridentino
nūm phiteo Synodis agenda sunt in iure tament
antiquo, non uideo propriam aliquam pōel
nam ob hanc negligentiam Episcoporum, ipsi
esse constitutam.

ISIDORI ORDO

DE CELEBRANDO

CHONCTILIO.

HORA dici prima ante solis ortum;
eiiciantur omnes ab ecclesia; obse-
tisq; foribus eunctis; ad unam ian-
nuam; per quam sacerdotes ingredi
oportet; hostiarii stabunt. et cohucientes; om-
nes Episcopi pariter introibunt; et secundū
ordinationis suae tempus residebunt. post in-
gressum omnium Episcoporum; atque confes-
sum; quocentur deinde presbyteri; quos causa
probauerit introire; nullusq; se inter eos inge-
ret; diaconorum; post hos; ingrediantur dia-
cones probabiles; quos ordo poposcerit inter-
esse.

esse. et corona facta de sedibus Episcoporum, presbyteri a tergo eorum resideant, quos tamen sessuros secum Metropolitanus elegerit; qui utique, et cū eo iudicare aliquid, et diffinire possint. diacones incōspectu Episcoporum stent. deinde ingrediantur laici, qui lectioni Cōciliī interesse meruerint. ingrediantur quoque notarii, quos ad recitandum, uel excipiendum ordo requirat. obseratisq. ianuis, et sedentibus in diuturno silentio sacerdotibus, atque cor totum habentibus ad Deum, dicturus est Archidiaconus, orate. statimq. omnes in terram prostrabuntur, tam Episcopi, quam presbyteri. et orantes diutius tacite cum fletibus, atque gemitibus, unus ex Episcopis Senioribus orationem palam fundat ad Deum, cunctis adhuc in terra iacentibus, dicens hanc orationem. Adsumus domine sancte Pater, peccati quidem inmanitate detenti, sed in nomine tuo spiritualiter aggregati; ueni ad nos, et esto nobiscum, et dignare illabi cordibus nostris, doce nos, quid agamus, quo gradiamur, et ostēde, quid efficere debeamus, ut te auxiliante, tibi in omnibus placere ualeamus. esto salus, et suggestor, et effector iudiciorum nostrorum, qui

qui solus cum Deo Patre, et eius Filio nomen possides gloriosum: non nos patiaris perturbatores esse iustitiae; qui summam diligis acquiritatem. ut in sinistrum nos non ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio muneris, uel personae corrumpat; sed iunge nos tibi efficaciter solius tuae gratiae dono, ut simus in te unum, et in nullo deuiemus a uero. qualiter in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iustitiam, ut et hic a te in nullo dissentiat sententia nostra, et in futuro pro bene gestis consequamur praemia sempiterna. in qua oratione paterna non dicatur, nec benedictio; sed ipsa solum modo oratio confirmetur. finita autem oratione, et responso ab omnibus Amen; rursus dicat Archidiaconus: erigite uos; confestim omnes surgant, et cum omni timore Dei, et disciplina, tam Episcopi, quam presbyteri sedeant. sicque omnibus in suis locis in silentio consedentibus, Diaconus alba indutus codicem canonum in medium proferens, capitula de conciliis agendis pronunciet: idest de Concilio Toletano 4. era 18. item ex Concilio Toletano 4. era 3. item ex capitulis orientalium Patrum, quae Martinus

Episcopus

Episcopus de graeco in latinum uertit, era 18.
de Synodo facienda, item ex Concilio Chalce-
donensi, era 18, item ex Concilio Agathensi, era
18, uel aliud de canonibus, quod Metropoli-
ta non aptius uisum fuerit, ut legatur. finitisq. ritu-
lis, Metropolitanus Episcopus Concilium allo-
quatur exhortatione, ita dicens.

Ecce sanctissimi sacerdotes, praemissis Deo
precibus, fraternitatem uestram cum pia ex-
hortatione conuenio, et per diuinum nomen
obtestor, ut ea, quae a nobis de Deo, et de sa-
cris ordinibus, uel sanctis moribus uobis fue-
rint dicta, cum omni pietate suscipiatis, et cum
summa reuerentia perficere intendatis, quod
si forsitan aliquis uestrum aliter, quam dicta fue-
rint senserit, sine aliquo scrupulo contentio-
nis, in nostrorum omniū copulatione ea ipsa,
de quibus dubitauerit, conferenda reducat;
qualiter, Deo auxiliante, aut doceri possit, aut
doceat. deinde simili uos obtestatione obse-
cro, ut nullus uestrum in iudicando, aut per-
sonam accipiat, aut quolibet fauore, uel mune-
re pulsatus a iusto iudicio scienter auertatur,
aut discedat; sed cum tota pietate, quidquid
caeterui nostro se iudicandum intulerit, rera-
tate.

Etate, ut nec discordans contentio ad subuer-
 sionem iustitiae inter nos locum inueniat, nec
 idem in perquirenda acquitate rigor nostri or-
 dinis, uel sollicitudo repestat. Post hanc exhor-
 tationem introibunt omnes, quicumque fue-
 rit Diacones, uel religiosi uniuersi ad audien-
 dam doctrinam. sicq. Archidiaconus lecturus
 est canonem Tolertani Concilii xi. era prima,
 ne tumultu concilium agitetur. quo canone
 perlecto, Cōcilium Ephesinum ex ordine per-
 legatur, deinde collatio pariter, et instructio
 de mysterio Sanctae Trinitatis habeatur; si-
 mulq. et de officiorū ordinibus, si in omnium
 sedibus, eiusdem celebritatis unitas teneatur.
 pro his quoque causis, prout spatiū diei permi-
 serit, et epistolae Papae Leonis ad Flavianum
 Episcopum, de erroribus Eutychetis, et myste-
 rio Trinitatis legendae sunt, Canones quoque
 de unitate officiorum; nec ad aliud aliquid an-
 tea transeat, quam ista omnia explicentur.
 Ita tamen; ut in totos tres dies Letaniarum, ni-
 hil aliud agatur, nec tractetur, nisi sola collatio
 de mysterio Sanctae Trinitatis, et de ordini-
 bus sacris, uel officiorum institutis. ita, ut haec
 tota partiantur per totos illos tres dies, ut nihil
 aliud

aliud sit, nec dictum est, nisi sola quæstio de his,
quæ prædicta sunt habeatur. ita, ut lectio sem-
per cõgruens ordini, et causis, quæ quæren-
da est, antecedit. Post hæc, in quarto die reli-
quæ causæ per ordinem admittendæ sunt,
sicq. omnes, qui de religiosis in retroactis die-
bus pro spirituali instructione interfuerint in
Concilio, foras egrediantur, residentibus ali-
quibus presbyteris in Concilio, quos Metro-
politani probauerit honorandos, per singu-
los tamen illos tres dies Letaniarum, Episcopi,
et presbyteri cum admonitore, primæ oratio-
nibus se prosternant, sicq. collecta à Metro-
politano oratione, consurgant, et de diuinis tan-
tum, ut dictum est, rebus collatio habeatur. in
reliquis autem diebus, cunctis adstantibus, or-
atio colligenda est: et sic cõsedentes causarum,
negotia iuste, et religiose colligant. nullus ta-
men tumultus, aut inter confidentes, ac inter
adstantes habeatur. eodem tamen modo, eo-
demq. ordine ad Concilium omnes per singu-
los dies ingrediantur, quo superius iam præ-
missum est, nam si presbyteri reliqui, aut dia-
coni, clerici, siue laici, de his, qui foras steterint,
Concilium pro quolibet se crediderint appel-
landum,

landum, Ecclesiae Metropolitanæ Archidiacono causam suam intiment, et ille Concilio denunciet, tunc illis, et introcundi singulatis, et proponendi licentia concedatur, nullus autem Episcoporum a coetu communis secedat, antequam hora generalis sessionis adueniat. Concilium quoque nullus soluere audeat, nisi fuerint cuncta determinata: ita, ut quaecumque deliberatione communi finiuntur, Episcoporum singulorum manibus subscribantur, ita tamen, ut ante duos, aut tres dies, quam soluat Concilium, omnes constitutiones a se editas diligenti consideratione retrahant, ne in aliquo offendiissent, itein in die, quo Concilium absoluedum est, canones, qui in sancta Synodo constituti sunt, coram ecclesia publica relegantur, quibus explicitis, respondetur in choro, Amen. deinde ad locum rediunt, ubi in Concilio resederunt, canonesque subscribant. admonendi quoque a Metropolitanis sunt, de Pascha uentura quae uenerit ex admonendi sunt etiam, quo tempore imperium mentis anno, ad faciendum Concilium uenerit. Eligendi etiam de Episcopis, quorum Metropolitanus dies facit.

Pascha debeant celebrare, post haec dicente: Ad
chridi acipite, orate omnes simul in terra patris
ter se prosternant, ubi diutissime orantes, hanc
unus ex maioribus orationibus dicat.

1. Nulla est domine humanae conscientiae uir-
tus, quae inoffense possit uia ad inuoluntatis iudi-
cia expedire et ideo, quia imperfectum nostrum
uiderunt oculi tui, perfectioni depura quae sua
mus, quae perfectio aequitatis sine concludere
peroptamus, te in nostris principiis occurrere
rem poposcuimus, te quoque in hoc sine iudi-
ciorum nostrorum excessibus adesse precamur
scilicet, ut ignorantiae parcas, ut errorum indiligas,
ut perfectis uotis perfectam operis efficaciam
largiaris, et quia conscientia remota de te
tabescimus, ne aut ignorantia nos traxerit in
errorem, aut praedeps forsitan uolumus impio-
lerie iusticiam declinare, ob hoc, te poscimus, qui
te rogamus, ut, si quid offensiohis in hac Cocili-
lii celebritate attaximus, condonare, ne reuolue-
sibile facere digneris, ut in eo, quod soluturi su-
mus aggregatum Cociliu, a cunctis peccatum
absoluamur nostrorum nexibus delictorum.
qualiter, et transgressores gentia, et confite-
res tibi, subsequamur remunerationis seipsum

hanc orationem paternam adiungatur, et cunctis
adhuc presentibus, haec Benedictio explicetur,
BENEDICTIO. **BENEDICTIO**. Qui est in initium, et finis,
complomentum nobis tribuat caritatis, Amen.
Et qui nos ad expletionem huius fecit perueni-
re Concilii, absoluitos uos efficiat ab omni con-
tagione delicti, ut de omni reatu liberi et ef-
fecti, absoluti etiam per donum Spiritus Sancti,
feliciter itaq; uelutarium sedium cubilia repeta-
tis illa, Amen. quod ipse praestare dignetur,
et reliqua quibus expletis, dum dictum fuerit,
ab Archidiacono, in nomine Domini nostri
Iesu Christi eamus cum pace, omnes illico pa-
riter exsurgentes, residente Metropolitano, ab
ipso primum incipientes, osculum sibi inuicem
omnes pariter dabunt, sicq; data sibi inuicem
pace, conuentus Concilii absoluitur.
ORATIO DIEI SECUNDE.
Nostorum, tibi Domine curantes, genti uap-
corum, quae sumus, ut bonum, quod nobis
iud

1510 *Isidori ordo de celebrando Concilio.*

ante requiritur. Ite sequamur. Scilicet, ut prom-
pta tecum sollicitudine gradientes, discre-
tionis arduae subtile iudicium faciamus, ac mise-
ricordiam diligentes, clareamus studiis tibi pla-
citae actionis.

ORATIO DIEI TERTII.

Ad te domine interni clamoris uocibus pro-
clamantes, unanimiter postulamus, ut respectu
tuae gratiae solidati, praedicones uirtutis effica-
mur intrepidari, tuumq. ualeamus uerbum cum
omni fiducia loqui.

Hae duae orationes referendae uidentur ad secundum
et tertium illorum trium dierum, in quibus collatio de
fide, et doctrina habenda est. nam eo in loco tantum ex-
posuit orationem diei primi.

DE VARIIS COLLEGIIS,
AD UTILITATEM PVBLCAM
CONSTITVENDIS.

CVM Lutetiae, ac Louanii studio-
rum causa esset, in quibus Aca-
demiis magna est collegiorum, in qui-
bus pueri instituuntur, multitudo;
saepes in hanc cogitatione incidi uix fieri possit,
ut nobiles, atque honestis parentibus nati pue-
ri alibi, quam in collegiis recte educantur, atque
instituatur. nulla enim est, non solum illustis,
sed nec mediocris familia, in qua a seruis, et fa-
mulis, non multa pueris ad uitia incrimenta,
et ad studia, atque honestate impedimenta pue-
ris exhibeantur: a quibus omnibus hi, qui in
collegiis uiuunt, si recte illa gubernentur, pror-
sus absunt. uerum, cum multa in illis collegiis
Lutetiae, ac Louanii essent, quae mihi ualde
probabantur; erant etiam alia, quae mihi uehe-
menter displicebant. et haec in primis; quod
auaritiae potius, quàm caritatis studio uidentur
in eis omnia fieri; quod in plerisque collegiis
minima cura habetur institutionis moru, cum
illi,

illi, quos Bursarios vocant, qui magistri, et inspectores omnium, quae a pueris fierent, ut eos corrigerent, esse deberet, nihil hoc curent; modo menstruum salarium illis non desit. et quod his omnibus peius est, quod infecti haereti saepe ad docendum, et instituendum alios admittuntur. unde evenit, ut multi nobiles pueri in hisce collegiis ob hanc negligentiam corrupti fuerint. nam cum haeretici nostrorum negligentiam viderent, et facile per unum magnam puerorum multitudinem corrumpi posse intelligerent, eo, tamquam in mercatum quendam suos mittebant, ut quos possent pueros bonis disciplinis institutos corrumpere, et ad se allicerent. quod ego virum optimum, ac religiosissimum presbyterum Picardum Lutetiae de suggestu cum magno dolore praedicantem, et, ut tanto malo remedium adhiberetur, implorantem audiui. quod si factum, ut decebat, fuisset, fortasse non in eas calamitates Gallia, in quibus nunc. eam videmus, incidisset. sed ad rem nostram redeamus: ab illo tempore cogitare coepi, quod etiam tum scriptis mandavi; in quavis mediocri ciuitate necessarium esse aliquod collegium, in quo hi, qui sacris initiandi

iniciandi essent, et nobiliores pueri educarentur. In quo opto praecepta rationem morum, et uitae haberi, et ut litteris latinis, et graecis, ac dialecticis, si fieri potest, pueri imbuantur: in quibus studiis commode usque ad adolescentiam uersari possunt, qui, si apti postea uideantur, poterunt ad nobiliores Academias mitti, ut in eis omni genere bonarum artium instruantur. de qua re latius postea tractabimus, sed ad meam illam de hisce collegiis cogitationem reuertor. cum ego eam saepius uersarem, omnia, quae ad hanc rem facere uidebam, Concilia, et ueteres auctores uoluitans, annotabam. quam cogitationem, cum uenisse quoque in mentem Patribus, qui Tridenti Concilii causa erant, uidissem, tum uero uehementer fui delectatus, nec uidi meam illam cogitationem non omnino inanem fuisse. itaque cum Tridenti, quo tunc Pius III Pontifex Max. miserat, tum praesens essem, quos poteram, ut id omnino fieret, adhortabar: et nonnullis, quibus res quidem ipsa placebat, sed difficilis eius rei efficiendae ratio uidebatur, pollicitus sum, me rationem hanc totam explicaturum, quod in ea magnam cogitationem posuissem. Quare, cum id

V. debere

ut recte agi omnia possint. Episcopus praeter
 eam notitiam, quam habebit eorum, quae re-
 formatione indigent, poterit septem ex popu-
 lo suae dioeceseos, uel plures, assumere ma-
 iores, honestiores, atque ueraciores uiros,
 quos poterit iureiurando astringere, ut quid
 quid norunt, seu audiuerunt contra uolunta-
 tem Dei, et rectam Christianitatem in ea dioecesi
 fieri, Synodo indicent, ut habetur in c. Episco-
 pus in Synodo 35. q. 6. de quo etiam supra dixi,
 cum de Synodo prouinciali tractaui. quod si
 in omnibus, quae tractauimus, tam Metropo-
 litani, quam Episcopi, et alii negligentes fue-
 rint, uult sancta Synodus, eos poenas sacris ca-
 nonibus sancitas incurrere. Episcopos, atque
 alios, qui uenire ad Synodum debent, si uenire
 neglexerint, uideo poena excommunicatio-
 nis obligari. c. placuit c. si quis autem cum mul-
 tis sequen. 18. distin. quod si Metropolitanus
 nolit, uel non possit Synodum prouincialem
 conuocare, id Episcopus antiquior faciet, uel
 Episcopi, ut supra dixi, per se conuenire pote-
 runt. merum, si Episcopus in Synodo dioecessana
 conuocanda negligens fuerit, poterit de eo gra-
 uissime in Concilio prouinciali accusari, cum
 utilitatem

utilitatem Ecclesiae suae negligat; maxime pro
pter causam, quae iuxta Concilium Tridentis
numphico Synodis agenda sunt in iure tamen
antiquo, non uideo propriam aliquam poe-
nam ob hanc negligentiam Episcoporum, ipsi
esse constitutam.

ISIDORI ORDO

DE CELEBRANDO

CONCILIO.

IORA diei prima ante solis ortum,
eiiciantur omnes ab ecclesia, obser-
uatisq; foribus eunctis, ad unam ian-
nuam, per quam sacerdotes ingredi
oportet, hostiarii stabunt. et conuenientes, om-
nes Episcopi pariter introibunt, et secundum
ordinationis suae tempus residebunt. post intro-
gressum omnium Episcoporum, iuxtaque consensu
sunt, quocentur deinde presbyteri, quos causa
probauerit introire, nullusq; se inter eos inge-
ret, diaconorum, post hos, ingrediantur dia-
cones probabiles, quos ordo poposcerit inter-
esse.

esse. et corona facta de sedibus Episcoporum, presbyteri a tergo eorum resideant, quos tamen sessuros secum Metropolitanus elegerit; qui utique, et cū eo iudicare aliquid, et diffinire possint. diacones incōspectu Episcoporum stent. deinde ingrediantur laici, qui lectioni Cōcīlii interesse meruerint. ingrediantur quoque notarii, quos ad recitandum, uel excipiendum ordo requirat. obseratisq. ianuis, et sedentibus in diuturno silentio sacerdotibus, atque cor totum habentibus ad Deum, dicturus est Archidiaconus, orate. statimq. omnes in terram prostrabuntur, tam Episcopi, quam presbyteri. et orantes diutius tacite cum fletibus, atque gemitibus, unus ex Episcopis Senioribus orationem palam fundat ad Deum, cunctis adhuc in terra iacentibus, dicens hanc orationem. Adsumus domine sancte Pater, peccati quidem inmanitate detenti, sed in nomine tuo spiritualiter aggregati; ueni ad nos, et esto nobiscum, et dignare illabi cordibus nostris, doce nos, quid agamus, quo gradiamur, et ostēde, quid efficere debeamus, ut te auxiliante, tibi in omnibus placere ualeamus. esto salus, et suggestor, et effector iudiciorum nostrorum, qui

qui solus cum Deo Patre, et eius Filio nomen
possides gloriosum: non nos patiaris perturba-
tores esse iustitiae, qui summam diligis aequi-
tatem. ut in sinistrum nos non ignorantia tra-
hat, non fauor inflectat, non acceptio mune-
ris, uel personae corrumpat, sed iunge nos ti-
bi efficaciter solius tuae gratiae dono, ut simus
in te unum, et in nullo denicemus a uero. quali-
ter in nomine tuo collecti, sic in cunctis tenea-
mus cum moderamine pietatis iustitiam, ut et
hic te in nullo dissentiat sententia nostra, et
in futuro pro bene gestis consequamur prae-
mia sempiterna. in qua oratione paterna non
dicatur, nec benedictio; sed ipsa solum modo
oratio confirmetur. finita autem oratione, et
responso ab omnibus Amen, rursus dicat Ar-
chidiaconus: erigite uos. confestim omnes sur-
gant, et cum omni timore Dei, et disciplina,
tam Episcopi, quam presbyteri sedeant. sicq.
omnibus in suis locis in silentio consedenti-
bus, Diaconus alba indutus codicem canonum
in medium proferens, capitula de conciliis agen-
dis pronunciet: idest de Concilio Toletano 4.
era 18: item ex Concilio Toletano 4. era 3. item
ex capitulis orientalium Patrum, quae Martinus
Episcopus

Episcopus de graeco in latinum uertit, et a 18. de Synodo facienda, item ex Concilio Chalcedonensi, et a 18. item ex Concilio Agathensi, et a 18. uel aliud de canonibus, quod Metropolitanus non aptius uisum fuerit, ut legatur. finitisq. titulis, Metropolitanus Episcopus Concilium alloquatur exhortatione, ita dicens.

Ecce sanctissimi sacerdotes, praemissis Deo precibus, fraternitatem uestram cum pia exhortatione conuenio, et per diuinum nomen obtestor, ut ea, quae nobis de Deo, et de sacerdotibus ordinibus, uel sanctis moribus uobis fuerint dicta, cum omni pietate suscipiatis, et cum summa reuerentia perficere intendatis. quod si forsitan aliquis uestrum aliter, quam dicta fuerint senserit, sine aliquo scrupulo contentionis, in nostrorum omnium copulatione ea ipsa, de quibus dubitauerit, conferenda reducat; qualiter, Deo auxiliante, aut doceri possit, aut doceat. deinde simili uos obtestatione obsecro, ut nullus uestrum in iudicando, aut personam accipiat, aut quolibet fauore, uel munere pulsatus a iusto iudicio scienter auertatur, aut discedat; sed cum tota pietate, quidquid caeteri nostro se iudicandum intulerit, retrate.

Etate, ut nec discordans contentio ad subuersionem iustitiæ inter nos locum inueniat; nec idem in perquirenda acquitate rigor nostri ordinis, uel sollicitudo repescat. Post hanc exhortationem introibunt omnes, quicumque fuerit Diacones, uel religiosi uniuersi ad audiendam doctrinam. sicq. Archidiaconus lecturus est canonem Toletani Concilii xi. era prima, ne tumultu concilium agitetur. quo canone perlecto, Concilium Ephesinum ex ordine perlegatur; deinde collatio pariter, et instructio de mysterio Sanctæ Trinitatis habeatur; simulq. et de officiorum ordinibus, si in omnium sedibus; eiusdem celebritatis unitas teneatur: pro his quoque causis, prout spatiū dici permiserit, et epistolæ Papæ Leonis ad Flavianum Episcopum, de erroribus Eutychetis, et mysterio Trinitatis legendæ sunt, Canones quoque de unitate officiorum; nec ad aliud aliquid antea transeat, quam ista omnia explicentur. Ita tamen; ut in totos tres dies Letaniarum, nihil aliud agatur, nec tractetur, nisi sola collatio de mysterio Sanctæ Trinitatis, et de ordinibus sacris, uel officiorum institutis. ita, ut hæc tota partiantur per totos illos tres dies, ut nihil

T aliud

aliud sit, ut dictum est, nisi sola quaestio de his,
quae praedicta sunt habeatur. ita, ut lectio sem-
per congruens ordini, et causae, quae queren-
da est, antecedit. Post haec, in quarto die reli-
quae causae per ordinem admittendae sunt,
sicq. omnes, qui de religiosis in retroactis die-
bus pro spiritali instructione interfuerant in
Concilio, foras egrediantur, residentibus ali-
quibus presbyteris in Concilio, quos Metro-
politanus probauerit honorandos, per singu-
los tamen illos tres dies Leteranarum, Episcopi,
et presbyteri cum admonitore, primum oratio-
nibus se prosternent, sicq. collecta a Metro-
litano oratione, consurgant, et de diuinis tan-
tum, ut dictum est, rebus collatio habeatur. in
reliquis autem diebus, cunctis adstantibus ora-
tio colligenda est: et sic cōsedentes causarum
negotia iuste, et religiose colligant, nullus ta-
men tumultus, aut inter confidentes, aut inter
adstantes habeatur, eodem tamen modo, eoa-
demq. ordine ad Concilium omnes per singu-
los dies ingrediantur, quo superius iam praem-
issum est, nam si presbyteri reliqui, aut dia-
coni, clerici, siue laici, de his, qui foris steterint
Concilium pro qualibet re crediderint appel-
landum,

landum; Ecclesiae Metropolitanae Archidiacono causam suam intiment, et ille Concilio denunciet: tunc illis, et introcundi singulatim, et proponendi licentia concedatur: nullus autem Episcoporum a coetu communi secedat, antequam hora generalis sessionis adueniat. Concilium quoque nullus soluere audeat, nisi fuerint cuncta determinata: ita, ut quaecumque deliberatione communi finiuntur, Episcoporum singulorum manibus subscribantur, ita tamen, ut ante duos, aut tres dies, quam soluat Concilium, omnes constitutiones a se editas diligenti consideratione retractent, ne in aliquo offendissent. Item in die, quo Concilium absoluedum est, canones, qui in sancta Synodo constituti sunt, coram ecclesia in publico relegantur: quibus explicitis, respondeatur in choro, Amen: deinde ad locum redeuntes, ubi in Concilio resederunt, canones ipsos subscribant. admonendi quoque a Metropolitano sunt, de Pascha uenturo, quo ueniat die: admonendi sunt etiam, quo tempore, superuenienti anno, ad faciendum Concilium ueniant. Eligendi etiam de Episcopis, qui cum Metropolitano dies festos Natalis Domini, et sanctu

Pascha debeant celebrare, post haec dicente ei Ad
chidiacono, orate omnes simul in tonia patris
ter se prosternant, ubi diutissime orantes, hanc
unus ex maioribus orationem dicit.

1. Nulla est domine humanae. conscientiae uir-
tus, quae inoffense possit uide incommutabilis in di-
cia expedire, et ideo, quia imperfectum nostrum
uiderimus, ut illi in perfectione deputa quae su-
mus, quae perfectio aequitatis sine concludere
peroptamus, te in nostris principiis obsecro
rem poposimus, te quoque in hoc sine iudici-
orum nostrorum excessibus adesse precamur
scilicet, ut ignorantiae parcas, ut errorum indubi-
geas, ut perfectis uotis perfectam operis effica-
ciam largiaris, et quia conscientia remota de-
tabescimus, ne aut ignorantia nos truxerit in
errorem, aut praedeps forsitan uolumus impia-
lerit iustitiam declinare, ob hoc, te poscimus, si
te rogamus, ut si quid offensum in hac Coeci-
lii celebritate attaximus, condonare, ac reuoca-
bile facere digneris, ut in eo, quod soluturi su-
mus aggregatum Coeciliam, a cunctis peccatis
absoluamur nostrorum nexibus delictorum.
qualiter, et transgressores gloria, et confiten-
tes tibi, subsequatur reuocatio seipsum po-

hanc orationem paternam adiungatur, et cum istis
 adhuc orantibus, hanc Benedictionem explicetur,
 BENE DICTIO. Omnis honor et gloria
 tibi Christus Dei filius, qui es initium, et finis
 complomentum nobis tribuat caritatis. Amen.
 Et qui nos ad expletionem huius fecit peruenire
 Concilii, absoluitos vos efficiat ab omni con-
 tagione delicti, ut de omni reatu liberi res ef-
 fecti, absoluit etiam per donum Spiritus Sancti
 felicitatemque vestrarum sedium cubilia repeta-
 tis illarum, Amen. quod ipse praestare dignetur,
 et reliqua, quibus expletis, dum dictum fuerit,
 ab Archidiacono, in nomine Domini nostri
 Iesu Christi camus cum pace, omnes illico pa-
 riter exsurgentes, residente Metropolitano, ab
 ipso primo inchoantes, osculum sibi inuicem
 omnes pariter dabunt, sicque data sibi inuicem
 pacem, conuentus Concilii absoluitur.
 ORATIO DIEI SECUNDI.
 Nostri Domini, ubi Dominus parua res, genia
 cordiumque cernimus, ut bonum, quid nobis
 a te

1510 *Isidori ordo de celebrando Concilio.*

ante de quibus I exequamur. scilicet, ut prom-
pta rectum sollicitudine gradientes, discre-
tionis arduae subtile iudicium faciamus, ac mise-
ricordiam diligentes, clareamus studiis tibi pla-
citae actionis.

ORATIO DIEI TERTII.

Ad te domine interni clamoris uocibus pro-
clamantes, unanimiter postulamus, ut respectu
tuae gratiae solidati, praecones uirtutis effici-
mur intrepidi, tuumq. ualeamus uerbum cum
omni fiducia loqui.

Hae duae orationes referendae uidentur ad secundum,
et tertium illorum trium dierum, in quibus collatio de
fide, et doctrina habenda est. nam eo in loco tantum ex-
posuit orationem diei primi.

hunc

DE VARIIS COLLEGIIS
AD UTILITATEM PUBLICAM
CONSTITVENDIS.

VM Lutetiae, ac Louanii studio
in qua causa effem, in quibus Aca-
demiis magna est collegiorum, in qui-
bus pueri instituuntur, multitudo
saeps in hanc cogitatione incidit, uix fieri posset
ut nobiles, atque honestis parentibus nati pue-
ri alibi, quam in collegiis recte educerentur, atque
instituatur. nulla enim est, non solum illustis,
sed nec mediocris familia, in qua a seruis, et fa-
mulis, non multa pueris ad uitia incitamenta,
et ad studia, atque honestate impedimenta pue-
ris exhibeantur: a quibus omnibus hi, qui in
collegiis uiuunt, si recte illa gubernetur, pror-
sus absunt. uerum, cum multa in illis collegiis
Lutetiae, ac Louanii essent, quae mihi ualde
probabantur, erant etiam alia, quae mihi uehe-
menter displicebant. et haec in primis; quod
auaritiae potius, quam caritatis studio uidentur
in eis omnia fieri; quod in plerisque collegiis
minima cura habetur institutionis morum, cum
illi,

illi, quos Bursarios vocant, qui magistri, et inspectores omnium, quae a pueris fierent, ut eos corrigerent, esse deberet, nihil hoc curent; modo menstruum salarium illis non desit, et quod his omnibus peius est, quod infecti haereti saepe ad docendum, et instituendum alios admittuntur. unde evenit, ut multi nobiles pueri in hisce collegijs ob hanc negligentiam corrupti fuerint. nam cum haeretici nostrorū negligentiam viderent, et facile per unum magnam puerorum multitudinē corrumpi posse intelligerent, eo, tamquam in mercatum quendam suos mittebant, ut quos possent pueros bonis disciplinis institutos corrumperent, et ad se allicerent. quod ego uirum optimum, ac religiosissimum presbyterum Picardum Lutetiae de suggestu cum magno dolore praedicantem, et, ut tanto malo remedium adhiberetur, implorantem audiui. quod si factum, ut decebat, fuisset, fortasse non in eas calamitates Gallia, in quibus nunc eam uidemus, incidisset. sed ad rem nostram redeamus: ab illo tempore cogitare coepi, quod etiam tum scriptis mandavi, in quavis mediocri ciuitate necessarium esse aliquod collegium, in quo hi, qui sacris
initiandi

iniciandi essent, et nobiliores pueri educarentur. In quo pro præcipuâ rationem morum, et uitæ haberi, et ut litteris latinis, et græcis, ac dialecticis, si fieri potest, pueri imbuantur: in quibus studiis cōmode usque ad adolescentiam uersari possunt, qui si apti postea uideantur, poterūt ad nobiliores Academias mitti, ut in eis omni genere bonarum artium instruantur. de qua re latius postea tractabimus: sed ad meam illam de hisce collegiis cogitationem reuertor. cum ego eam sæpius uersarem, omnia, quæ ad hanc rem facere uidebam, Concilia, et ueteres auctores uolutans, annotabam. quam cogitationem, cum uenisse quoque in mentem Patribus, qui Tridenti Concilii causa erant, uidissem, tum uero uehemēter fui delectatus, et uidi meam illam cogitationem non omnino inanem fuisse. itaque cum Tridenti, quo me Pius III Pontifex Max. miserat, tum præfens essem, quos poteram, ut id omnino fieret, adhortabar: et nonnullis, quibus res quidem ipsa placebat, sed difficultas eius rei efficiendæ ratio uidebatur, pollicitus sum, me rationem hanc totam explicaturum, quod in ea magnam cogitationem posuissem. Quare, cum id

debere amplius non possim, ad eam rem tractandā diuino auxilio fretus aggredior. Olim, cum primum pax data fuit Christianorum Ecclesiis, et Ecclesiae ipsae reditus aliquos habuerunt, consueuissē in eis haberi collegia, in quibus pueri sacris iniciandi instituerentur, multa nobis antiquitatis monumenta demonstrant. In primis canon 23. Concilii Toletani quarti. Prona est omnis aetas ab adolescētia in malum: nihil enim incertius, quam uita adolescētium: ob hoc constituendum, oportuit, ut si qui in clero puberes, aut adolescētes existunt, omnes in uno conclaui atrii commorentur, ut lubricae aetatis annos non in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agant. deputato probatissimo seniore, quem, et magistrum disciplinae, et testem uitae habeant: quod, si aliqui ex his pupilli existunt, sacerdotali tutela foueantur, ut et uita eorum a criminibus intacta sit, et res ab iniuria improborum. qui autem his praeceptis resultauerint, monasteriis deputentur, ut uagantes animi, et superbi, seueriori regula distringantur. Idem cap. 1. Concilii 2. Toletani significatur. De his, quos uoluntas parentum a primis infantiae annis in clericatus officio, uel monachali

nachali posuit, pariter statuimus obseruandū;
ut mox, cum detonsi, uel ministerio electorū
contraditi fuerint, in domo Ecclesiae sub Epi-
scopali praesentia, a praeposito sibi debeat eru-
diri. haec enim domus Ecclesiae, in qua electi
clerici a praeposito, hoc est a scholastico erudie-
bantur, est collegium, de quo in decreto Syn-
odi Tridentinae tractatur. itaque non noua est
haec res, et tractatio, sed antiquissima. nā hoc
Toleranū secundum Conciliū tempore Ioan-
nis secundi habitum fuit, qui uixit anno Do-
mini D XXXII. in quo hoc, tamquam usu
antiquo receptum exponitur, non ut fiat, decer-
nitur. hi uero clerici, qui in illis conciliis in do-
mo, uel in atrio ecclesiae educari dicuntur, ab
aliis recentioribus, ut ab Isidoro, quod etiam
in pontificali saepe repetitur, et a Carolo ma-
gno schola nominantur. quorum munus erat;
ut cum primum grammaticam, et cantum edo-
cti essent, in Ecclesia deseruirent; et in ea Ec-
clesiae domo, siue schola omni genere ecclesia-
sticae discipline imbueretur: loca igitur de hac
re ex illo fragmento Caroli magni de ritibus ec-
clesiasticis recitabo, nam illa, quae in pontifica-
li reperiuntur, sunt ualde multa, et a quouis fa-

cile inueniri possunt. referens ea, quae in sollemnitate sabbati Sancti fiunt, ait; et cum dixerit schola Agnus Dei, dicat cantor alta uoce: accedite. Idem referens ritum Ecclesiae in Mis-
sa Paschae: ibiq. inchoat schola Kyrieleyson, et eo concentu peruenitur usque ad altare: scho-
lam itaque appellat Carolus magnus illos cleri-
cos, qui in domo Ecclesiae omni ecclesiastica
disciplina instruebantur, et simul in ecclesiasti-
cis ministeriis Ecclesiae seruebant. cuius con-
suetudinis adhuc remanent uestigia aliqua in
Hispaniae Ecclesiis. nam fere omnes Cathedra-
les scholasticos habent, qui huic scholae prae-
erant, de quibus postea dicemus, et pueri ali-
quot sumptu Ecclesiae aluntur, qui tantum ad
canendum, et caereos ferendum deseruiunt;
cum tamen nulla ratio institutionis, et uitae
ipsorum habeatur. morem ergo antiquum, qui
in his pueris instituendis seruari consueuerat,
uolens Sancta Synodus Tridētina reuocare, et
meliorem etiam efficere, recte ea, quae in de-
creto ultimo, sess. 23. continentur, statuit. expe-
rimēto enim quodam multi Patrum rem hanc
Ecclesiae maxime utilem fore, docebant; quia,
cum Ioannes Mattheus, uir omni genere uir-

tutū cumulatissimus, in Ecclesiam Veronen-
sem; cuius Episcopus erat, hanc consuetudi-
nem induxisset; breui, non solum clericos, sed
uniuersam illam ciuitatem multo meliorem
effecit. quod, cum Reginaldo Polo Cardinali
præstantissimo uehementer probaretur, id ip-
sum, tanquam præcipuum quoddam caput
in libellum quædam retulit; quem de Angliæ
reformatione, cum Legatus eius prouinciæ
esset, scripsit, quod fuit ab omnibus Angliæ
Episcopis approbatū. Porro in decreto rectissi-
me cautum est, ut pecunia illa, quæ huic colle-
gio constituendo, et gubernando necessaria
erit, repræsentari possit, in quo est neruus, et
summa totius huius negotii; sed de ratione gu-
bernandi hæc ipsa collegia, neque dictum est
quidquam, neque dici commode poterat; sed
omnia arbitrio Episcoporum sunt demandata.
uerum quia huiusce rei efficiendæ ratio, nō ita
expedita omnibus uidebitur, uolo hic aliqua,
quæ ad eam efficiendam pertineant annotare.
manifestum est eam domum, quæ apta et com-
moda sit ad huiusmodi collegium, non posse
confestim aedificari. quare, ut primo quoque
tempore aliquis fructus ex hoc Seminario per-
cipiatur,

cipiatur, uellem statim amplam aliquā domum
 conduci, in quam non solum pueri, sed gran-
 diores, et sacris initiati recipiantur. nam hi, si
 grammaticae praeceptis imbuti fuerint, pote-
 runt rationem, et modum recte tractandi sacra-
 menta edoceri, ut breui illorum opera Ecclesia
 iuuari possit; quibus deinceps commodius mi-
 nores nati succedere poterunt. In hac uero do-
 mo, quae conducenda erit, uel in collegio ipso
 aedificando, haec potissimum spectanda sunt,
 ut eam commoditatem, quae huic rei necessa-
 ria est, praestare possint. Primum uellem eā do-
 mum in atrio, et inferiori parte, habere aulas ali-
 quot amplas et capaces, in quibus, non solum
 pueri collegii, sed alii omnes pueri ciuitatis ad
 discendum conuenire possint. uellem enim o-
 mnes pueros in huiusmodi scholis, non solum
 puerili disciplina, uerum etiam Christiana in-
 stitui. pro modo uero ciuitatis, ac puerorū nu-
 mero, spatia ipsa scholarum efficienda erunt. in
 superiori etiam domo, quam pueri Seminarii
 inhabitabunt, uellem aulas potius quasdam es-
 se, quam parua cubicula; et esse huiusmodi, ut
 in unica aula, ad utramque partē possint, plus
 minus, uiginti lecti haberi. nā huiusmodi pue-

ros oportet singulos in singulis lectis cubare. in qua eadem aula uellem minimū duos matu-
rae iam aetatis, atque honestae uitae hominēs
manere, qui et noctu, et diu curam ipsorum ha-
beant. quibus praecipue curandum est, ut pue-
ri statutis horis lectiones suas repetant, et ea cu-
rent, quae ipsis facienda erunt, ac praeterea ca-
uebunt, ne quid inmodeste, quantum ea aetas
ferre potest, et ne quid intemperāter fiat: sum-
maque diligentia curabunt, ut ab omnibus
uitiis puerilis illa aetas arceatur. quod, si sem-
per uterque, uel alter ipsorum cum pueris ad-
fuerit, facile prouidebitur. per totam etiam
noctem in ea aula, in qua cubabunt, unicam,
uel duas magnas lampades accensas habebunt,
ut, si quid a pueris fiat, uidere possint. quibus
etiam curae erit, ut pueri, antequam cubitum
eant, preces Deo offerant, idemque, cum sur-
rexerint faciant. ipsi uero educatores non ante
cubent, quam pueros omnes quietos, ac dor-
mientes uideant. in his uero hominibus do-
ctrinam non ualde requirendam puto, modo
adsint mores incorrupti, et uita honestissime
acta, ac prudentia quaedam pueris gubernan-
dis necessaria. ipsi enim futuri sunt educato-
res,

res; ac magistri morum, et uitae huiusmodi puerorum. magistris uero grammaticae, ac dialecticae nulla huiusmodi cura educationis ineumbet: satis eis erit, si pueros in scholis doceant, et quantum ad docendum opus erit, castigent. quod, si hi praecipitores in collegiis habitare possint, recte quidem erit, sic tamen, ut praecipuam curam studendi, ac docendi suscipiant, et, ut separata a pueris cubacula habeant, quod si in collegio magnus aliquis numerus puerorum educari possit, tot aulas in eo esse uellem, ut in singulis, plus minus, uiginti pueri cum suis educatoribus, atque illis omnibus, de quibus supra dixi, morari possint. uelle quoque, ut si in collegio alendi sunt centum pueri ex redditibus Seminarii, domus conducatur, in qua ducenti pueri, atque adeo plures praeter famulos, habitare possint. nam uideo omnino futurum, ut diuites, cum uiderint pueros illos tam bene in collegio institui, uelint etiam ibi filios suos educari, qui excludendi non erunt, cum suo sumptu alendi sint, quin etiam poterit ab eis sumptus paulo largior periri, ut eo compendio plures pauperes iuuari possint. Propterea opto, ut quando huiusmodi aliquod collegium aedificandum

candum erit, maxime si ciuitas, in qua aedificabitur, magna et ampla fuerit, ut in media ciuitate aedificetur, sic tamen, ut amplam aream habeat, amplificandoque aedificio locus relinquitur. nam cum Lutetiae Parrisiiorum omnes Principum, ac nobilium filii in collegiis illis educantur, quid sperandum est de huiusmodi collegiis, in quibus maiori cura, ac studio ad pietatem, et ad omnes bonas artes pueri instituantur: in hoc tamen uellem nos illa collegia Lutetiae imitari, ubi commode fieri possit, ut grammaticae quattuor, uel quinque praecceptores habeamus, quibus singulis sui pueri attribuantur, ita, ut sint in quasdam classes diuisi. sic pueri, qui in quarta, uel quinta classe erunt, prima tantum rudimenta discent, et illa eis tam diu inculcabuntur, donec ea perfecte intelligant. in tertia discent iam aliqua ex Terentio, et ex epistolis M. Tullii, et dictata excipient. in secunda, illa eadem, atque alia diligentius docebuntur, et epistolae ad imitationem Ciceronis conscribentur. in prima uero exactissime omnia, quae ad oratoriam artem, ac poetas pertinent, docebuntur. quae quidem classium distributio, ut experimento compertum est, ualde

de utilis, et perquam necessaria est, ut breui multa a pueris perfecte discantur. ubi tamen non erit ea facultas alendi tot praeceptores, unus, atque alter satis erunt, qui pueros, quo melius poterunt, doceant. uerum praeter disciplinam hanc, ad puerorum rectam educationem praecipue curandum est, ut domus collegii sit clausa, nec pueri quoquam sine praecceptoris uoluntate, atque iussu prodire possint, quibus tamen intra collegii spatia, et impluuium tempus aliquod ludendi pila, more puerorum, permittatur. semel etiam in hebdomada extra ciuitatem cum magistris, et educatoribus suis prodeant, ut ibi libere currere, atque exercere corpus possint. nam cum in omnibus, tum in pueris exercitatio quaedam, atque agitatio corporis ad tuendam ualitudinem perquam necessaria est. uerum, cum omnia fere constituerimus, unus ille deest, qui futurus est princeps, ac totius collegii gubernator, et scholae huius magister; ac sane ita est: sed tamen ad hoc munus obeundum in plerisque ecclesijs Hispaniae, sunt propriae dignitates, quas alii scholasterias, alii cabiscolias uocant: quas obtinentes in Vltiori Hispania magistros scholarum,

in Citeriori capita scholarū appellamus: utroque tamē nomine idem officiū significatur. nam quamvis in Toletana Ecclesia, et aliquot aliis ecclesiis Vltioris Hispaniae sint magistri scholarum, et alii, quos uulgo cabiscolos nominant, in nostris ecclesiis Citerioris Hispanie loco horum sunt succentores, quae dignitas quaedam est Ecclesiae Cathedralis, quales non sunt illi, quos ipsi succiantres appellant. ac, tametsi demus in illis ecclesiis, quae ditiores sunt plures esse dignitates, et plura officia, ex eo nō debet effici, ut in nostris ecclesiis hi desint, quos proprie possimus scholasticos nominare. et cum in multis non conueniant ritus nostrarum ecclesiarum, et illarum, non ex illis, sed ex iure communi explicanda sunt, quae in nostris ecclesiis fiunt. dubium autē nō est, quod olim in plerisque ecclesiis erant illius scholae, de qua in principio dixi, Praefecti, quos alii magistros, alii capita scholae nominabant. lingua enim nostra, qua fere omnes Hispaniae Tarraconensis utimur, cabiscol, idē ualeat, ac caput scholae, cui sane is non in choro tantum, sed ubique praecerat. neque enim possunt inania esse nomina dignitatum ecclesiasticarum, nec

ad utilitatem publicam constituendis . 163

potest esse aliqua antiqua dignitas in ecclesia,
 quæ magnos redditus habeat, sine magna ali-
 qua, et graui cura, acque officio. propter ali-
 rum scholasticorum munus in defectu anteci-
 tato, quantum fieri potuit, ad antiquum usum
 fuit reuocatum: de quibus duo in eo statuun-
 tur; alterum, ut in futurum non conferantur,
 nisi magistris, aut licentiatis in Theologia, seu
 iure canonico, et uiris idoneis: alterum, ut sibi,
 qui nunc eas obtinent per se ipsos munus do-
 cendi, quod sibi incumbit, obire nequeant, ne
 minent ordinariis idoneos, qui illud præstent
 in quo si negligentes fuerint, ab ordinariis per
 subtractionem fructuum cogi, ac compelli pos-
 sint: itaque, et in futurum recte, et in præsentibus
 non male cõsultum est huic dignitati, uerum,
 quia hic scholæ magister, uel ipsius substitu-
 tus, is esse debet, qui huic Collegio, et Semina-
 rio recte præesse possit, ualde considerandum
 est, maxime in his ecclesiis, in quibus huiusmo-
 di dignitates sunt magni momenti, ut non qui-
 uis doctor, aut licentiatus, tamquam proprius
 scholæ magister, uel substitutus admittatur;
 sed ita, si alias ad hoc munus idoneus fuerit, sic
 enim expresse in decreto cauetur, nam præter

Theologiae,

Theologiae, aut auri canonici scientiam, ad gubernandum huiusmodi collegium, necessaria est in hoc principe magistro exquisita bonarum artium doctrina; ut magistros idoneos possit eligere, quos tamen ipse suis praeceptis meliores efficiat, eis certam docendi rationem praescribendo, nam idonei praeceptores non ita facile inuenientur, multi tamen erunt apti, si certa illis ratio ab aliquo viro ualde docto praescribatur, in eo etiam necessaria erit honestas quaedam, ac sanctitas morum, ut suo exemplo alii omnes instruantur, dein prudentia quaedam singularis, ut omnia possit recte gubernare. nam ad ipsum, et redditus Seminarii, et cura omnis rei familiaris spectabit, qui quidem futurus est totius collegii, tamquam familiae unius pater: quod si dicatur difficile huiusmodi uirum posse inueniri, immo facile in magnis ecclesiis, de his enim nunc loquor, reperietur, si rei, uel dignitas ipsa cum integris fructibus, uel dimidia pars fructuum detur, cui etiam praebenda, uel aliquod aliud beneficium, interim dum integros fructus non percipiet, dari poterit. huiusmodi enim hominibus bonis, ac doctis, non solum haec, sed aliae omnes ecclesiasticae dignitates debentur;

debentur; quae, cum alijs minus dignis consulto tribuuntur, ui ac rapina ipsis auferuntur. ipsi tamen omnia aequo animo, ut Christianos decet, ferre debent, et iustum Dei iudicium patienter expectare; cum sibi hic iniquo hominum iudicio indigniores praefatos uideant: porro hic scholae, ac Seminarii Praefectus, ac magister in collegio ipso, ut curam omnium habeat, habitabit; quem tamen Episcopo, et Canonicis deputatis rationem reddere oportebit. Hoc autem tam exquisitum examen in his ecclesijs requiro, ubi haec sunt dignitates, ut, si haec cura adhibeatur, praestantes doctrina, ac uirtute uiri inueniantur, qui huius scholae curam suscipiant: in alijs, quae melior cura adhiberi poterit, ea adhibeatur, quod si non ita egregii uiri inueniri possint, his contenti simus, qui cum honestate uitae mediocrem litteraturam coniunctam habeant; quibus melius aliquod ecclesiae beneficium conferatur. quales uero pueri accipiendi sint, ut in hisce collegijs instituantur, hisce uerbis decreti demonstratur. Certum puerorum ipsius ciuitatis, et dioecesis, uel eius prouinciae, si ibi non reperiantur, numerum, etc. ex quibus uerbis constat, uoluisse

Synodum,

Synodum, ut inter homines eiusdem prouinciae communicatio sit omnium rerum, et beneficiorum ecclesiasticorum: ac sane absurdum est, ut in alendis, et instituendis hisce pueris communicent, quibus tamē post modum nullum beneficium, si alterius Regni fuerint, ob impedimentum pragmaticarum conferri possit. quare, cum recte in Tridentina Synodo constitutum sit, quibus singula beneficiorum genera conferri debeat, uel pragmatice illae omnino auferendae essent, uel ita interpretandae, ut inter homines eiusdem prouinciae esset beneficiorum communicatio, sic tamen, ut data paritate, clericus propriae dioeceseos alteri praeferratur. quo modo enim, et in Synodum prouincialem conuenire, et semutuo in hisce collegiis iuuare poterunt, nisi in beneficiis communicent? et cum ad unitatem omnis ecclesiastica disciplina respiciat; nos eo modo, non solum prouincias, sed dioeceses discerpimus; ut in Ilerdensi, Dertusensi, et Tirasonensi, aliisque Episcopatibus contingit: quod omnino corrigendum est, et ad ius commune reuocari debet: nam multo iniquius est, ut aliquis natus in Toletana prouincia, in prouincia Ispalensi beneficium

beneficium consequatur, cum stipendia clericorum, qui in illa Ecclesia laborarunt, praeripiat, sicut habetur in c. nec emeritis etc. nullus uers. habeat unusquisque 61. dist. quam, quod alicui illius partis dioeceseos Ilerdensis, quae est in regno Aragonum, beneficium in prouincia Tarraconensi conferatur. cum in rebus ecclesiasticis, non diuisio Regnorum, sed diuisio prouinciarum more ecclesiastico facta, spectanda sit, quod Innocentius in libro secundo epistolarum, ad Petrum Compostellanum scribens, aperte demonstrat. ad quod etiam can. 12. Concilii Chalcedonensis aptissime referri potest. cui rei nescio qua causa Principes saeculares repugnare uelint, cum nullo iure possint. sed nunc ad alia transcamus: quaeret aliquis, quatenam erit ea ciuitas, uel dioecesis, quae non habeat pueros, quos oporteat bene ac diligenter institui: aduertendum est, ad hoc Seminarium non quoscunque pueros esse cooptandos, sed pauperes, et rebus sacris idoneos. fieri autem poterit, ut in aliquo Episcopatu ob raritatem hominum, non ita facile huiusmodi pueri reperiuntur, quod quidem rarum erit, sed si contingat, tum poterunt ex prouincia assumi, alias iustum,

iuueni, et ad debitum est, ut ex propria ciuitate,
 ad ecclesiam assumantur. uertum inter alia, quae
 in his pueris requiruntur, sunt haec: bona in-
 doles, et uoluntas seruiendi ecclesiae, sed dicit
 aliquis, unde, aut quibus argumentis hoc de-
 prehendam; maxime, quod hi pueri sint in ser-
 uituri perpetuo ministeriis ecclesiasticis? sane
 certa argumenta huius rei uix esse, possunt; ta-
 men si parentes ostendant se id omnino uelle,
 et cum sint pauperes, poterunt sperare melius
 sibi esse futurum; si filium habeat sacerdotem,
 et doctum, hoc non est malum argumentum:
 quod si accedat uoluntas filii, et bona indoles,
 bene sperandum erit. nam hi pueri, si recte in-
 stituantur, et spem certam habeant beneficii
 consequendi, si idonei fuerint; facile et idonei
 ad seruiendum, et ad gubernandum ecclesias
 euadent. quos tamen temporis processu, si ui-
 derit Episcopus non esse rebus ecclesiasticis ido-
 neos, aut eis hoc uitae genus non placere, pote-
 rit illos eiicere, ut aliud uitae institutum secten-
 turo pauperum uero filios propterea eligi uult
 Sancta Synodus, quia hi maxime debent ab ec-
 clesia iuari, et ali; et quia sunt ad obediendum
 aptiores: de quibus certior est spes, quam de

diuitibus, quod ecclesiæ perpétuo deseruiant,
 a qua educati fuerint; et à qua possunt maiora
 beneficia, quàm ex paterna hereditate expecta-
 re. hoc uerò diligenter est considerandum, ut
 in quibus dioecesibus erunt loca aliqua aspe-
 riora, maxime si horum locorum sint tenuia
 beneficia, ex illis maxime locis accipiantur ali-
 qui pueri, qui in hoc collegio alantur. nam hi
 postea facilius ad ea loca, tamquam ad patrium
 solum, in quo suos cognatos, et bona aliqua
 habebunt, reuertentur; cum alios uix inueni-
 re possemus, qui eo ire uellent. ditiorum tamen
 filii non excluduntur; quia et in his multi re-
 periuntur, qui Christiana quadam pietate, ma-
 xime si accedat optima institutio, solent pater-
 nas hereditates, etiam amplissimas, ut Chri-
 sto seruiant, negligere. in his uero non ita ma-
 gna cura adhibenda erit, an uelint omnino ec-
 clesiastici euadere; satis erit, ut ab eo instituto
 non abhorreant, et honestam quandam indo-
 lem prae se ferant. nam cum suo sumptu alan-
 tur, nihil peribit redditibus Seminarii, si illi ec-
 clesiastici non efficiantur; et Reip. plurimum
 utilitatis accedet; si habeat nobiles uiros bene
 educatos et modestos. ac sane quanto maior
 erit

erit horum iuuenum numerus, tanto maior auctoritas, et utilitas collegio accedet. uerum, ut concordia inter eos seruetur, et diuites in eo maxime loco modestiam discant, et superbe agere dediscant; in uestitu, uictu, atque aliis omnibus, nullum penitus discrimen sit inter filios diuitum, ac pauperum. quod si pauper propterea insolentius agere coeperit, acriter puniatur. et in hoc summa cura adhibeatur; ut in eo loco discat nobilis ac ditius pauperem, ut fratrem amare, ac tractare; et pauper, ubi res ferret, diuiti caedat, eumque obseruet. porro pueri hi diuidi in quasdam classes debent, ut in decreto praecipitur. uerum diuisio haec classium poterit esse duplex, altera iuxta aetatem, ita ut maiores natu in prima classe sint, minores in altera. quae ratio poterit seruari in his, quae domi facienda erunt in uilioribus officiis, ita ut maiorum ac nobiliorum aliqua ratio habeatur, modo id ipsi non intelligant. quando etiam ad mensam accumbent, iustum est, ut grandiores praecedant. quod si fuerint aliqui sacris initiati, hi iuxta graduum suorum rationem inter se, atque aliis omnibus non initiatis praeferantur. In ratione uero studiorum, ac disputationum

alia diuifio classiũ facienda erit, nempe eo modo, quo supra dixi: necesse enim est, ut doctiores, etiam si minores natu fuerint, aliis praeferrantur, quod efficiet, ut illi incitentur ad studendum diligentius, ne minoribus cedere cogantur, ea uerba decreti. Partim, cum ei opportunum uidebitur, ecclesiarum ministerio addicet; partim in collegio erudiendos retinebit, aliosq. in locum educatorũ sufficiet; ita, ut hoc collegium Dei ministrorum perpetuum Seminarium sit; ad eos, qui prima tonsura insigniti sunt, referri debent. nam canone sexto reformationis in hac sessione edito, sic statuitur. Ut ille alicui ecclesiae ex mandato Episcopi inferuiat, uel in Seminario clericorum, aut in aliqua schola, uel uniuerfitate de licentia Episcopi, quasi in uia ad maiores ordines suscipiendos uersetur: ita, quod hic dicitur, hoc significat: ut ex his pueris, qui prima tonsura insigniti fuerint, Episcopus, si ita opus fuerit, partem aliquibus ecclesiis attribuat, ut in eis, maxime diebus festis, inferuiant: partem uero ita in collegio retinebit, ut nulli ecclesiae eos addicat, quia ei rei fortasse apti non erunt, cum tamen sint ad studia aptiores. itaque hoc prudentiae

Episcopi relinquendum est, et eorum, qui curam huiusmodi collegiorum habebunt, in his quoque uerbis decreti, quae deinceps sequuntur: ut uero in eadem disciplina etc. multa Patres complecti uoluerunt, quae non uno, eodemque tempore, neque in quouis collegio efficienda erunt, sed fient, ubi, et quando fieri poterunt. uerum singula diligenter, et quae magis necessaria sunt consideremus. primum in quouis collegio necessarii sunt minimum duo magistri, alter grammaticae, alter cantus. praeterea aliquot honesti ecclesiastici, uel alii probi uiri, qui curam uitae, ac morum puerorum habeant, qui in collegio habitent, et semper cum pueris uersentur, de quibus omnibus supra late tractauimus. praeter hosce magistros grammaticae, et cantus, est quoque necessarius professor aliquis, qui dialecticam, et philosophiam doceat, et si amplum erit collegium, et magna ciuitas, in quo erit situm, ut scholastici non desint, singulis annis poterit nouus professor rudimenta dialecticae docere, ita, ut ille, qui anno superiore coeperit, ad alia difficiliora docenda progrediatur. Ac postquam grammaticae, dialecticaeque praeceptis imbuti, et in philosophia

loſophia uerſati fuerint, de illis, qui excellentis ingenii eſſe reperientur, aliqua ratio iniri poterit ex eleemoſynis hominum ditiorum, ſi ipſi adeo pauperes fuerint, ut ad aliquã præcipuã Academiam mittatur, ubi operam, ac ſtudioſum in Theologia, uel Iure canonico ponant. alii, quales multi reperiuntur, qui mediocris ſunt ingenii, et honeſtae ac probatae uitae, poterunt domi manere; et quo melius poterunt, ſtudijs rerum eccleſiaſticarum uacabunt. nam in præcipuis ciuitatibus lectio canonici, qui præbendam Theologalem habebit, de eſſe nõ poterit: in quibus etiam facile effici poterit, ut aliae lectiones Theologiae legantur: uel datis ſalariis ex fructibus Seminarii, uel Epifcopo, et primariis uiris ciuitatis id procurantibus. porro hi, qui domi manebunt, maxime exercendi erunt, ut dicitur in decreto, in his, quae ad conſeſſiones audiendas opportuna uidebuntur, et in legendis homilijs Sanctorum. nã hi ualde erunt apti atque idonei, ut ad parroccias ruſticorum mittantur. cum illi excellentioris ingenii potius ſint in ciuitatibus, datis eis præbendis, uel dignitatibus eccleſiaſticis retinendi, aut præficiendi inſtruendis parroccijs ciuitatum, uel
ad in-

ad insigniores pagos mittendi. Ex his ergo quae diximus, habita ratione, quid quoque tempore faciendum sit, apparet, ea, quae nobis in hac parte illius decreti confusa, et nimia uidebantur, posse facile praestari: quod autem praecipue pertinet ad institutionem horum puerorum, est, ut frequenter confiteantur. hoc uero Synodus annotauit, et huius rei tam necessariae procurandae curam Episcopo iniunxit. qui si hoc neglexerit, ut saltem singulis mensibus confiteatur, ut in decreto dicitur, peccabit grauissime, tamquam negligens horum puerorum rectam institutionem. quod si ipsi uelint saepius confiteri, non solum hoc eis permittendum est, sed ad hoc etiam hortandi sunt, ac monendi. hoc uero intelligendum est de iunioribus, antequam sint subdiaconi; nam de subdiaconis, et diaconis canone tertiodecimo huius sessionis dicitur: sciantq. maxime decere, si saltem diebus dominicis et sollempnibus, cum altari ministrauerint, sacram communionem perciperint. unde subdiaconi, non solum singulis mensibus, sed singulis diebus festiuis debent sacram communionem percipere. quam si frequentius sumere uelint, ualde probandum est. Quae omnia
atque

atque alia ad hanc rem opportuna, et necessaria
Episcopi singuli cum consilio duorum canoni-
corum seniorum, et grauiorum, quos ipsi ele-
gant, prout Spiritus Sanctus suggesserit consti-
tuant: hic docetur, quinam futuri sint execu-
tores huius decreti. Ac praecipuus quidem est
Episcopus, ipsum tamen oportet sibi assumere
duos ex canonicis senioribus, et grauioribus,
quorum consiliū requirere debet, non tamen
sequi, si uident spectare ad impediendam con-
stitutionem, ac constructionem huiusmodi col-
legiorum. nam si negligentia aliqua exhibebi-
tur in erectione collegii, de ea Episcopus ac-
riter arguendus est, et cogendus a Synodo pro-
uinciali, uel a suo Metropolitano, ut eam ere-
ctionem praestet, ut prope finem ipsius decre-
ti dicitur. quare, cum Episcopus, non canoni-
ci arguendi sint, ad Episcopum proprie ea cu-
ra pertinet. et de modo tantum constituendi
ea, quae necessaria sunt, capiendum est a cano-
nicis consilium: nam quod collegia haec con-
stituenda sint, aperte hoc decreto statuitur; et
eorum omnium consilia reiicienda erunt, qui
hoc aliquo modo impedire curabūt. huc quo-
que pertinet, quod deinceps dicitur. Idem Epi-
scopus

scopus etc. Ac sane de modo exequendi hoc decretum, ut ille modus quaeratur, qui magis possit ecclesiae conuenire, et minus nocere, in hoc requirendum erit omnino consilium illorum canonicorum, et clericorum. uerum, si illi obliquis aliquibus consiliis, uelint institutionem, et erectionem huiusmodi collegii impedire, nullo modo erunt audiendi. ut uero huiusmodi collegia constitui, et post modum conseruari possint, recte Synodus Tridentina, unde sumptus ad eam rem necessarii sumendi sint, declarauit. Ex fructibus integris mensae Episcopalis, et Capituli, et quarumcumque dignitatum, personatum, officiorum, praebendarum, portionum, Abbatiarum, et prioratum, etc. his enim uerbis omnia beneficia continentur, ex quibus detrahenda est portio, de qua ibi agitur. quae quidem ex integris fructibus detrahenda est, non secundum taxam, aut iuxta aliquam aliam rationem non adeo iustam; quia hic non agimus de rebus odiosis, sed de re omnium iustissima, atque honestissima, et a nobis, qui aliqua beneficia ecclesiastica obtinemus, omnino debita. dicet aliquis, quatenam tibi portio uideretur acqua, atque iusta; mihi

Z

placeret

placeret decimam partem omnium fructuum;
huius Seminario attribui; tamen, si haec negaretur,
contentus essem vigesima: hoc vero opta-
re in ecclesiasticos omnes considerare; quod nul-
la alia via est restringendi odium laicorum ad-
uersus nos concitatum, et sitim, qua ardere ui-
dentur ad exhaurienda bona ecclesiastica, quae si
nos iuste, ac recte ea distribuamus: quae enim
alia ratio induxit Germaniae Principes; ut quā
partem potuerunt bonorum ecclesiasticorum
occuparint? nisi, quod dicerent ea luxui, come-
sationibus, atque aliis uitiis seruire. quid alios
quoque Principes, et uiros Catholicos, ut hisce
ecclesiasticis bonis inhient, mouet? nisi, ut,
quia perire illa, nec seruire Deo existimant, me-
lius esse putent, Rempub. eis iuari, quā quod
luxui, uel alicui cōsanguineo tradantur. itaque,
si uolumus hos ipsos Catholicos uiros, non so-
lum nostra non appetere, sed sua ecclesiis do-
nare, incipiamus aliquando ea recte distribue-
re; et efficiamus, ut redditus ecclesiastici, non
tam nostris commodis, quam Reipub. seruiāt.
dicet aliquis, si in amplis Episcopatibus uigesi-
ma mēsaē Episcopalis, atque aliorum omnium
beneficiorum detrahatur, maxima quaedam
pecuniae

pecuniae summa conficietur: utinam ita eueniat, tum enim nō unicum collegium, sed plura in dioecesi, ubi commodius fuerit, constituentur, ut in fine decreti dicitur. posset etiam aliquid amplius in hisce ditioribus episcopatibus, collatis totius prouinciae rationibus, effici; quae res in Hispania erit factu facillima, et erit quam maxime utilis. nempe, ut ex beneficiis, et portione, quae Seminariis in tota prouincia attribuetur, detrahantur sex millia aureorum, aut minimum quattuor millia, ut ex iis, in loco prouinciae commodiori, Academia cōstitui possit; in qua bonae omnes artes, praesertim, quae ad disciplinā ecclesiasticam pertinent, doceantur. nam cum Hispania tam late pateat, ut non solum multos populos, sed varias quodam modo gentes habeat, oporteret in ea esse multo plures Academias. ad hoc uero negotium omnino uellem Tarraconensem, et Valentiniā prouincias, pro una prouincia cōputari, quia sic olim erat: quod etiam facile fieri poterit, cum moribus, ac lingua conueniant, et necesse sit ad hanc rem conficiendam, ut inuicem rationes suas communicent. Idem posset effici in Caesaraugustana, additis ei ad hoc

aliquibus Episcopis exemplis, idem, ut
 modo facilius efficietur in Tolerana, uel si hoc
 in ea non ita necessarium uideretur, ob uicinia
 tem Salmanticensis, et Complutensis Academiae
 mirari, augeatur in ea prouincia quam maxi-
 mus numerus Seminariorum. In Compostella
 na arbitror id esse pernecessarium, ut regio illa
 Gallicorum magna et ampla, cultior, et littera-
 rum peritior efficiatur. porro in Ispalensi, et Gra-
 natenfi prouinciis, quae longe a Salmanticensi
 Academia absunt, arbitror, hoc non minus esse
 se necessarium, quam in Tarraconensi, ac Valen-
 tina: esset uero communis, ut Ispalensis, et
 Granatensis prouinciae rationes suas ad hanc
 Academiam constituendam communicarent, ut
 sicut de Tarraconensi, ac Valentina dixi, de Braui-
 charenfi, et Vlixipontensi Lusitani cognouerunt.
 Ac sane ratio hoc efficiendi non adeo difficilis
 est, ut potest aliquibus uideri, qui secundum
 daem, uel nequitia, nihil umquam moueri uel man-
 lent, quod eorum rationibus posset aliquo mo-
 do officere: nam in nostris illis prouinciis Tar-
 raconensi, et Valentina, si ad hanc rem elige-
 retur illenda, quae iam antiqua est Academia, si
 illis reditibus, quas ipsa habet, quattuor milia co-

aureorum

ad utilitatem publicam constituendis. 181

ante oculis adderentur, et optima ratio eius cō-
stitueret, ac gubernanda iniretur, posset effi-
ci optima Academia, et eūdem quibusvis maxi-
mis Academiis comparanda nec uero abesse
sententia huius decreti hac constituenda fuit.
Academia in ratio: nam in eo conceditur, ut
uideatur, an huiusmodi collegia in Metropoli-
tana, uel in alio loco ipsius provincie consti-
tuerenda sint; ut ubi commodius uidebitur, ibi
collegia construantur. Academia uero consti-
tuta, possent processu temporis, in ea etiam sin-
gulorum Episcopatum singula collegia con-
strui, ad quae illi, qui domini proprio Semina-
rio, grammaticae et dialecticae praeceptis im-
buti essent; mitterentur; ut ibi sub eadem mo-
rum, ac uitae disciplina in collegiis degentes, op-
timum bonis attribus; atque in primis Theolo-
giae, uel Iuriconicorum operam darent. nam si
ad dignitates, canonicatus, ac parroccias guber-
nandas, boni ac doctissimi eligi debent, ut sane
debent, necesse est, ut Academiae constituantur,
ubi id cōmode effici possit. non enim cō-
uenit iuuenes nimis longe uagari, hoc praeser-
tim tempore, in quo facile mali bonorum mo-
res corrumpunt. constituendum etiam erit, ut
inter

inter eas omnes diocesces, ac prouincias, in quibus haec erit morum, studiorum, ac reliquarum omnium rerum coniunctio, sit quoque communio beneficiorum ecclesiasticorum, neque ullis cōstitutionibus; aut pragmaticis hoc impediatur; ne caritas, et cōiunctio hominum eiusdem prouinciae, hoc impedimento minui uideatur. uerum ab hac lege dandi portionem aliquam ad hoc collegium, et seminarium, excipiuntur illa collegia, quae actu habent Seminarium discentium, uel docentium ad commune ecclesiae bonum; quae tamen exempta esse debent, tantum ratione fructuum, qui ad conseruandum illud collegium sunt necessarii: nam pro illis, quae supersunt, debent etiam portionem suam tradere. quo sane nomine cōprehenduntur omnia collegia Salmanticensis, Complutensis, Parisiensis, ac Louaniensis, Academiae, atque alia huiusmodi: regularium quoque collegia, in quibus illa etiam cōtinentur, quae nuper a Reuerendis uiris societatis Iesu reguntur, ac gubernantur, de quibus proprie fuit cogitatum, hac exceptione cōprehenduntur. ex monachis uero excepti sunt mendicantes; ex militibus tantum excepta est militia Sancti

Ci Ioannis Hierosolymitani unā reuera hi ea;
quae sunt muneris sui exercenti quorum facul-
tates, cum in locis haereticorum ualde sint di-
minutae, et in aliquibus locis omnes sint illis
subtrahae, iniquum uideretur, si a nobis quo-
que illis subsidia necessaria negarentur. prae-
fertim, cum nulli sint, qui pro uirili sua portio-
ne, tam bene, et tam fortiter Rempub. a pyratibus
tueantur: propterea haec exceptio, in hac tan-
tū militia, Patribus fuit probata. additur praete-
rea haec clausula in eo decreto, quae tota, quia
maximi momenti est, ualde est notanda. Nec nō
beneficia aliquot simplicia cuiuscumque qua-
litatis, ac dignitatis fuerint, uel etiam praestimo-
nia, uel praestimoniales portiones nuncupatae,
etiam ante uacationē, sine cultus diuini, et illa
obtinendum praepudio, huic collegio appli-
cabitur, et incorporabunt. quibus uerbis da-
tur facultas Episcopis uniendi omnia genera
simplicium beneficiorum. hisce autem unio-
nibus, breui tempore erit optime cōsultum hu-
iusmodi collegiis, et beneficia alia erunt libe-
ra, ac praestimonia, et similes portiones ei rei
seruiant, ob quam fuerunt institutae. in Hispa-
nia enim ex parochialibus ditioribus, fuerunt
huiusmodi

huiusmodi portiones detractae, quae praestimoniam uocantur, ut ex illis redditibus pauperes scholastici; sine ullo ecclesiarum incommodo ali recte in Academiis possent, ut diligentius operam sacris studiis darent, in aliquibus uero Hispaniae Episcopatibus, sunt quidem eadem ille portiones, quae tamen non praestimoniales, sed tertiae, uel quartae partes appellantur; quia sunt tertiae, uel quartae partes ex parrochialibus detractae, ut eisdem scholasticis darentur: tales sunt multae in Maioricensi diocesi, de quibus idem habendum est iudicium, ac de praestimonialibus portionibus. nam ut tales habitae fuerunt in Sacro Apostolico auditorio, sicut est in decisionibus Rotae dec. 583 de concess. preben. in an. quod si alicubi aliquae sunt huiusmodi portiones, idem de illis quocumque nomine appellentur, iudicandum erit; maxime, cum de re honestissima, et, ut nostri loquuntur, maxime fauorabili tractetur. possunt uero huiusmodi beneficia, ac praestimoniales portiones Episcopi hisce collegiis unire, etiam ante uacationem, modo sine cultus diuini, et illa obtinentium praerudicio hoc fiat. quae uerba sic intelligenda sunt, ut praerudicium

ut illi quæ illa obtinentium daret, quam diu illi
vixerent, ut non possint illis, uel aliqua parte
illorum priuari, nisi pro illa portione generalis
taxationis, implerent, ut infra dicitur, nullo pa-
cto possint ea beneficia resignare: itaque hoc,
quod in obtinentibus beneficia considerandum
est, temporarium est, nempe durante eorum vi-
ta: illud uero cultus diuini est perpetuum, quod
etiam post mortem durat: est autem, ut, si pro-
pter beneficia illa, uel præstimonía, aliquid ef-
ficeret in ecclesia agendum, ut iusta aliqua portio
idoneo ministro attribueretur, qui id in ecclesia
præstet, quod cultui diuino debetur. nam ius-
tum non est, ut cultui diuino, quem augere de-
bemus, aliquid detrahamus. propterea uideant
Episcopi, quatenam beneficia huiusmodi colle-
gis uniant, ut sint omnino libera, neque in ali-
quo cultui diuino officiant. nam ubi non erunt
huiusmodi præstimonía, sunt aliqua beneficia
secularia, quæ nec ciuitatem, nec pagum, nec lo-
cum ullum habent, in quo possint deservire;
quamuis a principio, cum ibi pagus aliquis es-
set, pagani illis seruieret. huiusmodi beneficia,
siue secularia, siue regularia fuerint, arbitror
quam commodissime hisce collegiis uniri posse.

Ego de illis provinciis pro parte legatorum, in quibus sum uenturus, alii in suis prouinciis beneficiis inueniunt, quibus nomina haec, quae in hoc decreto expressa sunt, contineri possint, addita etiam fuerunt haec recte in hoc decreto. Quod locum habeat, etiam si beneficia sunt reservata, uel affecta, non per resignationem, ipsarum beneficiorum uniones, et applicationes suspendi, uel ullo modo impediti possunt, sed omnino quacumque uacatione, etiam si in Curia effectum suum sortiuntur, quacumque eorum institutione non obstante etc. haec enim clausula omnia comprehensa sunt, quae uidebantur effectum harum unionum impedire posse, itaque resignari in fauorem coram Sanctissimo haec beneficia sic unita non possunt, et uerba illa; nec per resignationem, ipsorum beneficiorum uniones, et applicationes suspendi etc. intelligenda sunt de resignatione facta in fauorem coram Sanctissimo, nam de resignatione facta coram Ordinario intelligi non possunt, quia in ea nulla erat dubitatio, quin uniones iam factae effectum sortiuntur, si possidens beneficii uiti, illud resignaret in manibus Ordinarii. Unde, cum hic casus sit indubipabilis, necessario ita in quo AA uerba

uerba intelligenda sunt de resignatione facta
in Curia: illa uerba, etiam si in Curia effectum
suum fortitatur, intelligo de his, qui in Curia
dicti sunt obibunt: nam si de litigiosis tantum
hac intelligeretur, uideretur Patres huius-
modi collegii siles uoluisse procuratores, uerum
si beneficiorum unum esset, facta mentione pos-
sessionis inquit, eum per unionem in locum
defuncti Collegii succedat, arbitror ius sta-
tum esse Collegio acquisitum, quod ipsi non
posset per surrogationem auferri, uerum, ante
quam huiusmodi uniones beneficiorum fieri
optaretur, haec ab Episcopis ualde considerari,
primum uideant Episcopi in suo Episcopatu
et diocesi, quae collegia huiusmodi constitui
possint, a quibus uellem etiam, maxime in His-
pania, ut de Academia in aliqua parte provin-
ciae constitutenda omnino tractaretur, quod si
haec omnia in Conciliis provincialibus tracta-
buntur, maxime, quod ad Academiam perti-
net, recte erit, et res tota feliciter, et cum maiori
auctoritate conficietur, confectis autem in Con-
cilio provinciali singuli Episcopi suas rationes
poterunt, ut dicat, quantum creditur, omnes
sui Episcopatus, et quid collegiis huiusmodi

opus habeant, tunc ratio optima iniri poterit, ut tot beneficia simplicia his collegiis in perpetuum uniant, ex quorum redditibus illa collegia, et portio, quae a singulis Episcopatibus pro Academia tribuenda erit, commodè solui possit, inter se tamen, antequam nacent illa beneficia, constituendum erit, ut ex singulis beneficiis ea portio accipiat, quae illam summam efficiat. itaque in amplis Episcopatibus, ubi sunt plurima beneficia, quae commodè uniri possint, res erit facta facillima, et breui tempore omnia beneficia erunt libera ab illa portione. in aliis Episcopatibus fiet, ut commodius poterit, et si nulla beneficia fuerint, quae uniri possint, non adeo magna portio imponetur beneficiis, nisi illa essent ualde opima, quia illa semper erit soluenda, itaque ea ratio iusta, et honesta in constituendis hisce collegiis spectanda est, ut collegia ipsa omnino, quo communius fieri poterit, constituantur, sed uideantur, ne beneficia nimium grauentur, maxime si nulla est spes illa ex unionibus posse liberari. et haec de ditioribus, et amplis ecclesiis. uerum quid in tenuibus ecclesiis faciendum sit, Synodus Tridentina in eo decreto non neglexit.

Si uero in aliqua prouincia, Ecclesiae tanta paupertate laborarent, ut collegium in aliquibus erigi non possit, Synodus prouincialis, uel Metropolitana cum duobus antiquioribus suffraganeis, eorum quibus uerbis consulitur, illis prouinciis, quorum Episcopatus magna paupertate laborant, et statuitur: ut, si in dioecesi non potest constitui hoc Seminarium, Synodus prouincialis, uel si ea non potest facile conuenire, Metropolitana cum duobus antiquioribus suffraganeis, constituat, ut uel in Metropolitana, uel in alia prouinciae ecclesia commodiori, unum, uel plura collegia constituantur, quod si unum tantum constituendum erit, quod sane conuenientius erit, ut unum amplum, uel mediocre, quam quod plura parua collegia erigantur, tum poterit ea ratio iniri, ut pro inodportionis, quam ille Episcopatus dabit, tot pueri ex eo Episcopatu in eo collegio alantur, habita ratione sumptuum, pro more illius loci, ita, ut omnia, quae in uictu et uestitu pueris necessaria erunt, computentur. exempli causa: sunt tres Episcopatus, qui simul unum collegium uolunt constituere, et ab uno Episcopatu dantur centum, ab alio ducentum, ab alio trecentum,

auctori ad iudicium, ac iudicium in caput in
 cia singulis pueris sufficiant, ut in ceteris di-
 go ex illo Episcopatu, qui confecti sunt, ale-
 tur quinque pueri, ex altero decem, et ex op-
 tio quindecim, quod intelligo, de fracta prius
 portione, quae pro condutione doctus, salu-
 rio magistrorum, et rebus aliis necessariis de-
 henda est, in omnibus vero rebus nulla inter
 eos facienda erit inaequalitas, nisi iuxta illam
 classium divisionem, de qua supra diximus, ut
 cum omni paritate, quo ceteris ordinibus inter
 ipsos collatur, educerent. Idem quoque fieri po-
 terit, si duo Metropolitani sint, qui paucos, vel
 nullos habeant suffraganeos, et omnes sint pau-
 peres, ut simul conveniant, et locum commodio-
 rem eligant, in quo Seminarium constituantur
 quo ipsi Metropolitani, atque eorum suffraga-
 nei suos pueros mittant, iuxta eam rationem, de
 qua supra dixi, quae sane aequal, et facillima erit
 vis, ut puto, videbitur, quod si, vel maiores, vel
 tenuiores Episcopi hanc constructionem colle-
 giorum, pro modo facultatum suarum negli-
 xerint, uideo ab eis severissimo iudicio rationem
 esse reddendam, et gravissimas poenas esse ne-
 gligentibus inferendas: eos tamen alii, etiam

In Episcopis non solum in Synodo provinciali, non in
 no ipse in omni re, et cogere sub potestate, ac censu
 ris in iure hoc decretum potest non. sed ut in
 quod bene de sanctissimis Episcopis speranda
 est, omnes in re cum necessaria, et tam utili quā
 diligentissimè agant, ut nemq in causa Dei ne
 gligens in ditionat ut uerum ne ob aliquas diffi
 cultates, hac tam necessaria collegiorum con
 stitutio facile impediti possit, ad ditionat extre
 ma clausula, quā amplissima facultas Episcopis
 cum iudicibus deputatis, uel Synodo provincia
 li in hisce omnibus rebus tribuitur: modo Epi
 scopus cum deputatis, uel Synodus provincialis
 hoc spectant, sicut omniū spectare debent,
 ut quam diligentissime institutio, et conserua
 tio huiusmodi Seminarii cum constituatur, ac
 procedatur, quod utinam, quam diligentissi
 me, et quam citissime fiat. notanda uero est ad
 modum haec clausula, quia ultima quidem,
 sed omnium est amplissima, et quae maximam
 tribuat facultatem uolentibus hoc Dei nego
 tium diligenter, ac studiosè, ut patet, tracta
 re, ac perficere.

DE

placeret decimam partem omnium fructuum;
huius Seminarii attribui; tamen, si haec negaretur,
contentus essem vigesima: hoc uero opta-
re in ecclesiasticos omnes cōsiderare; quod nul-
la alia uia est restringendi odium laicorum ad-
uersus nos concitatum, et sitim, quae ardere ui-
dentur ad exhauriēda bona ecclesiastica; quā si
nos iuste, ac recte ea distribuamus: quae enim
alia ratio induxit Germaniae Principes, ut quā
partem potuerunt bonorum ecclesiasticorum
occuparint? nisi, quod dicerent ea luxui, come-
sationibus, atque aliis uitiis seruire. quid alios
quoque Principes, et uiros Catholicos, ut hisce
ecclesiasticis bonis inhierent, mouet? nisi, ut,
quia perire illa, nec seruire Deo existimant, me-
lius esse putent, Rempub. eis iunari, quā quod
luxui, uel alicui cōsanguineo tradantur. itaque,
si uolumus hos ipsos Catholicos uiros, non so-
lum nostra non appetere, sed sua ecclesiis do-
nare, incipiamus aliquando ea recte distribue-
re; et efficiamus, ut redditus ecclesiastici, non
tam nostris commodis, quam Reipub. seruiāt.
dicit aliquis, si in amplis Episcopatibus uigesi-
ma mēsa Episcopalis, atque aliorum omnium
beneficiorum detrahatur, maxima quaedam
pecuniae

pecuniæ summa conficietur: utinam ita eueniat; tum enim nō unicum collegium, sed plura in diocesi, ubi commodius fuerit, constituentur, ut in fine decreti dicitur. posset etiam aliquid amplius in hisce ditioribus episcopatibus, collatis totius prouinciæ rationibus, effici; quæ res in Hispania erit factu facillima, et erit quam maxime utilis. nempe; ut ex beneficiis, et portione, quæ Seminariis in tota prouincia attribuetur, detrahantur sex millia aureorum, aut minimum quattuor millia, ut ex iis, in loco prouinciæ commodiori, Academia cōstitui possit; in qua bonæ omnes artes, præsertim, quæ ad disciplinā ecclesiasticam pertinent, doceantur. nam cum Hispania tam late pateat, ut non solum multos populos, sed varias quodam modo gentes habeat; oporteret in ea esse multo plures Academias. ad hoc uero negotium omnino uellem Tarraconensem, et Valentinam prouinciās, pro una prouincia cōputari, quia sic olim erat: quod etiam facile fieri poterit, cum moribus, ac lingua conueniant, et necesse sit ad hanc rem conficiendam, ut inuicem rationes suas communicent. Idem posset effici in Caesaraugustana, additis ei ad hoc

aliquibus Episcopatibus exemptis. Idem, et
 maled facilius efficiet hinc Tolerana, uel si hoc
 in ea non ita necessarium uideatur, ob uiciniam
 tunc Salmanticensis, et Complutensis Academiae
 miarum; augeatur in ea provincia quidam maxi-
 mus numerus Seminariorum. In Compostellana
 arbitror id esse per necessarium, ut regio illa
 Gallicorum magna et ampla, cultior, et litera-
 rum peritior efficiatur. porro in Ispalensi, et Gra-
 natensi provinciis, quae longe a Salmanticensi
 Academia absunt, arbitror, hoc non minus esse
 se necessarium, quam in Tarraconensi, ac Valen-
 tina: esset uero commo- dū, ut Ispalensis, et
 Granatensis provinciae rationes suas ad hanc
 Academiam constituendam communicarent, ut
 sicut de Tarraconensi, ac Valentina dixi de Bra-
 charensi, et Vlixiponensi Lusitani cognabunt. In
 Ac sane ratio hoc efficiendi non adeo difficilissim-
 est, ut potest aliquibus uideri, qui se condia quib-
 dam, uel nequitia, nihil umquam moueri uel tran-
 lent, quod eorum rationibus posse aliquo modo
 officere: nam in nostris illis provinciis Tar-
 raconensi, et Valentina, si ad hanc rem elige-
 retur illa, quae iam antiqua est Academia, si
 illis reditibus, quas ipsa habet, quattuor millia co-
 aureorum

aut coram adderentur, et optima ratio eius cō-
 stitueretur, ac gubernandas iniretur, posset effi-
 ci optima Academia, et cum quibusvis maxi-
 mis Academicis comparanda nec uero abest a
 sententia huius decreti hac constituendarum
 Academicarum ratio: nam in eo conceditur, ut
 uideatur, an huiusmodi collegia in Metropoli-
 tana, uel in alio loco ipsius provincie consti-
 tuenda sint, ut ibi commodius uidebitur, ibi
 collegia construantur. Academia uero consti-
 tuta, possent processu temporis, in ea etiam sin-
 gulorum Episcopatum singula collegia con-
 strui, ad quos illi, qui domini proprio Semina-
 rio, grammaticae et dialecticae praeceptis im-
 buti essent, mitterentur, ut ibi sub eadem mo-
 rum, ac uitae disciplina in collegiis degentes, o-
 mnibus bonis artibus, atque in primis Theolo-
 giae, uel iuri canonico operam darent, nam si
 ad dignitates, canonicatus, ac parroccias guber-
 nandas, boni ac doctissimi eligi debent, ut sane
 debent, necesse est, ut Academiae constituantur,
 ubi id cōmode effici possit non enim con-
 uenit iuvenes nimis longe uagari, hoc praeser-
 tim tempore, in quo facile mali bonorum mo-
 res corrumpunt. constituendum etiam erit, ut
 inter

inter eas omnes dioceses, ac prouincias, in quibus haec erit morum, studiorum, ac reliquarum omnium rerum coniunctio, sit quoque communio beneficiorum ecclesiasticorum, neque ullis cōstitutionibus, aut pragmaticis hoc impediatur; ne caritas, et cōiunctio hominum eiusdem prouinciæ, hoc impedimento minui uideatur. uerum ab hac lege dandi portionem aliquam ad hoc collegium, et seminarium, excipiuntur illa collegia, quae actu habent Seminarium discentium, uel docentium ad commune ecclesiae bonum; quae tamen exempta esse debent, tantum ratione fructuum, qui ad conseruandum illud collegium sunt necessarii: nam pro illis, quae supersunt, debent etiam portionem suam tradere. quo sane nomine cōprehenduntur omnia collegia Salmanticensis, Complutensis, Parisiensis, ac Louaniensis, Academiæ, atque alia huiusmodi. regularium quoque collegia, in quibus illa etiam cōtinentur, quae nuper a Reuerendis uiris societatis Iesu reguntur, ac gubernantur, de quibus propriè fuit cogitatum, hac exceptione cōprehenduntur. ex monachis uero excepti sunt mendicantes; ex militibus tantum excepta est militia Sancti

Et Ioannis Hierosolymitani nā reuera hi ea;
quae sunt muneris sui exercent; quorum facul-
tates; cum in locis haereticorum ualde sint di-
minutae; et in aliquibus locis omnes sint illis
subtrahae; iniquum uideretur, si a nobis quo-
que illis subsidia necessaria negarentur. prae-
fertim, cum nulli sint; qui pro uirili sua portio-
ne; tam bene; et tam fortiter Rempub. a piratis
tutentur: propterea haec exceptio, in hac tan-
tū militia; Patribus fuit probata. additur praete-
rea haec clausula in eo decreto; quae tota; quia
maximi momenti est; ualde est notanda. Nec nō
beneficia aliquot simplicia cuiuscumque qua-
litatis; ac dignitatis fuerint; uel etiam praestimo-
nia; uel praestimoniales portiones nuncupatae;
etiam ante uacationē; sine cultus diuini; et illa
obtinentium praedicio; huic collegio appli-
cabitur; et incorporabunt. quibus uerbis da-
tur facultas Episcopis uniendi omnia genera
simplicium beneficiorum. hisce autem unio-
nibus; breui tempore erit optime cōsultum hu-
iusmodi collegiis; et beneficia alia erunt libe-
ra; ac praestimonia; et similes portiones ei rei
seruiant; ob quam fuerunt institutae. in Hispa-
nia enim ex parochialibus ditioribus; fuerunt
huiusmodi

huiusmodi portiones detractae, quae praestimoniam uocantur, ut ex illis redditibus pauperes scholastici; sine ullo ecclesiarum incommodo ali recte in Academiis possent, ut diligentius operam sacris studiis darent, in aliquibus uero Hispaniae Episcopatibus, sunt quidem eadem ille portiones, quae tamen non praestimoniales, sed tertiae, uel quartae partes appellantur; quia sunt tertiae, uel quartae partes ex parrochialibus detractae, ut eisdem scholasticis darentur: tales sunt multae in Maioricensi dioecesi, de quibus idem habendum est iudicium, ac de praestimonialibus portionibus, nam ut tales habitae fuerunt in Sacro Apostolico auditorio, sicut est in decisionibus Rotae dec. 583 de concess. preben. in an. quod si alicubi aliquae sunt huiusmodi portiones, idem de illis quocumque nomine appellentur, iudicandum erit; maxime, cum de re honestissima, et, ut nostri loquuntur, maxime fauorabili tractetur. possunt uero huiusmodi beneficia, ac praestimoniales portiones Episcopi hisce collegiis unire, etiam ante uacationem, modo sine cultus diuini, et illa obtinentium praerogatio hoc fiat. quae uerba sic intelligenda sunt, ut praerogatio iudicium

illud quod illa obtinentium daret, quam diu il-
li viverent, ut non possint illis, uel aliqua parte
illorum priuari, nisi pro illa portione generalis
rationis applicaret, ut infra dicitur, nullo pa-
cto possint ea beneficia resignare, itaque hoc,
quod in obtinentibus beneficia considerandum
est, temporarium est, nempe durante eorum ui-
ta, illud uero cultus diuini est perpetuum, quod
etiam post mortem durat. est autem, ut, si pro-
pter beneficia illa, uel praestimonia, aliquid es-
set in ecclesia agendum, ut iusta aliqua portio
idoneo ministro attribueretur, qui id in ecclesia
praestaret, quod cultui diuino deberetur. nam iu-
stum non est, ut cultui diuino, quem augere de-
beamus, aliquid detrahamus. propterea uideant
Episcopi, quatenam beneficia huiusmodi colle-
gis uniant, ut sint omnino libera, neque in ali-
quo cultui diuino officiant. nam ubi non erunt
huiusmodi praestimonia, sunt aliqua beneficia
ruralia, quae nec ciuitatem, nec pagum, nec lo-
cum ullum habent, in quo possint deservire;
quamuis a principio, cum ibi pagus aliquis es-
set, pagani illis seruiret. huiusmodi beneficia,
sive saecularia, sive regularia fuerint, arbitror
quam commodissime hisce collegiis uniri posse.

Ego de illis provincialis propriis loquor, in quibus sum versatus; alii in suis provincialis beneficiis inveniunt; quibus idem in hac, quae in hoc decreto expressa sunt, contineri possint; addita etiam fuerant haec rectes in hoc decreto. Quod locum habeat, etiam si beneficia sunt reservata, vel affecta, nec per resignationem, ipsorum beneficiorum uniones, et applicationes suspendi, vel ullo modo impediri possint. Sed omnino quaecumque vacatione, etiam si in Curia effectum suum sortiatur, quaecumque condititione non obstante etc. haec in clausula omnia comprehensa sunt; quae videbantur obfectum harum unionum impedire posse. itaque resignari in fauorem coram Sanctissimo haec beneficia sic unita non possunt. et verba illa; nec per resignationem, ipsorum beneficiorum uniones, et applicationes suspendi etc. intelligenda sunt de resignatione facta in fauorem coram Sanctissimo, nam de resignatione facta coram Ordinario intelligi non possunt; quia in ea nulla erat dubitatio; quin uniones in factae effectum sortirentur, si possidens beneficii illud resignaret in manibus Ordinarii. Unde cum hic casus sit indubitalis, necessarium iudico

augo . s. A A . uerba

uerba intelligenda sunt de resignatione facta
in Curia: illa uerba, etiam si in Curia effectum
suum fortiat, intelligo de his, qui in Curia
diebus quum obibunt: nam si de litigiosis tantum
hac intelligeretur, uideretur Patres huius-
modi collegii sines uoluisse procurare, uerum
si beneficiorum unicum esset, facta mentione pos-
sessionis inquit, cum per unionem in locum
defuncti Collegii succedat, arbitror ius sta-
tum esse Collegio acquisitum, quod ipsi non
posset per surrogationem auferri: uerum, ante
quam huiusmodi uniones beneficiorum fiat,
optandum est, ab Episcopis ualde considerari,
primum uideant Episcopi in suo Episcopatu
et diocesi, quae collegia huiusmodi constitui
possint: a quibus uellem etiam, maxime in His-
pania, ut de Academia in aliqua parte propin-
cua constitutenda omnino tractaretur, quod si
haec omnia in Conciliis provincialibus tracta-
buntur, maxime, quod ad Academiam perti-
net, recte erit, et restota fidelius, et cum maiori
auctoritate conficietur: confectis autem in Con-
cilio provinciali singuli Episcopi suas rationes
potesunt, ut dicat, quantis in creditis omnibus
sui Episcopatus, et quibus collegiis huiusmodi

opus habere, tum ratio optima iheri poterit, ut tot beneficia simplicia his collegijs in perpetuum uniant, ex quorum redditibus illa collegia, et portio, quae a singulis Episcopatibus pro Academia tribuenda erit, commodè solui possit, inter se manent, antequam vacent, illa beneficia, constituendum erit, ut ex singulis beneficiis ea portio accipiat, quae illam summam efficiat. Itaque in amplis Episcopatibus, ubi sunt plurima beneficia, quae commodè uniri possint, res erit factu facillima, et breui tempore omnia beneficia erunt libera ab illa portione. In aliis Episcopatibus fiet, ut commodius poterit, et si nulla beneficia fuerint, quae uniri possint, non adeo magna portio imponetur beneficiis, nisi illa essent ualde opima, quia illa semper erit soluenda, itaque ea ratio iusta, et honesta in constituendis hisce collegijs spectanda est, ut collegia ipsa omnino, quo commodius fieri poterit, constituantur, sed uideatur ne beneficia nimium grauentur, maxime si nulla est spes illa ex unionibus posse liberari. Et haec de ditioribus, et amplis ecclesiis. Verum quid in tenuibus ecclesiis faciendum sit, Synodus Tridentina in eo decreto non neglexit.

Si uero

Si uero in aliqua prouincia, Ecclesiae tanta pau-
pertate laborarent, ut collegium in aliquibus
erigi non possit, Synodus prouincialis, uel Me-
tropolitanus cum duobus antiquioribus suf-
fraganeis, etc. quibus uerbis cōsultitur, illis pro-
uinciis, quorum Episcopatus magna pauperta-
te laborant, et statuitur: ut, si in dioecesi nō po-
test cōstitui hoc Seminarium, Synodus prouin-
cialis, uel si ea non potest facile conuenire, Me-
tropolitanus cum duobus antiquioribus suf-
fraganeis, constituat, ut uel in Metropolita-
na, uel in alia prouinciae ecclesiae commodiori,
unum, uel plura collegia constituantur, quod
si unum tantum constituendum erit, quod sa-
ne conuenientius erit, ut unum amplum, uel
mediocre, quam quod plura parua collegia eri-
gantur, tum poterit ea ratio iniri, ut pro inodo-
portionis, quam ille Episcopatus dabit, tot pue-
ri ex eo Episcopatu in eo collegio alantur, habi-
ta ratione sumptuum, pro more illius loci, ita,
ut omnia, quae in uictu et uestitu pueris neces-
saria erunt, computentur. exempli causa: sunt
tres Episcopatus, qui simul unum collegium
uolunt constituere, et ab uno Episcopatu dan-
tur cōtum, ab alio ducentū, ab alio trecentum,

auctori, et ad uictum, et excolendum in caput in
 cia singulis parvis sufficiant uiginti annis, et
 go ex illo Episcopatu, qui confecti erunt, aleen
 tur quinque pueri, ex altero decem, et ex
 triq. quindecim, quod intelligo, de tractu prius
 portionis, quae pro condutione no. do hinc, salu
 rio magistrorum, et rebus aliis necessariis detra
 henda est, in omnibus uero rebus nulla inter
 eos facienda erit inaequalitas, nisi iuxta illarum
 classium diuisionem, de qua supra diximus, ut
 cum omni paritate, quo ceteris locis omnibus
 ipsos tollatur, educerent. Idem quoque fieri po
 terit, si duo Metropolitani sint, ubi paucos, uel
 nullos habeant suffraganeos, et omnes sint pau
 peres, ut simul coueniant, et locum commodio
 rem elegant, in quo Seminarium constituantur
 quo ipsi Metropolitani, atque eorum suffraga
 nei suos pueros mittant, iuxta eam rationem, de
 qua supra dixi, quae sane aequa, et facillima con
 uis, ut puto, uidebitur, quod si, uel diciores, uel
 tenuiores Episcopi hanc constructionem uoluer
 int, pro modo facultatum suarum negligi
 xerint, uideo ab eis seuerissimo iudicio rationem
 esse reddendam, et grauissimas poenas esse ne
 gligentibus inferendas: eos tamen alii, etiam

In Episcopis non solum in Synodo provinciali, noui
ne ipsi solum non solum, et cogere sub potestate, ac de sen-
tis huiusmodi hoc decretum potest, sed etiam,
quod bene de sanctissimis Episcopis sperandum
est, omnes in re tam necessaria, et tam utili, qui
diligentissimum agant, ut nemini in causa Dei ne-
gligens innotiat, uerum ne ob aliquas diffi-
cultates, hac tam necessaria collegiorum con-
stitutio facile impediti possit, proinde extre-
ma clausula, quae amplissima facultas Episcopis
cum id nobis deputatis, uel Synodo provincia-
li in hisce omnibus rebus tribuitur, modo Epi-
scopus cum deputatis, uel Synodus provincia-
lis eo spectant, sicut omnino spectare debent,
ut quam diligentissime institutio, et conserua-
tio huiusmodi Seminarii cum constituatur, ac
procedatur, quod utinam, quam diligentissi-
me, et quam curatissime fiat, notanda uero est ad-
modum haec clausula, quia ultima quidem,
sed omnium est amplissima, et quae maximam
tribuat facultatem uolentibus hoc Dei nego-
tium diligenter, ac studiose, ut patet, tracta-
re, ac perficere.

DE SEMINARIO PVELLARVM
Deo Dicandarum.

Horum, quæ de pueris diximus compara-
tione, posset eadem ratio honeste, ac sancte in-
stituendarum puellarum iniri, qua Resp. non
minus, quam illa puerorum iuuaretur: quæ
res eleemosynis diuitum facile in quauis am-
pla ciuitate effici posset: ea uero esset, ut ampla
aliqua domo in modum monasteriorum clausa,
atque undique altis parietibus munita, puellæ
maxime pauperes, bonæ indolis, et honesti uul-
tus, quales multæ in magnis ciuitatibus repe-
riuntur, in eo loco studiose educarentur: ex qua-
rum impudicitia, quia in pueritia non prouide-
tur, postea maxima damna Reipub. inferuntur:
in ea uero domo, uel monasterio, uellem ali-
quot honestissimas, ac sanctas mulieres esse,
quæ curâ in timore Dei educandi hæc puel-
las habeant, sic, ut decem, uel plurium puella-
rum cura uni earum tribuatur, ut eas ad Chri-
stianam, et ad omnem disciplinam sanctis femi-
minis congruentem instituat, quam quidem
in iunioribus instituendis maiores natu puel-
læ, et in ea disciplina iam exercitatae comode
iuuare

iuvare poterunt; modo ipsa tamquam illarum
omnium mater, ac magistra, semper illis adsit,
easq. nutu suo in officio contineat. quas qui-
dem sic institui optarem; ut ad uirginitatē san-
ctissime seruandam, et ad omnem sacrarum uir-
ginum disciplinam quam diligentissime tueren-
dam inducerentur: uerum ita, ut nulla necessi-
tas cuiquam imponatur, sed liberum cuius ea-
rum sit, cum ad decimum et sextum, uel sum-
mum decimū et octauum annum peruenerit,
eligere, an uirginitatem seruare, an nubere ma-
lit; sic tamen, ut illis, quae nubent, dos aliqua,
ut commodius fieri poterit, uel ex elemosy-
nis, uel ex piorum hominum legatis compare-
tur, atque alicui bono uiro collocetur. illae ue-
ro, quae uirginitatem seruare maluerint, ab il-
lo educationis loco, ad alia monasteria monia-
lium transferantur. nam cum locum illum, in
modum monasterii constructum, ad hoc tan-
tum paratū esse oporteat, ut in eo puellae edu-
centur, et instituatur; ne sit quam citissime ple-
nus, et ratione exhaustiendus est, ut ex eo san-
cte institutae puellae eductae, in multis locis
ad alias seruandas, atque instituendas collocari
possint, et tamen ille locus semper ad illud idē

munus educandi alias puellas commodus ma-
 neat. si quae tamen ipsarum puellarum maior-
 rum natu ualde aptae ad iuniores educandas
 uiderentur, illae cum sollemni uirginitatis pro-
 fessione, et monialium uestitu indutae, sicut
 alias educatrices esse oportebit, inter illas com-
 mode recipi poterunt. id uero intelligendum
 est, quando per obitum alienius ex educatricib-
 us locus aliquis uacabit. nam omnino certum
 numerum oportebit esse huiusmodi mulie-
 rum, ita, ut centum puellis educendis quattuor-
 decim, uel quindecim moniales praeficiantur.
 quo enim diutius in ea arte uersatio fuerint,
 quae ingenio, et bona indole praeditae erunt,
 eo meliores, et aptiores aliis erunt, quae educa-
 tionis illius expertes fuerint. in hunc uero lo-
 cum uelle, ut dixi, pauperularum filias, quae
 bonam indolem praeferebant recipi, easq. sum-
 ptu publico, et ex eleemosynis alijs fietamen-
 ut ditiorum quoque filiae non excludantur, mo-
 do sumptus eis necessarius a parentibus tribua-
 tur. quas quidem pari, et eadem omnino disci-
 plina cum alijs educari oportebit. nullas ibi
 superbiae assuecas, ubi omnis animi submis-
 sionem, atque obedientiam discere debent. ac
 ob id

propterea

propterea in ampla civitate oportebit huiusmodi monasterium amplum esse, ut in eo plures puellae comode habitare possint, qui quidem locus erit aptissimus uiris nobilioribus, qui uel ob paupertatem, uel ob aliam quampiam causam, uolent suas filias uirgines conscribere, ut eas a primis annis in eo loco educandas tradant, ubi omni cura, ac studio laborabitur, ut illae uirginitatem amplectantur, eamque sponte sua, in legitima aetate spōso Christo uideant, ac praestent, qua quidem uia excludetur uis, quae nunc a parentibus aliquibus filiis infertur, et illae sic institutae, sponte sua illud uitae genus sectabuntur, in quo postea pie, ac constanter perseuerabunt. cura uero ac gubernatio eorum, quae ad regendum huiusmodi monasterium extrinsecus necessaria erunt, aliquibus honestis ac nobilibus uiris, tam ecclesiasticis, quam laicis tradi poterit: nam multi erunt necessarii, ut puellas, antequam recipiantur, domi suae uisitent, et omnia explorent: quos etiam frequenter, minimum semel in singulis hebdomadibus, conuenire ad constituenda ea, quae in monasterio necessaria erunt, oportebit, utrumque hoc cuiuslibet simile Reipub. illius Platonicae

uideatim, hic sciat, Romae duo esse huiusmodi
 monasteria; alterum in quo opus sanctae tantum puell
 lae; alterum, in quo illae tantum, quae penes
 meretrices repertiuntur, maxime, si honestae sunt
 facie, non ab illis meretricibus indribus imbutae,
 recipiuntur: a quibus etiam uirgines data tamen ad
 id a Principe illi nobilium uirorum societati
 facultate, huiusmodi puellae abstrahuntur. Loc
 cus uero, in quo nunc sanctae puellae educan
 tur, est illud antiquissimum templum Sancto
 rum quattuor Coronatorum, quorum nomi
 na, ut hoc obiter annotem, diu ignorata fue
 runt, ita, ut pro illis, quinque martyrum natalis
 dies, nempe Claudii, Nicostrati, Simphoriani,
 Castorii, atque Simplicii celebraretur: sed post
 haec uera illorum quattuor Coronatorum nomi
 na reuelata fuerunt, et sunt: Severus, Sequen
 rianus, Victorius, et Carporius, sollemnitas tam
 men eorum quinque, ut constitutum prius fue
 rat, semper celebris permanfit, quod quidem
 propterea annotaui, quia, cum de capto mentione
 nem propriae Carolus magnus in eo autore fragu
 mento de ritibus ueteris ecclesiae faciat, recte
 me facturum putauit, si id quoque obiter anno
 tarem, ut horum Sanctorum memoria in men
 supior

atque hominum reuocatores, in ad id templum
 ipsius, ac domum, quae parietinae tatum erant,
 Pius, et hominum magnarum portum, quae opti-
 mo Pontifice, et magno Principe dignae sunt,
 et iam plurimis de edificio auctor, et effector
 praecipuus, elegantissime aedificari iussit, ut in
 eo commodissima sit plurimarum puellarum
 habitatio: quantum quidem curam Sapientissi-
 mus hic Cardinalis Moronus habet, ne quis
 posset Romae huiusmodi loca negligi, cum il-
 lis principes Cardinales, et hi, qui reuera lumi-
 na sunt Ecclesiae, praeficiantur, nam et alterius
 monasterii, de quo antea dixi, quod uulgo san-
 ctae Catharinae sanariae appellatur, curam an-
 tea habuit praestantissimus uir Cardinalis Cae-
 sius, quam nunc, in demortui locum successus,
 amplissimus Cardinalis Ferrariae suscepit, quon-
 iam in loco nunc plusquam centum puellae ab il-
 la pessimarum mulierum educatione liberatae,
 a quatuordecim monialibus sanctissime edu-
 cantur, de quibus hoc silete non possum, quod
 quidem, cum unus ex ea societate sum, optimè
 scio, siue in eo monasterio singulis annis sum-
 ptus trium millium agrorum, cum monaste-
 rium non habeat redditus trecentorum, itaque

reliqua pecunia ex elemosynis, et honestis
puellarum operis conficitur, ex quo intellige-
re quavis potest, illos, qui tantum reme-
do illa Principe orbis Civitate maledicunt, cum pro
infantibus namque quamvis multi in ea urbe, pro
ipsius magnitudine, homines male operantur,
sunt tamen in ea quam plurimi optimi viri, et
matronae honestissimae: atque huiusmodi est
ea civitas, ut in ea bonis nonquam praest-
diu deesse possit. sed, ne quis dicat hoc Romae tan-
tum fieri, in aliis civitatibus id fieri non pos-
se, hic sciat: Maioricae, quae est patria mea, esse
monasterium, quod proprio educationis do-
mus appellatur, in qua nobiliorum filiae, maxi-
me, quarum matres diem suum obierunt, sum-
ma cura educantur. itaque, quod in his civitati-
bus facile praestatur, in aliis quoque, si contra et
diligentia adhibeatur, idem non difficile conc-
ficietur.

Cum coeperim de huiusmodi collegiis tra-
ctare, volo meam quandam cogitationem ab
haec collegiorum ratione non multum alienam,
neque abhorrentem huic scripto comprehen-
dere, ea vero est, qui fieri possit, ut si civitates
aliquae Turrarum, aut Mahumetanorum, at mis-

a Chri-

ad Christianis recuperentur, infra breue tempus
 illarum eadem ciuitates Christianis impleantur.
 Hoc praeclare facies, dicit aliquis, si eo magna
 aliquam Christianorum Coloniam deducast.
 atque illa Coloniarum ratio non admodum uti-
 lis est; cum regna propria hominibus nudemus,
 ut alias ciuitates impleamus, quod sane uerum
 est: sed quid, si ex Turcis, ac Mahumetanis effi-
 cio Christianos; nonne hoc mirabile erit non
 solum mirabile, dicit aliquis, sed factu impos-
 sibile: uideamus ergo, si qua ratio non inepta
 huiusce rei tam difficilis efficiendae inueniri
 possit: qua una Regi nostro Catholico, qui fa-
 cile multas African ciuitates recuperare potest,
 optime consultum uidebitur. cogitauit ergo ali-
 quando, capta ampla aliqua ciuitate Mahume-
 tanorum, ut hoc, quod supra dixi, efficeretur,
 omnes feminas, quae maiores essent, et om-
 nes mares, qui maiores essent quattuordecim
 annis in seruitutem esse ad nostra regna abdu-
 ctos: reliquos uero esse in ipsa ciuitate
 pueros, ac puellas, qui intra eam aetate essent.
 At pro numero puellarum, domos quasdam
 amplas ciuitatis accipiendas esse, ut in singulis
 plus minus, quam ducentae puellae habitare
 possent;

possent; quae omnes a decem honestis mulieribus nostris in fide Christiana institui, atque educari commode possent. nam si in ea tenera aetate, longe a parentibus, atque omnibus aliis mahumetanis abessent, facile omni Christiana disciplina imbuerentur. Idem quoque uellem de pueris fieri, sic, ut ipsi apud diuersos artifices Christianos uarias artes discerent. quod si decem essent huiusmodi collegia puellarum, ac totidem puerorum; nonne ante decem annos, ex illis bis mille domos, plus minus, implere possemus? at dicet aliquis, ad hos tamē alendos magna quadā impensa opus est? tanta ne, ut non multo maius lucrum sit unius ciuitatis, quam illius impensae? omitto rem ipsam, quae sane est sanctissima, et in qua multae animae Christo acquirerentur, sed utilitatē ipsam more mercatorum cōsideremus; quis hae impensa, de qua subtilius paulo post dicam, empram ciuitatem, nō uilem iudicabit? quod si Rex spolia omnia, ac manubias, et maiorum natu, qui in seruitutem abstracti essent, pretium ad aerarium referri imperauerit, nō dico omnium, quia hoc fieri non posset, sed magnae partis, non est dubium, maius futurum esse hoc lucrum, et impensa,

penſa, quae in illis educandis fieret. uerum praeter ea, quae dixi, ſunt aliqua ad hanc rem conſciendam neceſſaria. primum, cum dixi, omnes illos infideles maiores natu eſſe in ſeruitutem abſtrahendos, ex illis tamen aliquos agricultores relinquerem, qui eſſent neceſſarii, ut militum praefidiũ, et ea collegia ex frumẽto, quod ipſi ſererent, alerentur; quibus interim, ſi rectis ſuaſionibus, ac praedicationibus piorum hominum parere nollent, ſuo more uiuere permitterem; ſic tamen, ut longiſſime ab illis pueris eſſent, qui in collegiis educarentur. praeter hoſce agricultores, eſt neceſſariũ militum praefidium, quo ciuitas ab hoſtibus tuta eſſe poſſit. quod quidem in quacumque ciuitate, uel portu, quem tueri uolumus neceſſarium eſt. itaque haec impenſa non eſt propria huiusce rei, atque inſtitutionis puerorum, de qua nunc agimus; ſed communis omnium arcium munitarum. ſunt praeterea neceſſarii ducentum, uel trecentum probi uiri ad inſtruendos pueros, et totidem honeſtae feminae inſtituẽdis puellis, ut ante dixi, qui tamẽ ad decem tantum annos neceſſarii erunt. et ſumi moniales, et monachi, uel pri ſacerdotes poterunt, qui uictu et ueſtitu

tantum eorum erunt: quorum impensa quantula quaeso erit? sed puellis ac pueris esset multa necessaria: immo uictus tantum ac uestitus, qui facile ex tributis infidelium, qui relictii essent, uel ex manubiarum, et eorum, qui uenditi essent pretio, ut supra dixi, haberi posset. ac sane ea impensa Rex numquam egeret, artifices etiam aliqui uariarum artium eo mittendi essent, ut pueros ea artificia, quibus Christiani in uestitu, et rebus aliis omnibus utimur, docerent, quibus pueros ac puellas semper uti oporteret, ut omnem illam Mahumetanorum consuetudinem obliuisceretur. quorum artificum ex uicinis Christianorum Regnis parua quaedam colonia, ex pauperioribus eo mittenda esset; quibus etiam, ut diutius retineri in noua ciuitate possent, optimi agri essent assignandi. Ac sane multum, et diligenter de ea re cogitans, nullam magnam difficultatem in ea inuenio, nisi sordidam quandam nostram, qua omnes, non dico laboramus, sed desidemus: ut magis nobis placeat, nihil agere, et nihil meditari, quam dignum aliquid magni, ac Christiani animi uiro efficere; uel etiam cogitare. quaeso cogitare, si hoc maioribus nostris in mentem uenisset, idque fecissent;

fecissent; quorū nunc in Africa amplissimas ciuitates Christianis plenas haberemus? Tunc tu, ciuitatem maximam, Afrodisiū, Bogiam, Hippone, Tripolim, Algeriamq. ipsam, quae nunc nobis tā importunae sunt, haberemus; ac praeterea ampla quaedam Regna in Africa possideremus. quod si a maioribus factum nō est, quia nec cogitatum est, obsecro, ut nostro tempore, et cogitetur, et cum res tulerit, efficiatur. nam, quod ex paruo hominum numero cito quam maxima multitudo oriri possit, ex tribus Noe filiis discere possumus; quorum singuli singulas mundi partes, atque ipsarum Insulas repleuerunt. et in libro Iudicium ultimo capite aperte hoc idem docemur; cum ex sexcentis uiris, qui ex tribu Benjamin superfuerunt, et totide puellis, quae eis uxores datae fuerunt, breui tanta hominum multitudo edita fuerit, ut multarum urbium, ac pagorum aedificatione indigerint. quid de Romanis dicam, ut de profana historia aliquid attingam, qui raptis puellis Sabinis, quas sane non adeo multas rapere potuerunt, breui maximum populum, et orbis dominatorem procreauerunt? itaque si cura, ac studium optimorū hominum adhibeatur, res

hæc non solum nō est impossibilis, sed et quæ
factu ualde difficilis, uellem tamē primum, hoc
idem omnino præstari in filiis eorum Mahu-
meratorum, quos in Hispania, atque in or-
stris uisceribus habemus. Obsecro uos uir reli-
giosissimi, quo nomine præcipue Valentiae,
Granatae, Dertusae, atque Aureolae Praefules
compello, ita ne erit, ut tantam animarum mul-
titudinem perire sinatis, neque remedium illis
aliquod efficax, ac salutare afferatis? sed uideo
dicturos, rem esse, non solum difficilem, sed fa-
ctu impossibilem; quam quidem difficilem,
atque adeo difficillimam esse non negarim; fa-
ctu tamē impossibilem nunquam, esse dicam.
uellem autē, ut uno eodemq. die, ex omnibus
pagis ac locis, in quibus Mahumetani habitant,
quod imperio Regis Catholici, qui in hac re
uobis maxime fauebit, fieri poterit, omnes pue-
ros, qui nondum quattuordecim annos nati-
fuerint, et puellas omnes, quae nondum duo-
decimum annum attigerint, abducatis, quod
si non omnes abstrahi possint, illi saltem abdu-
cantur, qui bonam quandā indolem præ se fe-
rent, dici uero parentibus eorum poterit ab ar-
matīs hominibus, qui eo accedent, ut timore

iniquo nil tentare audeant. Regi, uel pagi domino, tantum ut recte educetur, illis opus esse. Ac puellas in monasteria aliqua includite, maxime eas, quae praestare ingenio uidebuntur, aut filiae erant ditiorum, ita, ut in singulis monasteriis, uel amplis domibus ad id paratis decem, uel uiginti moniales, uel aliae honestae feminae habitet, ut eas in fide, ac bonis moribus instruunt. reliquas, maxime paulo crassioris ingenii, si in illis domibus locus non superest, honestis matronis, ut eis seruiant, et ab ipsis fidem Catholicam, et ritus Christianorum doceatur, tradite. pueros quoque eodem modo, partem in domibus aliquibus capacissimis collocare, in quibus sint uiri probi, qui eos in fide et bonis moribus instituunt, quos etiam artem aliquam doceri curabunt, partem bonis uiris, ut eis seruiant, et ab ipsis etudiantur, tradite. curandum uero erit, ut quantum fieri poterit, longissime ab eo loco, in quo patres habitabunt, pueri huiusmodi educetur. notabitur tamen, quinam sint parentes singulorum, et ex quo pago sint, ut bona, paterna, uel eorum legitima pars eis integra conseruetur. quorum parentibus, si paulo ditiores fuerint, imperari annuum aliquid

ad utilitatem publicam constituendis. 207

posse a parentibus inuitis abstrahi; hoc enim
de illis iudicis intelligitur; qui neque ipsi, ne-
que eorum filii sunt baptizati; nam in baptiza-
tis longe alia ratio reperitur, ut in canone pau-
lo ante citato declaratur. illi enim, tametsi ego
eos Mahumetanos uocaui, tamē et sacra unda;
ac baptismo loti sunt, et eorum filii eodem ba-
ptismo Christo adscripti sunt, et effecti Chri-
stiani. itaque proprius illorum Pater est Episco-
pus; qui animae illorum curam, ut aliorum o-
mnium suae dioeceseos, etiam inuitis parenti-
bus, cum id animae periculum postulat, habe-
re debet. flendum tamen est, quod hos, qui re-
uera ad Christum pertinent, non alio nomine
quam Mahumetanorū, quia reuera hosce mo-
res sequuntur, appellare possim. quod sane, nō
sine maxima omnium nostrum culpa est; qui
nobis commodis dediti, uel, ut uerius dicam,
cum hoc impossibile iudicantes, nō co studio,
quo oportebat, in hanc rem utilissimam, atque
omnium in Hispania maxime necessariam, in-
cumbimus; sed difficultate deterriti; rem sane
difficile, ne illam aggredi cogamur; prima ipsa
cogitatione; tamquam fieri omnino non pos-
sit, reiecitimus. uerū quod hi cogi possint ad

fidem

fidem Catholicam seruadam, quam uel inuiti ipsi, uel inuitis parentibus filii susceperunt. Canon 56. eiusdem quarti magni Toletani Concilii aperte docetur; ita, ut ille canon ad res Hispaniae nostri temporis, magis, quam ad illas antiquas respexisse uideatur. Qui autem iam pridem ad Christianitatem uenire coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisenandi, quia iam constat, eos sacramentis diuinis sociatos, et baptismi gratiam suscepisse, et Chrismate unctos esse, et Corporis Domini, et sanguinis extitisse participes, oportet, ut fidem, etiam quam ui, uel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, et fides, quam susceperunt, uilis ac contemptibilis habeatur. quod si quis iterum dicat, ad ea collegia puerorum, ac puellarum magnam quandam pecuniae summam esse necessariam, non negabo: sed dico, propterea esse amplissimos redditus Ecclesiarum uestrarum, ut maximas huiusmodi res tractare, atque efficere possitis. quauis nō tanta pecunia ad eam rem opus erit, quanta putatis. nam ad illos tantum pueros, et puellas alendas pecunia erit necessaria, qui in collegijs, uel monasterijs educantur.

buntur. hi enim qui probis uiris, et puellae,
quae honestis matronis traditae fuerint, ab illis
alentur. pro illis uero eleemosynae maximae,
non solum in illis Regnis Valentiae, ac Grana-
tae, uerum in omni Hispania libentissime da-
buntur: na res ipsa tam pia est, ut cognita que-
ritur allelat, et se ipsam maxime commendat. di-
ligentia tantum, mihi credite, ac forti quodam
animo opus est, cetera Christus ipse, cuius in
hoc causam ageris, non solum adiuuabit, sed
ipse conficiet. quod si hanc rem serio susceperi-
tis, non solum iustum erit, ut a uestris clericis
ex ipsorum redditibus adiuuemini, uerum etiam
bonam partem auri, et argenti ecclesiastici iu-
stissime in eam rem poteritis consumere. nam
si Ambrosius ad liberandos a seruitute Chri-
stianos hoc fecit, sicut ipse lib. 2. offic. cap. 28.
testatur, ad quod etiam pertinet c. et sacrorum
cum duobus sequen. 12. q. 2. quod sine dubio
ad corpora tantum liberanda pertinebat; quan-
to magis uos idem facere ad liberandas a diabo-
lo animas potestis? nec sane tam acerbus sum,
ut omnia uos, quasi uestris manibus, sic uestra
tantum pecunia uelim efficere, quamuis ea o-
mnis in hanc rem profundenda est, duces tan-

tum optatos esse praestantissimos, quales esse
 debetis. itaque res optimas ac maximas, eos
 primum aggredimini, et quantum in vobis est
 eueniunt, aliorum uero omnium, Regis, in
 qua, ipsius ac nobilium, reliquorumque aui-
 lum implorate, tam sanctis, ac tam piis uotis
 bonorum omnium studia nunquam deerunt:
 cum quos omnes in ea re puerint, uestra ta-
 men, qui duces fueritis laus, ad gloria propria,
 et sempiterna erit. Obsecro, recordamini Gre-
 gorium illum sanctissimum, multa uirginum
 Deo dicatarum millia Romae, atque aliis in lo-
 cis suo sumptu aluisse, cum ad eam rem plura il-
 li ex elemosynis, quam ex redditibus Romanae
 Ecclesiae praebarentur: cuius successor Saba-
 nianus, ut pauperes, quos ille aluerat repelle-
 ret, egere Ecclesiam dicebat: ac sane ipse ege-
 bat, cum Gregorius ille, qui eis non solum ui-
 ctum, sed uestes, et culcitra, atque alia omnia
 necessaria, tamquam proprius earum. Econo-
 mus providebat, non solum non egeret, uerum
 etiam abundaret. huius ergo uiri sanctissimi li-
 beralitate in rebus huiusmodi, ac diligentiam
 imitamini, ac certo certius credite, honestis uq-
 ue

que difficilibus, Christum nunquam esse de
futurum. Cum haec scripdissem, ea cum Reueren-
dissimo Episcopo Vellis, optimo ac valde do-
cto viro, qui tum Valentia ueniebat, Tridenti,
ubi Concilii causa una eramus, communicaf-
sem; narrauit mihi ille, multum se pro ea re la-
borauisse, ac praecipua quaedam capita ad eam
rem conficiendam transtulisse: nam cum ipse
diu Valentiae moratus fuerit, et curam aliquot
pagorum habuerit, in quibus huiusmodi ho-
mines habitant, qui originem a Mahumetanis
ducunt, potuit rem diligenter considerare, et
remedia tanto malo necessaria, providere: quod
ille, non solum fecit, uerum etiam Regem Ca-
tholicum Philippum ea de re diligenter admo-
nuit: qui, qua est in Deum, et res omnes eccle-
siasticas pietate, libenter eius admonitionem
accepit, eiq. promisit, se primo quoque tempo-
re curaturum, ut ei rei efficax aliquod remedium
adhiberetur: atque ei iussit, ut re illam cum Ar-
chiepiscopo Ispalis, Regnorum Hispaniae supre-
mo Inquisitore tractaret: qui, ut mihi Episco-
pus Vellis retulit, rem valde probauit, pro qua
dixit se multo ante apud Carolum V. diligen-

210. *liberum De varijs Collegijs in Italia*
tissime egisset cui rei ipse, ut est uir prudentissi-
mus, et Catholicæ fidei acerrimus propugnato-
rer, omnino à Rege, et ab omnibus Episcopis,
qui huiusmodi homines in suis diocesi-
bus habent, quam ciuissimè consulendum esse
iudicabat, iam Episcopus Mellis Regem urgo-
bat, quod exemplo optimi cuiusq. Regis Iuda,
et Israel deberet excelsa e Regno sua auferre, et
Prophetas omnes Baal, atque Ariolos, quales
doctores quidam horum Mahumetani norm
sunt, quos ipsi Alfaqines nominant, e Regnis
suis eiceret, ac longissime propelleret, qui pro-
prius ad Catholicos Hispaniæ Reges accessit,
grauissimam in Concilio Toletano sexto, cano-
ne III. prolatam sententiam, eidem Regi obie-
cit: qua ille, ut est religiosissimus Princeps, ualde
de fuit commotus, a qua sane non puto facile
Reges ipsos liberari posse, quod si de Regibus
hoc statum uidemus, quid de Episcopis dicen-
dum est? quos sane non dubito illa eius cano-
nis, atque alius quæ plurimum aliorum Canonum
præceptionibus obligatos tenere, quibus, cum
hæc in suis ecclesiis propriis oculis intueantur,
omni conatu ac studio in eam rem inguntur, ut
dum est, ut excelsa huiusmodi e suis ecclesiis ab-
antiboh
ferant,

Præterea Ariolos, mendacesque doctores et suis
diocesisque procul expellantur: in quorum lo-
cum bonos viros, et legis Christianæ penitus
subsidiant. Ac sane rebus illis, de quibus supra
dicimus, bene constitutis, quo solo remedio ui-
deatur in futurum illorum institutioni recte co-
suluisse, ad eos, qui iam grandiores in pagis
remanerent, instigendos, atque iuvandos, hæc
essent præstinda: quæ ab Episcopo Vellis an-
notata, hisce nostris adiungere volui. Ea vero
breuissime, tamquam quædam legum capita
describam: illæque omnes, quæ ad utilitatem

Doctores omnes sectæ Mahumetanæ, quos
illi Alfaqines nominant, procul expellantur.

Omnes libri sectæ Mahumetanæ omni-
bus auferantur, et sub grauissimis poenis pro-
hibeantur, ne quis eorum

Illud de quibus ignoratur, an sint baptizati,
omni benedictione, si non fueris baptizatus, ba-
ptizentur, et semper nominibus Christianorum uestiantur, in
futurumque quicunque Parochus proprium librum
habeat, in quo nomina baptizatorum describat.

In singulis pagis collocentur singuli Sacer-
dotes, vel monachi probatæ uitæ, qui eos
doctrina

212 *liberum De varijs Collegijs* illius ha
doctrina Christiana instruant, et aliquis extor
tor Regius, uel sanctae Inquisitionis, quod Hi
spani Alguaziles uocamus, ut eos cogat statutis
horis cum omnibus eorum filiis ad Ecclesiam
proficisci. quod si quid sinistri, uel Sacerdoti
bus, uel Alguazinis euenerit, totus pagus te
neatur ad poenam, nisi manifeste de auctore
sceleris appareat, quasi culpa eorum euenerit,
sicut facile credi potest. praestantur tamen
huic rei homines Deum timentes, et mites, ut
eos benigne tractet, et, ut, neque Alguazinus,
neque Sacerdos aliquid ab eis extorqueant,
aliunde habeant aliquod salarium, saltem pri
mis decem annis, postea enim res melius con
stitui poterunt.

Obtineatur a Sanctissimo Romano Pontifice
amplissima facultas pro his Episcopis, qui hu
iusmodi homines habent in suis dioecibus,
absoluendi eos a quibuscumque grauissimis cri
minibus, et dispensandi ob matrimonia in ca
sibus prohibitis contracta, atque etiam, ut il
lis, qui duxerint plures uxores, possint coeode
re, ut cum illa maneant, quae uideatur Episco
po commodior ad fidem Christianam confer
uandam, et ut gratis dispensatio, et omnia hu
iusmodi

nubendi dētur. *Et si in his gradibus*
et si uicē de in gratis, et non difficiliter conceda-
tū dispensatio a propriis Episcopis contrahen-
dis matrimonia in quarto, tertio, et aliquando
in secundo gradu consanguinitatis, uel affi-
nitatis, quando uidebitur inter hosce coniu-
ges facilius uera fides posse conseruari. nam
Diuus Gregorius in responsione 7. ad interro-
gationes Augustini Episcopi Anglorum, ut
Neophitis Anglorum multo plus, quam aliis
antiquis Christianis in hisce gradibus indul-
geretur, concessit, quod Higmarus cap. 2. sui
libelli refert, et ualde probat. ad hoc etiam c.
fin. de diuor. omnino referendum est.

Statuatur, nullum posse ab uno pago ad
aliū transmigrare, nisi habita facultate in
scriptis ab Illustrissimo Vicerege. nam alias,
fugerent ab illis dominis, qui procurarent eos
conuerti, ad alios, qui eos compendii causa,
uellent in Mahumetana secta cōseruare. quae
esset maxima occasio iurgiorum inter ipsos do-
minos.

Haec mihi uisa sunt consideratione non
indignas quibus tamen non dubito multo
plura

plura inueniri posse, modo illi, quibus ex officio in eam rem incumbendum est, sicut debent, ita totam hanc rem diligenter considerare uelint.

F I N I S.

Imprimatur, Frater Eustachius Luca-
tellus, Promagister Sacri Palatii.

